

Onnellisten kylät

– Vertaileva tapaustutkimus Kumpulan ja Sundsbergin asukkaiden
subjektiivisesta hyvinvoinnista sekä onnellisuuden rakentumisesta –

Sisällysluettelo

1. Johdanto

1.1 Esipuhe	3
1.2 Tutkimuksen käsitteet.....	6
1.3 Työn rakenne.....	11
1.4 Työn taustoista ja tavoitteista.....	14

2. Hyvinvointitutkimus

2.1 Mitataanko elintasoa, hyvinvointia vai onnellisuutta?	21
2.2 Suomalainen hyvinvointitutkimus ja –politiikka.....	27
2.3 Suomalaisten hyvinvointi.....	36
2.4 Empiirisen onnellisuustutkimuksen teoriaa ja tuloksia.....	47
2.5 Onnellisuus, maantiede ja sijainti.....	57

3. Onnellisten kylät

3.1 Vertaileva tapaustutkimus.....	69
3.2 Hajautuva kaupunkirakenne ja hyvinvoinnin liikkeet.....	74
3.2.1 <i>Sundsberg</i>	81
3.2.2 <i>Kumpula</i>	87
3.3 Kyselylomakkeen rakentaminen sekä tutkimuksen toteutus.....	93

4. Tulokset

4.1 Onnen osatekijät.....	97
4.2 Subjekttiivinen hyvinvointi.....	102
4.3 Onnellisuutta rakentava asuinalue.....	106
4.4 Aineiston rakenteesta sekä luotettavuudesta.....	117

5. Yhteenveto

5.1 Tulosten yhteenveto sekä johtopäätökset.....	125
5.2 Pohdintaa tuloksista.....	128
5.3 Onnellisuustutkimuksen tulosten hyödynnettävyys ja yleistettävyys sekä jatkotutkimuksen aiheita.....	134
Kirjallisuus.....	139

1. Johdanto

1.1 Esipuhe

Onnellisuusmaantiede herättää sanaparina ja käsitteenä ihmisissä yleensä suurta mielenkiintoa. Onnellisuus on noussut viime aikoina esille myös poliittisena teemana, ja samalla mediassa on uutisoitu kansainvälisiin vertailuihin perustuvista elinolo- ja onnellisuustutkimuksista. Maantiede taas tuntuu olevan ihmisille myös aina kiinnostava mutta melkein yhtä vaikeasti määriteltävä aihe kuin onnellisuuskin. Onnellisuusmaantieteestä sekä sen tutkimisesta mainittaessa olenkin kohdannut ensi alkuun suurta mielenkiintoa, joka on kuitenkin useasti muuttunut sympatian kautta jopa sääliksi. Onnellisuus koetaan usein liian henkilökohtaiseksi ja maantiede liian epämääräiseksi, jotta niistä voitaisiin sanoa mitään yleistä.

Inhimillisenä olentona olen itsekin jo pitkään kokenut onnellisuuden mielenkiintoiseksi ilmiöksi ja törmättyäni aiheesta tehtyihin tieteellisiin tutkimuksiin mieleeni kehittyi ajatus siitä, että voisin yrittää analysoida sen rakentumista omassa pro gradu-tutkielmassani. Helsingissä asuvana kaupunkimaantieteen opiskelijana tarkastelutasoksi muodostui alueellinen vertailu oman elinpiirin määrittämässä kontekstissa eli suomalaisessa hyvinvointivaltiossa ja Helsingin metropolialueella. Lopullisen valaistuksen subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimisen järkevyydestä ja yleistettävyydestä koin loppuvuodesta 2010 vieraillessani Etiopiassa Somalian rajalla sijaitsevilla pakolaisleireillä. Muusta yhteiskuntarakenteesta erilleen rakennettujen pakolaisleirien kautta on mahdollista tarkastella mielenkiintoisella tavalla kansainvälisten toimijoiden pyrkimyksiä ihmisten perustarpeet turvaavan yhdiskunnan rakentamiseksi. Jossain määrin omaksi yllätyksekseni leirien perusinfrastruktuuri kuten puhtaan veden ja polttoaineen jakelu sekä perusterveydenhuolto tuntuivat leireillä toimivan suhteellisen hyvin. Tämän lisäksi eräällä leirillä oli kansalaisjärjestöjen toiminnan tukemana mahdollista opiskella jopa korkeakoulutasolle asti. Leirin asukkaita haastatteleamalla tämän sinänsä ihmisten hyvinvointia yleisesti lisäävän tekijän vaikutus paljastui kuitenkin vajavaiseksi: Etiopian lain mukaisesti somalipakolaisilla ei ole oikeutta työskennellä leirin

ulkopuolella. Koska paluumuuton mahdollistava Somalian tilanteen paraneminen lähitulevaisuudessa ei vaikuta kovinkaan todennäköiseltä, ainoa vaihtoehto korkeakoulutuksen hyödyntämiseksi – eli tällaisen yksilöllisen hyvinvointiresurssin konkretisoimiseksi – olisi pääsy mukaan kolmanteen maahan suuntautuvaan uudelleensijoittamisohjelmaan. Tämä vaihtoehto toteutuu kuitenkin vain harvojen kohdalla eivätkä ohjelmaan mukaanpääsyn kriteerit ole yleensä hakijoille selviä, joten tilanne aiheuttaa asukkaille turhautumista ja toivottomuutta, mikä taas näyttäytyy opiskelumotivaation heikkenemisenä.

Hyvällä mielikuvituksella onnistuin luomaan tästä yhtymäkohtia myös nykytilanteeseen suomalaisilla työ- ja opiskelumarkkinoilla. On todettu, ettei akateeminen loppututkinto enää takaa helppoa sijoittumista työmarkkinoille samalla tavalla kuin joitain vuosikymmeniä sitten. Väestön koulutustason noustua sekä työmarkkinoiden kilpailun ja yleisen epävarmuuden kasvun myötä keskeisemmiksi työnhakijan ominaisuuksiksi nousevat enemmänkin sosiaaliset verkostoitumistaidot, sopeutumiskyky muutoksia ja epävarmuutta kohtaan sekä aiempi työkokemus. Samalla työpaikkoihin ja yrityksiin sitoutuneisuuden heikkeneminen voi kasvattaa juurettomuuden sekä tarpeettomuuden tunnetta.

Vaikka nämä kaksi esimerkkiä sijoittuvat täysin erilaisiin konteksteihin, ovat ne lopulta samanlaisia esimerkkejä siitä, miten puhtaasti elinoloihin kuten koulutus- tai tulotasoon perustuvat hyvinvointianalyysit voivat antaa vain pintapuolisen ja puutteellisen kuvan inhimillisestä hyvinvoinnista. Näin ollen vaikka hyvinvoinnin, elämään tyytyväisyyden sekä onnellisuuden kokeminen on hyvin yksilöllistä, edellisten esimerkkien kautta voidaan esittää, että siitä on mahdollista sanoa myös jotain yleistä. Koska kuitenkin Suomen ja Somalian välisen onnellisuusvertailun tulokset eivät todennäköisesti tuottaisi kovinkaan käytännöllistä tietoa ilman kattavia elinolovertailuja, on tämän tutkimuksen tarkastelutaso rajattu tutumpaan kontekstiin, jossa ihmisten subjektiiviseen hyvinvointiin vaikuttavat kulttuurilliset ja taloudelliset tekijät ovat paremmin tunnettuja. Elämisen Suomen kaltaisessa rikkaassa hyvinvointivaltion malliin perustuvassa yhteiskunnassa voidaan myös

ajatella turvaavan hyvinvoinnin aineellisen pohjan, jolle subjektiivinen hyvinvointi rakentuu. Tämän lähtökohdan pohjalta pyrin siten subjektiivisen hyvinvointitutkimuksen kautta luomaan tulkintoja pääkaupunkiseudulla asuvan hyvätuloisen väestönsosan subjektiivisesta hyvinvoinnista ja sen alueellisesti näyttäytyvistä eroista.

Pro gradu- tutkielma on kuitenkin varsin rajoittunut konteksti uuden merkittävän yhteiskunnallisen tiedon tuottamiseen. Onnellisuuden tunteen perustumista liiallisiin ambitiioihin on luonnehtinut Kari Nars kirjassaan "Raha ja Onni" seuraavasti: *"on liikuttavaa huomata miten erityisesti kunnianhimoiset nuoret opiskelijat kuvittelevat että heidän nopeasti kyhätyissä pro gradu – tutkielmissaan voitaisiin esittää uusia mullistavia ajatuksia koko maailman ihailtaviksi."* Tämän huomion painoarvon nöyrästi hyväksyen voidaan kuitenkin todeta, että tämän pro gradu -tutkielman tekeminen ja aiheeseen perehtyminen on edistänyt tekijänsä onnellisuutta keskeisten hyvinvointiteorioiden sisältämän itsensä toteuttamisen myötä.

Samalla haluan kiittää seuraavia työn toteutumista edistäneitä tahoja: Hanna Koskelaista ja Thomas Sundmania reippaasta tutkimusavustajana toimimisesta sekä lomakejakelusta, professori Matti Kortteista muutamasta viisaasta lauseesta, EKE-yhtiöitä osallistumisesta tekijän aineellisen hyvinvoinnin turvaamiseen, työn ohjaajaa professori Harry Schulmania kärsivällisestä ohjaustyöstä, professori Juha Siltalaa arvokkaista neuvoista analyysin syventämiseksi, Timo Frimania kartografisesta tuotannosta sekä vanhempiani kaikesta muusta.

"Mitään aihetta tutkiessa ei huomiota kannata kiinnittää siihen, mitä mieltä toiset ovat, eikä siihen mitä itse arvelemme. Sen sijaan kannattaa etsiä sitä, minkä voimme selvällä ja ilmeisellä intuitiolla nähdä tai deduktiolla varmasti päätellä. Muulla tavoin emme saa tieteellistä tietoa."

(Rene Descartes, "Järjen käyttöohjeet")

"Maailman menoa tulisi tarkastella vähän laajemmasta näkökulmasta"

(Veikko Huovinen)

1.2 Tutkimuksen käsitteet

Kaikissa tutkimuksissa on keskeistä käytettyjen käsitteiden mahdollisimman tarkka määrittely ja tutkimuskohteen rajaaminen. Onnellisuuden määrittely on kuitenkin jo itsessään arvosidonnainen sekä subjektiivinen tulkinta. Onnellisuuden kokeminen on hyvin henkilökohtainen asia ja sen vuoksi tässä työssä annetaan menetelmällisesti vastaajien osaltaan määrittää oma onnellisuutensa sekä sen rakentumisen komponentit. Tutkimus perustuu nykyisen empiirisen onnellisuustutkimuksen taustalla vaikuttavaan oletukseen siitä, että yksilöllisen hyvinvoinnin parhaita asiantuntijoita ovat ihmiset itse. Koetusta hyvinvoinnista on mahdollista saada tietoa kysymällä ihmisiltä arviota omasta hyvinvoinnista sellaisena kuin he sen itse näkevät. Tällöin tutkimuksen kohteena on toisin sanoen subjektiivinen hyvinvointi. Tutkimuksessa käytetyn kyselylomakkeen kysymyksiin vastaaminen tarjoaa kuitenkin vain ennalta rajattuja vaihtoehtoja onnellisuuden määrittelyyn. Siksi jonkinasteinen onnellisuus-käsitteen rajaaminen ja määrittely on tässäkin tapauksessa välttämätöntä.

Tutkimuksessa käytetty – ja siten myös tekijänsä subjektiivisesti tulkitsema – käsite ”onnellisuus” voidaan määrittää melko väljästi Aristoteleen hyveopin ja -etiikan sekä Yhdysvaltalaisen psykologian professori Ed Dienerin määrittelemän subjektiivisen hyvinvoinnin käsitteen välimaastoon. Aristoteleen hyve-etiikan mukaan onnellisuus on ihmisen elämän päämäärä ja pyrkiessään onnellisuuteen yksilön tulee käyttäytyä jatkuvasti hyveellisesti, kehittää hyveitä sekä samalla itseään. Hyveeksi Aristoteles määrittelee teon, joka tekee yksilön paremmaksi ja rakentaa hänelle parempaa luonnetta. Tämä määritelmä hyveistä ja onnellisuudesta on sisällöltään varsin väljä, mutta empiirisen onnellisuustutkimuksen kannalta Aristoteleen ajattelussa oleellista on se, että sen mukaan onnellisuus nähdään jatkuvana prosessina ja itsensä kehittämisenä eikä staattisena tilana. Yksilö on oman onnellisuutensa aktiivinen rakentaja sekä samalla myös sen määrittelijä. Aristotelelainen näkemys hyvästä elämästä ja onnellisuudesta rakentuu siten sosiaalis-kognitiivisen perspektiivin kautta ja tällöin onnellisuuden komponentteina

ovat elämän tarkoituksen ja merkityksellisyyden kokeminen sekä oman itsensä jäsentäminen osaksi yhteiskuntaa. Monet Aristoteleen hyveiksi määrittelemistä elämän osa-alueista löytyvät myös jossain muodossa moderneista subjektiivisen hyvinvoinnin teorioista, kuten esimerkiksi Erik Allardtin "loving", "having" and ja etenkin "being" -käsitteiden sisällöstä (Allardt 1976). Etiikan ja yhteiskuntafilosofian professori Timo Airaksinen taas tiivistää aristotelelaisen onnen aktiivisen luonteen yli 2000 vuotta myöhemmin seuraavasti: *"Ihminen kykenee onnellisuuteen, mutta vain ajoittain ja rajoitetussa mielessä. (...) Onnellisuus on saavutus, johon pystymme joissakin erityisissä tilanteissa. Pysyvä onnellisuus on mieleton ajatus. (...) Ihminen pyrkii ja jokainen joka pyrkii on onneton – juuri siksi hän pyrkii. Onnen totuus on mielenrauha jonka ihminen löytää harmoniassa. Siksi ihminen ei ole koskaan oikeasti ja lopullisesti onnellinen. Silti hänen on haaveiltava onnesta. Sekin on onnea."* (Airaksinen 2006)

Aristoteleen onnellisuuskäsityksen sovellettavuutta nykyisen "hyvän elämän" ja onnellisuuden pohjaksi on kritisoitu muun muassa siten, että siinä kiinnitetään varsin vähän huomiota työnteon ja talouden merkitykseen ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Aristoteles ei itse kuitenkaan kuvitellut hyveoppiaan tyhjentäväksi selvitykseksi ihmisenä olemisen ulottuvuuksista, vaan ajatteli, että sitä tulee täydentää uusien kokemusten valossa (Sihvola 2004: 32 – 33). Tällaisena voidaankin nähdä esimerkiksi myöhemmin kehittyneen protestanttisen etiikan kytkeytyminen onnellisen ja "hyvän" elämän kokemiseen palkkatyön tarjoaman yhteiskunnallisen osallisuuden tunteen ja arvonannon kautta. Aristoteleen onnellisuus voidaan kuitenkin lopulta nähdä varsin kattavana hyvinvoinnin määritelmänä, koska siihen sisältyy myös yhteiskunnallisen etiikan käsite. Silloin onnellisuus linkittyy myös oikeudenmukaisuuden kokemiseen sekä yksilön rooliin osana ympäröivää yhteiskuntaa.

Yhdysvaltalainen psykologian professori Ed Diener on eräs tunnetuimmista onnellisuustutkijoista tällä hetkellä. Diener on vakiinnuttanut positiivisen psykologian tutkimukseen käsitteen subjektiivisesta hyvinvoinnista (Subjective Well Being, SWB). Positiivinen psykologia pyrkii täydentämään perinteistä psykologiaa,

joka on pääosin keskittynyt tutkimaan ihmisen sairauksia, puutteita, vajavuuksia, heikkouksia sekä niiden oireita. Dienerin kehittämässä SWB-määritelmässä muutetaan onnellisuuden käsite tieteellisesti mitattavaan muotoon siten, että se koostuu seuraavista osatekijöistä: 1) yleisinhimilliset elämänarvot, 2) elämän eri osa-alueisiin tyytyväisyys, 3) positiiviset tunteet ja 4) negatiiviset tunteet (Diener 2009: 71). SWB -käsite korostaa psykologisen onnellisuuden subjektiivisuutta mutta myös sen samalla arvovapaata mitattavuutta. Näiden eri komponenttien painotus voi Dienerin mukaan vaihdella tutkimusten ja tutkijoiden mukaisesti. Painopisteinä voivat olla joko yhteiskunnalliset tekijät, elämäntilanne arvot tai positiivisten tunteiden esiintyminen. Lopulta subjektiivisen hyvinvoinnin rakennusaineina ovat elämäntilanteeseen sidottujen tarpeiden tyydytyksen muodostama tulkinta yksilön omasta elämäntilanteesta sellaisena kuin hän sen itse näkee.

Näiden pohjalta tutkimuksen keskeiseksi käsitteeksi voidaan määrittää sellainen subjektiivinen hyvinvointi, joka on painottunut elämänsisällöllisiin tekijöihin kuten itsensä kehittämiseen sekä uuden oppimiseen, merkityksellisyyden ja korvaamattomuuden kokemiseen, mielekkääseen tekemiseen (työssä tai vapaa-ajalla) sekä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Tällöin siitä voidaan käyttää määritelmää "yhteiskunnallinen onni". Tämä käsite on pyritty muodostamaan instrumentalisoiduksi esitykseksi Dienerin SWB- käsitteen arvovapaasta mitattavuudesta ja samalla myös aristotelelaisen hyveopin mukaisesta hyvästä elämästä. Se voidaan nähdä myös melko yhteneväisenä Allardtin "being" (itsensä toteuttamisen muodot) käsitteen sisällön kanssa. Allardtin mukaan (1976: 47) tämän hyvinvoinnin osatekijän sisältämät neljä arvoluokkaa ovat 1) persoonallisuuden (korvaamattomuus) kokeminen, 2) arvonannon (status) kokeminen, 3) mahdollisuudet harrastuksiin ja vapaa-ajan (tekeminen) kokemiseen ja 4) mahdollisuudet poliittiseen osallistumiseen (poliittiset resurssit). On esitetty, että etenkin näihin tekijöihin kytkeytyvät onnellisuuden kokemisen edellytykset ovat Suomessa viime vuosikymmenten aikana heikentyneet erilaisten hyvinvointiyhteiskunnan malliin kohdistuneiden muutospaineiden ja muutoksien johdosta (esim. Selkälä 2011; Siltaniemi ym. 2009; Siltala 2004). Myös

tilastokeskuksen tutkimuspäällikkö Jukka Hoffren (2011: 28) kiinnittää teoksessa "Onnellisuustalous" huomiota niihin tutkimuksiin, joiden mukaan kehittyneissä länsimaissa nykyään vain 10 % hyvinvoinnista määräytyy elinolojen (tulot sekä kulutus) perusteella. Sen sijaan noin 40 % hyvinvoinnin kokemisesta pohjautuu tarkoitukselliseen toimintaan kuten esimerkiksi itsensä toteuttamiseen, perheen, ystävien ja sosiaalisten suhteiden sekä vapaa-ajan merkitykseen. Näillä havainnoilla pyritään perustelemaan sitä, että hyvinvoinnin aineelliset resurssit jätetään tässä tutkimuksessa kokonaan tarkastelun ulkopuolelle. Maslowin tarvehierarkian (esim. 1970) mukaisesti voidaan olettaa että tässä tarkasteltavilla tapauksilla ovat fysiologiset perustarpeet (ns. "puutostarpeet") pääosin tyydytettyinä. Siksi on perusteltua keskittyä itsensä toteuttamisen ja arvonannon ("kehitystarpeiden") tarkasteluun. Onnellisuuden kokemisella on kuitenkin lopulta vahva yhteys aineellisiin hyvinvoinnin resursseihin, mutta koska näistä tekijöistä on jo olemassa runsaasti tietoa, pyritään tässä lähestymään hyvinvointia enemmän tarvelähtöisesti hyvinvointiresursseihin keskittyvän tarkastelun sijasta.

Tässä tutkimuksessa keskeisten hyvinvointiresurssien - kuten esimerkiksi tulotason - sivuuttamisen aiheuttamaa menetelmällistä puutetta pyritään paikkaamaan sillä, että tapaustutkimuksen luonteisesti tarkasteltavat yksiköt pyritään tuntemaan niin hyvin, että nämä muuttujat tulevat huomioiduksi tapauksia taustoitettaessa ja niitä sijoitettaessa yhteiskunnalliseen kontekstiin. "Yhteiskunnallisen onnen" ei ole tarkoituskaan olla tyhjentävä selvitys universaalista inhimillisestä onnesta vaan yksi näkökulma siitä, millaisten ehtojen ja olosuhteiden kautta subjektiivinen hyvinvointi voi tarkasteltavassa yhteiskunnallisessa kontekstissa rakentua. Alueellisella vertailulla taas pyritään etsimään näiden tekijöiden osalta eroja tarkasteltavien tapausten välillä ja edelleen esittämään tulkintoja siitä, mistä nämä erot johtuvat.

Työssä käytetään synonyymeina käsitteitä onnellisuus, subjektiivinen hyvinvointi sekä elämään tyytyväisyys. Vaikka onnellisuuden käsite jätetäänkin osaltaan vastaajien määriteltäväksi, on hyvä huomioida, että se pyritään ymmärtämään erilaiseksi kuin hedonistisen ja hetkellisen onnen kokeminen. "Onnellisuus"

sekä "elämään tyytyväisyys" ymmärretään yleensä positiivisen psykologian piirissä eri käsitteiksi. Tässä tutkimuksessa ne kuitenkin yhdistetään saman "hyvän elämän" käsitteen alle. Timo Airaksisen mukaan onnellisuus voidaan määrittää käsitteenä nimenomaan elämään tyytyväisyydeksi eli toisin sanonon tilaan ja olosuhteisiin, joita ei koeta olevan tarvetta muuttaa. Airaksisen onnellisuuden määritelmä on siten seuraava: *"Onnellisuus tarkoittaa sitä että ihmisellä ei ole mitään hyvää syytä pyrkiä pois siitä tilanteesta jossa hän sillä hetkellä on"* (Airaksinen 2006: 97). Tällainen onnellisuus voidaan määritellä samalla myös hetkelliseksi tunteeksi, mutta sen kokemisen mahdollistavat monet elinolosuhteisiin sekä elämäntilanteeseen liittyvät seikat. Tämänkaltaisen elämään tyytyväisyyden voidaan siten ajatella toteutuvan parhaimmillaan monilla eri tasoilla: oma perhe ja perhesuhteet, ystäväpiiri ja sosiaaliset kontaktit, asuinalueella viihtyminen ja siihen kiinnittyminen sekä laajempi kytkeytymisen osaksi yhteiskuntaa sekä asema sen jäsenenä. Tällainen onnellisuuden määritelmä tukee ajatusta siitä, että elämään tyytyväisyyttä sekä onnellisuutta voidaan tarkastella yhtenä käsitteenä.

Toisaalta "yhteiskunnallinen onni" sisältää kuitenkin käsitteenä samalla oletuksen, että onnellisena oleminen on lähempänä hyveiden harjoittamisen kautta rakentuvaa dynaamista onnellisen elämän toteuttamista kuin elämään tyytyväisyyteen kytkeytyvää staattista "onnellisena olemisen" tilaa. "Yhteiskunnallinen onni" sisältää siten ajatuksen siitä, että ihmisen perustarpeisiin kuuluu pyrkimys itsensä toteuttamiseen, uuden oppimiseen sekä yhteiskunnalliseen osallistumiseen, jotka mahdollistavat onnellisuuden tunteen kokemisen (esim. Allardt 1976: 32). Tällaisenaan se on todennäköisesti psykologian sekä filosofian kannalta turhan yksinkertaistettu ja samalla myös ristiriitainen kuva onnellisuudesta. Kiistely hyvinvoinnin luonteesta eli onnellisuudesta, siitä miten niistä on mahdollista saada tietoa ja minkä tieteenalan piiriin tämän tiedonhankinnan tulisi kuulua, tulee luonnollisesti jatkumaan tulevaisuudessa tieteen paradigmojen mukaisesti. Mutta koska empiirisen onnellisuustutkimuksen tekijältä edellytetään subjektiivisia tulkintoja tutkimuksen kohteen määrittelystä, tässä esitetyn onnellisuuden määritelmän katsotaan olevan riittävän rajattu, jotta sitä voidaan tutkimuksessa

käyttää. Samalla koska sosiologiaan pohjaavan kulttuuri- tai kaupunkimaantieteen tuoma tutkimuksellinen lisäarvo liittyy lopulta tutkimuksen kohteen sijoittamiseen kartalle - eli toisin sanoen lisäämällä sen tarkasteluun sijaintitekijä -, edellyttää tämä aina jonkinasteista käsitteellisten oletusten tekemistä silloin kuin tutkimuksen kohteena ei ole välittömiin havaintoihin perustuvat tosiasiat.

Tutkimuksessa käytetyn survey-lomakkeen kysymykset on pyritty asettamaan niin, että onnellisuus ymmärretään laajemmin elämään tyytyväisyyden, itsensä toteuttamisen, mielekkään tekemisen ja elämän merkityksellisyyden kautta. "Yhteiskunnallinen onni" pohjautuu yhteiskunnallisten olojen mahdollistamaan elintasoon, elämisen laatuun ja subjektiivisesti koettuun hyvään elämään. Ihminen on siten onnellinen toteuttaessaan itseään "hyvän" elämän nimissä ympäröivän yhteiskunnan tarjoaminen mahdollisuuksien, resurssien ja rajoitusten mukaisesti.

1.3 Työn rakenne

Koska onnellisuustutkimus edustaa vielä melko marginaalista tutkimussuuntausta hyvinvointitutkimuksen kentässä, pyrin ensin taustoittamaan mahdollisimman laajasti onnellisuustutkimuksen tarpeellisuutta ja taustoja sekä sen sijoittumista osaksi nykyistä hyvinvointitutkimusta. Pyrin sijoittamaan 2000-luvulla voimakkaasti esiin nousseen empiirisen onnellisuustutkimuksen nousun osaksi nykyistä hyvinvointivaltion kehittämistä ja sen tulevaisuutta koskevaa keskustelua. Samalla esitän perusteluja kaupunginosakontekstiin sijoitetun alueellisen tarkastelutavan tuottamille uusille näkökulmille tähän keskusteluun. Tämän jälkeen esitän ne keskeisimmät tutkimuskysymykset, joihin tällä tutkimuksella pyritään vastaamaan.

Tämän jälkeen pyrin määrittelemään hyvinvoinnin, elintason ja onnellisuuden tutkimuksen välisiä eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Esittelen myös näihin perustuvia keskeisiä mittareita, joiden kautta kansakuntien kehitystä on yleensä pyritty kuvaamaan. Näiden mittareiden esittelyn jälkeen luon katsauksen

suomalaisen hyvinvointitutkimuksen ja -politiikan kehitykseen sekä nykytilaan ja pyrin luomaan kattavan kuvan suomalaisesta hyvinvoinnista nykypäivänä sellaisena kuin se viimeisimpien tutkimusten valossa näyttäytyy. Tämän jälkeen esittelen onnellisuustutkimuksen sekä -politiikan historiaa ja teorioita. Käsittelen 2000-luvulla alkaneen pääosin psykologien ja kansantaloustieteilijöiden empiirisiin tutkimuksiin pohjaavan onnellisuustutkimuksen tuloksia sekä myös joitain keskeisiä filosofisia ja yhteiskuntateoreettisia ajatuksia. Käsittelen erikseen vielä Suomessa viime aikoina tehtyjä hyvinvointitutkimuksia, joita voidaan pitää subjektiiviseen hyvinvointikäsitteeseen tai onnellisuuden alueelliseen tarkasteluun pohjaavina. Modernin onnellisuustutkimuksen tuloksia on vienyt alueelliselle tasolle Richard Florida, joten esittelen lyhyesti hänen ajatuksiaan *paikan* merkityksestä psykologiselle hyvinvoinnille ja onnellisuuden kokemiselle.

Kolmannessa luvussa esittelen ensimmäiseksi tutkimuksen sijoittumista vertailevan tapaustutkimuksen alueelle sekä esitän perusteluni tällaisen lähestymistavan määrittelemille edellytyksille sekä mahdollisuuksille. Pyrin perustelemaan tutkimuskohteiden (tapausten) valintaa sekä liittämään ne osaksi teorioita kaupunkirakenteen hajautumisesta, hyvinvoinnin jakautumisesta sekä toisaalta myös paikan merkityksestä onnellisuuden kokemisessa. Joskin tapaustutkimus on käsitteenä melko laaja, perustuu se aina asetelmaan jossa tutkittavia tapauksia on vain muutamia jolloin ne pyritään tuntemaan syvällisesti. Esittelen siten tarkastelun kohteena olevat asuinalueet niiden historian kautta sekä toiminnallisena ja sosiaalisena ympäristönä. Tarkastelussa ovat tällöin pintapuolisesti alueiden väestörakenne, historia sekä sijoittuminen pääkaupunkiseudun kaupunkirakenteeseen. Lopuksi esittelen hiukan tarkemmin niitä periaatteita sekä teorioita, joiden pohjalta tutkimuksessa käytetty survey-lomake rakennettiin. Käsittelen myös empiirisen aineiston keräämiseen liittyviä teknisiä seikkoja.

Neljäs luku esittelee tällä vertailevalla tapaustutkimuksella tuotettuja tuloksia. Esittelen survey-lomakkeella kerättyjä tuloksia neljässä osassa. Ensin käsitellään alueiden välisiä eroja onnellisuutta rakentavien arvojen osalta, tämän jälkeen

esitellään eroja niiden pohjalle rakentuvassa subjektiivisessa hyvinvoinnissa sekä lopulta luodaan katsaus siihen millaisiksi alueiden asukkaat kokevat asuinalueen roolin onnellisuuden kokemisessa ja kuinka onnellisuutta rakentavien ominaisuuksien koetaan toteutuvan omalla alueellaan. Tämän jälkeen esittelen vielä lomakkeen avovastausten sisällönluokitteluun perustuvan analyysin asuinalueiden onnellisuutta rakentavien ominaisuuksien välisistä eroista. Lopuksi pyrin vielä esittelemään havaintoja aineiston rakenteesta sekä luotettavuudesta.

Viidennessä ja viimeisessä luvussa esitän yhteenvedon tutkimuksen tuloksista ja samalla pyrin luomaan niiden pohjalta tulkintoja alueiden välisistä eroista sijoittamalla ne aiemmin esiteltyihin yhteiskunnalliseen sekä metropolialuekontekstiin. Pyrin tässä vaiheessa palaamaan takaisin alussa esitettyihin havaintoihin sekä tutkimustuloksiin suomalaisesta hyvinvointiyhteiskunnasta sekä luomaan tämän tutkimuksen tuloksista kytkentöjä sen tulevaisuutta ja kehittämistä koskevaan keskusteluun. Lopuksi käsittelen vielä tämän tutkimuksen – sekä yleisen tason onnellisuustutkimuksen – tulosten hyödynnettävyyttä ja yleistettävyyttä ja esittelen myös tästä kumpuavia mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita.

1.4 Työn taustoista ja tavoitteista

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää ihmisten subjektiivisia tulkintoja omasta hyvinvoinnistaan ja onnellisuuden rakentumisesta kahdella eri pääkaupunkiseudulla sijaitsevalla asuinalueella. Vaikka tutkimus on upotettu paikalliseen kaupunginosakontekstiin, tavoitteena on myös samalla tehdä tapaustutkimuksen luonteisesti tulkintoja koskien koko yhteiskuntaa ja siinä parhaimmillaan käynnissä olevaa kehitystä subjektiivisen hyvinvoinnin sekä sen alueellisen jakautumisen suhteen.

Nykyisen makrotason onnellisuustutkimuksen tavoitteena on yleensä kartoittaa yksilön reaalisten sosioekonomisten olosuhteiden ja onnellisuuden kokemisen välistä

suhdetta. Onnellisuuden kokeminen on kuitenkin yksilöllistä. Niinpä sen tutkiminen lähtökohtaisesti koetaan usein epätieteelliseksi. Samoin on koettu onnellisuuden mittaamisen olevan mahdotonta tai vähintäänkin hyvin epäluotettavaa. Kuitenkin voidaan sanoa, ettei - etenkin tieteen tekemisen parissa - tärkeäksi koettua asiaa tai kysymystä tulisi jättää tekemättä vain sen vuoksi, että sen selvittäminen on vaikeaa ja haasteellista. Professori Markku Ojasen (2001) mukaan ihmisen subjektiivisten kokemusten mittaaminen ei koskaan ole aivan tarkkaa, mutta kuitenkin riittävän tarkkaa, että jotakin voitaisiin sanoa ryhmien välisistä eroista tai ilmiöiden välisistä yhteyksistä. Ed Diener (2009: 29) taas perustelee subjektiivista hyvinvointitutkimusta seuraavasti " *On järkevää käyttää subjektiivista hyvinvointia edustamassa hyvinvointia, vaikka yhteensopivuus ei olekaan täydellistä. On myönnettävä, että nykyinen empiirinen psykologinen tutkimus ei voi suoraan vastata antiikin filosofian kysymykseen mikä olisi hyvää elämää. Subjektiivisen hyvinvoinnin tutkijoina toivomme, että voimme vastata tähän kysymykseen epäsuorasti valottamalla hyvän elämän välttämätöntä ehtoa – nimittäin, subjektiivista hyvinvointia.*"

Siten myös viimeaikainen pääosin kvantitatiivisilla mittareilla työskentelevien kansantaloustieteilijöiden mielenkiinto onnellisuuden tieteelliseen mittaamiseen on kiinnostavaa. Onnellisuuden voitaisiin olettaa olevan kaikelle tieteen tekemiselle – kuten myös yksilölliselle toiminnalle – yhteinen kiinnostuksen aihe. Mutta koska kuten sanottua onnellisuuden kokeminen on hyvin yksilöllistä, on sen tutkiminen ollut pitkälti humanististen tieteiden ja kvalitatiiviseen metodiin pohjaavien tiedonhankintatapojen parissa. Toisaalta taas koska etenkin poliittisessa kentässä ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa voidaan sanoa vallitsevan käsitys siitä, että kvantitatiivisilla menetelmillä tuotettu tieto on lopulta luotettavampaa ja helpommin yleistettävää, on kansantaloutta sekä subjektiivista hyvinvointia toisiinsa kytkevillä tutkimuksilla tuotu uusia näkökulmia yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Tällaisen empiirisellä onnellisuustutkimuksella tuotetun tiedon tuominen mukaan hyvinvointipolitiikkaan ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon on kuitenkin haasteellista. Pirkko Rauhala (Rauhala ym. 2000) toteaa, että " *Onni on mielentila, eikä*

länsimaiseen yhteiskuntäkäsitykseen kuulu se, että yhteiskuntapolitiikalla yritettäisiin saada ihmiset johonkin mielentilaan. Toiseksi onni on lähellä tyytyväisyyttä, ja sen vastakohta, tyytymättömyys, on kaiken yhteiskunnallisen kehityksen lähde. Uudistuspyrkimykset kumpuavat kritiikistä, ja se pitää yhteiskuntaa dynaamisessa tilassa."

Tästä lausunnosta voidaan kuitenkin luoda mielenkiintoinen yhteys Aristoteleen ajatuksiin onnellisuuden etiikan poliittisesta ja demokraattisesta luonteesta sekä yksilön tarpeesta kokea yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton tuottaman kansalaisbarometrin (Siltaniemi ym. 2009) mukaan suurin osa suomalaisista ei koe elämässään vakavia hyvinvoinnin vajeita. Siitä huolimatta vastaajilla on elämäntilanteesta ja tulotasosta riippumatta vahva kokemus siitä, ettei oikeudenmukaisuus toteudu Suomessa riittävästi. Toinen keskeinen päätelmä Siltaniemen ym. tutkimuksessa on se, että suomalaisten luottamus poliittiseen päätöksentekoon horjuu selvästi. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että suomalaiset kokevat vaikutusmahdollisuutensa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon huonoiksi. Oikeudenmukaisuuden toteutumisen sekä vaikutusmahdollisuuksien kokeminen ovat tarpeita, joiden puutteita resurssipohjainen tulotasoon tai terveydentilaan perustuva hyvinvointitutkimus ei tunnista. Kuitenkin ne ovat tärkeässä osassa muun muassa Allardtin, Maslowin sekä Aristoteleen teorioissa siitä, mikä on inhimillinen hyvinvointi ja minkä varaan se rakentuu. Keskeiseksi kysymykseksi onnellisuustutkimuksen merkityksellisyydestä ja yleistettävyydestä keskustellessa muodostuukin yleensä se, mikä on ympäröivän yhteiskunnankunnan sekä valtion rooli kansalaistensa onnellisuuden rakentumisessa. Tämän valossa empiirinen onnellisuustutkimus, silloin kun se nähdään perinteistä ja resurssilähtöistä hyvinvointitutkimusta täydentävänä eikä korvaavana elementtinä, näyttäytyy luonnollisena pyrkimyksenä määrittää materiaalisessa yltäkylläisyyden tilassa elävän yhteiskunnan hyvinvointia.

Toisaalta onnellisuustutkimuksen tarpeellisuutta on kyseenalaistettu sosiaalipolitiikan kentässä samalla myös sillä, että onnellisuudesta puhumisella pyritään rakentamaan huntua, jolla voi verhota yhteiskunnan rakenteellisia

epäkohtia. *”Onnellisuudesta puhuminen ei auta vakavasti masentuneita, ei tuo leipää pöytään tai asuntoa kodittomille. Eikä sitä ei voida jakaa edes palveluseleinä”* toteaa Marjut Lindberg Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa (Lindberg 2010).

Samankaltaista kritiikkiä hyvinvointikäsitteen ja -politiikan laajentamista kohtaan esittää Raija Julkunen (2007) arvostellessaan ajatushautomo Demoksen (Mokka & Neuvonen 2006) esitystä tulevaisuuden hyvinvointivaltion kehittämiseksi. Moka ja Neuvosen visio tulevaisuuden Suomesta on kulutus- ja talouskasvukriittinen sekä internetajan yhteisöllisyyteen pohjaava ihmisten ja yksilöiden etua ajava valtio. Siinä yhteiskunta mahdollistaa kansalaisensa osallistumisen julkiseen palveluntuotantoon sekä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen nykyistä monipuolisemmilla kanavilla. Turvaverkostoja rakentavan hyvinvointipolitiikan sijasta yksilöitä rohkaistaan luomaan itse oma onnellisuutensa sekä määrittelemään hyvinvointinsa perusteet, jolloin yhteiskunnan tehtävä on luoda tähän mahdollisuudet sekä välineet. Tekijöiden itsensä sanoin hyvinvointivaltion on siirryttävä ”pahoinvoinnin minimoinnista hyvinvoinnin kultivointiin”. Raija Julkuselle tämä kaikki näyttäytyy elitistisenä utopiana sekä niin sanottuna ”missio- ja visiotyöskentelynä”, joka unohtaa hyvinvointiyhteiskunnan todelliset tarpeet omien hyväntuulisten kokoontumistensa varjoon. Julkusen mielestä oleellisempaa olisi keskittää voimavarat todellisten epäkohtien ja hyvinvointivajeiden poistoon kuin rakennella innovatiivisia ja visionäärisiä utopioita ihmisistä, jotka tuottavat itse hyvinvointinsa.

Tämä keskustelu voidaan tunnistaa nimenomaan näkemyseroksi tarve- ja resurssilähtöisen hyvinvointitutkimuksen ja osaltaan myös objektiivisen sekä subjektiivisen hyvinvoinnin määritelmän välille. Lisäksi näkökantojen vastakkainasettelu voidaan myös nähdä myös jossain määrin sukupolvien väliseen eroon rakentuvana. Julkunen edustaa sukupolvea, joka on ollut luomassa suomalaista hyvinvointivaltiota. Saman hyvinvointivaltion hedelmistä Mokka ja Neuvonen ovat saaneet nauttia ja nyt he epäkiitollisina haluavat luoda siitä jotain uutta ja omasta mielestään parempaa. Voidaankin esittää, että Julkusen ajattelussa vastakkain asettuvat ärsyttävän innostava ja energinen think-tank luokka sekä järkeen sekä rationaalisuuteen ja realiteetteihin pohjaava maltillinen

sosiaalidemokraattinen ajattelu. Jatkamatta sen pitemmälle tämän kaltaista idealismi/konservatismi/realismi -tematiikkaa voimme todeta, että onnellisuustutkimus – silloin kun se nähdään yrityksenä tuottaa uusia työkaluja hyvinvoinnin rakentumiseen ja määrittelemiseen länsimaisessa hyvinvointivaltiossa – edustaa siis nykyisellään tietynlaista kritiikkiä sitä kohtaan, miten nykyinen julkinen valta tuottaa ja jakaa hyvinvointia. Ja jos se näin ollen nähdään osana Pirkko Rauhalan edellä mainitsemaa kritiikkiä, joka pitää yhteiskuntaa dynaamisessa uusien teorioiden luomisen tilassa, on se sitä kautta oikeutettua ja jopa toivottavaa. Myös Ed Diener (2009: 42) tunnistaa tällaisen onnellisen yhteiskunnan utopian sekä samalla myös onnellisuuden olemuksen kaksijakoisen luonteen todeten seuraavasti; *”liika onnellisuus passivoi kun taas kielteinen mieliala tekee analyttisemmäksi, kriittisemmäksi ja innovatiivisemmäksi.”*

Raija Julkusen kritiikki on siis osaltaan aiheellista, mutta samalla on syytä edelleen muistuttaa, että onnellisuustutkimuksen tarkoituksena on edustaa vain yhtä osatekijää hyvinvointia mitattaessa ja sitä määriteltäessä. Tällöin siis puhutaan vanhoja mittareita täydentävistä tiedonhankintatavoista eikä niitä korvaavista. Mutta on luonnollista, että onnellisuuden käsitteen ollessa samalla yksilölle niin läheinen ja henkilökohtainen mutta vaikeasti määriteltävissä, on sen käyttö mediassa – sekä myös edelleen jossain määrin kaksikulotteisessa tieteen tekemisen kentässä – populistisiin tarkoituksiin helppoa puolin ja toisin. Kuitenkin tämän hetken ehkä tunnetuimman eurooppalaisen sosiologin Anthony Giddensin mukaan (Giddens 2007) riskien minimointia korostava lähestymistapa hyvinvointiin ja eurooppalaiseen hyvinvointivaltioon ei enää riitä, vaan niukkuuden ajan hyvinvointiyhteiskunnan tulee onnistua saamaan ihmiset itse muuttamaan käyttäytymistä kestäväää ja kokonaisvaltaista hyvinvointia tukevaan suuntaan. Tämän pohjalta näyttäisi perustellulta esittää, että mitä paremmin pystymme rajaamaan sekä mittaamaan yhteiskunnan hyvinvointia sekä alhaalta (syrjäytyminen, mielenterveysongelmat, työttömyys) että ylhäältä (onnellisuus, elämänsisältö, vaikutusmahdollisuuksien kokeminen) käsin, sitä helpompi sitä on yhteiskunnallisella tasolla tavoitella. Toisaalta yhteiskunta- ja hyvinvointitutkimuksessa tuotetun tiedon hyödyntäminen

jää luonnollisesti kuitenkin hyvinvointipolitiikkaa toteuttavan ja sitä suunnittelevan tahon vastuulle. Kuitenkin myös tältä suunnalta on viime vuosina tunnustettu tarve uusille hyvinvointia määrittäville ja sen käsitettä täydentäville mittareille (esim. Simpura; Uusitalo 2008; Ylikahri 2011).

Tällaisena voidaan myös nähdä tämäkin tutkimus ja tekijän kokemus sen tarpeellisuudesta. Tämän tyyppisessä tekijälähtöisessä asetelmassa on kuitenkin vaarana se, että tutkimuksen tulokset voivat määräytyä liialti jo tutkimuskohteiden rajauksen perusteella, ja siten tutkimuskysymysten asettelu kertoo lopulta enemmän tekijästään kuin oletetusta kohteestaan tai tutkittavasta ilmiöstä. Mutta toisaalta taas työn subjektiivisuuden myöntäminen linkittää tekijän osaksi sitä aikakautta ja yhteiskuntaa, josta tulkintoja pyritään tekemään.

Onnellisuuden ja hyvinvoinnin ollessa käsitteenä laajoja ja lähes mahdottomia rajata yksiselitteisesti olen ottanut tiettyjä vapauksia työtä tehdessä, aihepiiriä rajattaessa ja tuloksia analysoitaessa. Aiemman empiirisen onnellisuustutkimuksen niukkuuden vuoksi olen kuitenkin pyrkinyt taustoittamaan työtä mahdollisimman laajalti sekä hyvinvointikäsitteen, politiikan että tieteellisen metodologian osalta. Työn uskottavuus perustuu pohjimmiltaan siihen oletukseen, että hyvinvointinsa paras asiantuntija on yksilö itse ja että yksilöt pystyvät antamaan realistisia ja rehellisiä tulkintoja omasta hyvinvoinnistaan ja onnellisuudestaan. Jos taas nämä väitteet hyväksytään todeksi, on maantieteilijän spatiaalisten silmälasien läpi ilmiötä tarkasteltaessa luonnollista pyrkiä selvittämään, miten se on jakautunut alueellisesti ja minkälaiset tekijät sen alueellista esiintymistä ohjaavat.

Työn tarkoituksena on siten vertailla kahden pääkaupunkiseudulla sijaitsevan asuinalueen välisiä eroja niiden asukkaiden subjektiivisen hyvinvoinnin eli onnellisuuden kokemisessa sekä sen rakentumisessa. Tapaustutkimuksen luonteen mukaisesti tavoitteena on kuitenkin myös se, että kahdesta erityisestä tapauksesta voitaisiin sanoa myös jotain yleistä. Tarkastelun kohteeksi valitut alueet edustavat lähtökohtaisesti asukkaidensa osalta pääosin sellaista sosioekonomista ryhmää, jolla

perinteisen resurssilähtöisen hyvinvointitutkimuksen esittämät hyvinvoinnin materiaaliset ja taloudelliset ulottuvuudet ovat pääosin tyydytettyinä. Onko siis alueiden asukkaiden ainut ero se, että he ovat valinneet asuinalueekseen eri kaupunginosat? Tähän kysymykseen etsitään vastausta siten, että tapausten sijainnin ja aluerajauksen avulla pyritään ymmärtämään onnellisuuden esiintymistä määritteleviä tekijöitä sekä paikallisella (kaupunkialue) että kansallisella (hyvinvointivaltio) tasolla.

Hyvinvoinnin kokemista ja sen määrittelyä taustoitettaessa liikutaan pääosin tämän mittakaavan yläpäässä hyvinvointivaltion sekä -teorioiden tasolla, josta siirrytään kohti paikallista ulottuvuutta ja tutkimuksen kohteena olevia asuinalueita. On kuitenkin muistettava, että tutkimuksen vertailevan luonteen vuoksi sillä ei pystytä esittämään kausaalisuhteita siitä, onko tietylle asuinalueelle muuttaminen lisännyt ihmisten kokemaa onnellisuutta, vai ovatko alueelle valikoituneet tietyn onnellisuustason omaavat ihmiset. Niinpä asuinalueen fyysisten ominaisuuksien analysointi onnellisuutta edistävinä tekijöinä voidaan ymmärtää tässä tutkimuksessa jossain määrin erillisenä osana yhteiskunnalliseen kontekstiin pohjaavasta tulkinnasta.

Esitettyjen teoreettisten ja kontekstuaalisten lähtökohtien perusteella muodostuvat työn keskeiset tutkimuskysymykset lopulta seuraaviksi:

1) Onko tarkasteltavien alueiden välillä eroavaisuuksia sen osalta, kuinka tärkeiksi niillä koetaan esitetyt onnellisuuden osatekijät mahdollisina onnellisen elämän edellytyksinä?

2) Onko alueiden asukkaiden subjektiivisessa hyvinvoinnissa sekä onnellisuuden kokemisessa eroavaisuuksia kahden asuinalueen välillä? Voidaanko onnellisuuden osatekijöiden painottumisessa havaita alueiden välisiä eroja sen suhteen, miten ne sijoittuvat Allardtin "having", "loving" ja "being" käsitteiden sisälle?

3) Minkälaiset ovat asukkaiden mielestä onnellisuuden rakentumista tukevan asuinalueen ominaisuudet? Miten ne tutkittavilla asuinalueilla toteutuvat, ja painottuvatko nämä ominaisuudet eri tavoin alueiden välillä?

2. Hyvinvointitutkimus

2.1 Mitataanko elintaso, hyvinvointia vai onnellisuutta?

Hyvinvointia, elintaso sekä onnellisuutta voidaan kaikkia käyttää indikaattoreina, joilla mitataan yksilön tai yhteiskunnan tilaa sekä kehitystä. Niiden kautta tavoiteltavaa kehitystä ja päämäärää voidaan pitää jossain määrin yhteneväisenä, mutta sisällöltään sekä laajuudeltaan ne kuitenkin poikkeavat toisistaan. Elintaso määritellään usein aineellisen hyvinvoinnin tasoksi, eli ihmisten saatavilla olevien tavaroiden ja palvelujen määränä (Kajanoja 2005). Yleinen elintason mittari kansantalouden tasolla on bruttokansantuote. Pienempien yksiköiden kohdalla mittarina voidaan käyttää esimerkiksi kotitalouksien ostovoimaa. Hyvinvointia pidetään yleensä elintaso tai elinoloja laajempänä käsitteenä. Hyvinvoinnin voidaan katsoa rakentuvan objektiivisesti mitattavista asioista, kuten elintasosta ja terveydestä, sekä subjektiivisista komponenteista, kuten sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen ja onnellisuus.

Usein siis onnellisuus nähdään yhtenä osatekijänä subjektiivisessa hyvinvoinnissa, mutta on myös mahdollista ajatella se tämän tutkimuksen tavoin eräänlaisena kattokäsitteenä jonka alle kaikki muut hyväksi koetun elämän palaset sijoittuvat. Tätä lähestymistapaa tukee se, että hyväkään terveys, korkea elintaso ja turvattu toimeentulo eivät takaa onnellisuuden kokemista. Toisaalta taas ihminen voi elää onnellisena hyvin niukoissakin olosuhteissa tai taloudellisessa epävarmuudessa, jos hän saa elämänsisältönsä muista kuin materiaalisista tekijöistä. Samalla kun tämänkaltainen teoria tavallaan oikeuttaa empiirisen onnellisuuden tutkimisen entistä kattavamman hyvinvointikäsitteen rakentamiseksi, asettaa se samanaikaisesti ongelmia empiirisen onnellisuustutkimuksen uskottavuudelle sekä yleistettävyydelle. Tätä ongelmallisuutta kuvaa esimerkiksi havainto siitä, että onnellisuustutkimisen kannalta ongelmallisen tutkimusryhmän muodostavat ihmiset joilla on vahva uskonnollinen vakaumus tai jotka ovat juuri rakastuneita (esim. Layardt 2005: Nars 2006). He voivat antaa omasta hyvinvoinnistaan sellaisia arvioita,

jotka eivät ole yhteydessä yleisesti hyväksytyihin hyvinvoinnin aineellisiin objektiivisiin tai subjektiivisiin edellytyksiin. Edellä mainittuja tekijöitä edistävän hyvinvointipolitiikan ajatus ei taas istu demokraattisen oikeusvaltion ideologiaan kovinkaan hyvin. Yleensä kuitenkin empiirinen onnellisuustutkimus olettaa, että käytettävissä aineistoissa näiden tekijöiden merkitys on tasaisesti jakautunut eikä siten vaaranna tulosten yleistettävyyttä. Tällainen oletus edellyttää kuitenkin jonkinasteista tutkimuksellisen kontekstin ymmärrystä, ellei näitä tekijöitä pystytä aineistossa tunnistamaan ja vakioimaan.

Kuitenkin edelleen tällä hetkellä hallitseva tapa mitata yhteiskuntien hyvinvointia ovat makrotasoiset elinolotutkimukset. Tällöin mitattavia yksiköitä ovat yleensä kansallisvaltiot, ja mittarina taloudellinen ja aineellinen hyvinvointi. Alun alkaen henkeä kohti laskettu bruttokansantuote vakiintui kuvaamaan kansantaloudellista menestystä toisen maailmansodan jälkeen, mistä lähtien se on ollut keskeisin kansakunnan hyvinvointia ja menestystä kuvaava mittari (Kajanoja 2005).

Bruttokansantuote kuvaa maassa yhden vuoden aikana tuotettujen tavaroiden ja palvelujen yhteenlaskettu arvo eli toisin sanoen kansantalouden kokonaistuotannon arvoa. Bruttokansantuote on puutteistaan huolimatta edelleen kaikkialla maailmassa laajalti käytössä oleva perusindikaattori, jolla on tärkeä asema sekä poliittisessa päätöksenteossa että julkisessa keskustelussa.

Bruttokansantuotetta ei kuitenkaan alun alkaen ollut tarkoitus käyttää kansakunnan hyvinvoinnin tai edistyksen mittarina pitkällä aikavälillä, joten on luonnollista että se on synnyttänyt siinä käytössä kritiikkiä. Tämän kritiikin tuloksena on pyritty kehittämään käytössä olevia talouskasvun mittareita paremmin hyvinvointia kuvastaviksi. Eräs tällaisista mittareista on Yhdysvalloissa 1980-luvulla kehitetty "aidon kehityksen mittari" GPI (genuine progress indicator). "Aidon kehityksen mittarissa" pohjana on edelleen bruttokansantuote, mutta siihen tehdään monia korjauksia, kuten esimerkiksi rikollisuuden aiheuttamien kustannusten, uusiutumattomien luonnonvarojen käytön sekä ympäristön pilaantumisen arvon vähentäminen kokonaiskansantuotteesta.

Talouskasvuun perustuvat mittarit eivät korjattunakaan ota huomioon ihmisten henkisten tarpeiden tyydyttämistä kuten turvallisuuteen, ihmisoikeuksiin, demokratiaan, tasa-arvoon, osallistumiseen sekä vuorovaikutukseen ja sosiaalisen yhteisön laatuun liittyviä tekijöitä (Kajanoja 2005). Näitä bruttokansantuotteesta puuttuvia hyvinvoinnin osatekijöitä kuvaavia sosiaali-indikaattoreita on kehitetty 1950-luvulta lähtien monissa kansainvälisissä järjestöissä kuten YK:ssa sekä myös erityisesti Pohjoismaisessa hyvinvointitutkimuksessa.

Yksi yleisimmistä nykyään käytettävistä kehitysindekseistä on Yhdistyneiden kansakuntien kehitysohjelman UNDP:n (*United Nations Development Program*) 1990-luvulta lähtien julkaisema inhimillisen kehityksen indeksiksi HDI (*Human Development Index*). Sen perustana ovat taloudellisen hyvinvoinnin lisäksi elinikää, kouluttautumista ja lukutaitoa kuvaavat mittarit. Vaikka myös HDI tiivistää inhimillisen kehityksen ainoastaan muutamaaan objektiiviseen indeksiin, on se selvästi kattavampi esitys kansakuntien hyvinvoinnista kuin puhtaasti bruttokansantuotteeseen perustuva.

Eräs mielenkiintoinen sekä edistysellinen kehitysindeksi on brittiläisen New Economics Foundation -ajatushautomon vuonna 2006 kehittämä onnellisen planeetan indeksi HPI (*Happy Planet Index*). Sen tarkoituksena on kuvata kansalaisten mahdollisuuksia elää luonnolle kestäväällä tavalla hyvää ja pitkää elämää. Happy planet -indeksi perustuu yhtälöön, jossa ihmisten subjektiiviset arviot omasta hyvinvoinnistaan pisteytetään ja kerrotaan kansan keskimääräisellä elinajanodotteella, minkä jälkeen saatu tulo jaetaan maan ekologisella jalanjäljellä. HPI:n mukaan tarkasteltuna kansainvälisessä vertailussa kärkeen nousevat useat Keski-Amerikan maat, joissa tulotaso ei ole erityisen korkea, mutta ihmiset ovat sosiaaliseen elämäänsä varsin tyytyväisiä, elävät melko pitkään ja luonnonvaroja käytetään suhteellisen kestävästi. Tämä tulos antaa tukea myös niille tutkimuksille, joissa on todettu, että tietyn varsin matalan tulotason jälkeen lisätulot eivät enää kasvata ihmisten onnellisuutta (Easterlin 1976). HPI on edellä mainittuihin

mittareihin nähden poikkeuksellinen hyvinvoinnin indikaattori siksi, että se sisältää subjektiivisen hyvinvoinnin elementin. Samalla se pyrkii yhdistämään ihmisten omia arvioita omasta hyvinvoinnistaan absoluuttisesti mitattaviin arvoihin kuten eliniänodotteeseen.

Eurooppalaisen hyvinvointitutkimuksen – sekä mahdollisesti myös hyvinvointivaltion – tulevaisuuden kannalta merkittävä tapahtuma oli Stiglitzin komission raportin valmistuminen syyskuussa 2009 (Simpura 2009). Komission työn oli käynnistänyt Ranskan presidentti Nicholas Sarkozyn aloite helmikuussa 2008. Sarkozy oli tyytymätön niihin tilastollisiin tietolähteisiin, joita yleensä käytetään talouden ja yhteiskunnallisen edistyksen mittaamisessa ja toivoi komissiolta parannusehdotuksia kansantalouksien sekä kansalaisten hyvinvoinnin mittaamiseen, raportointiin ja tilastointiin. Komissiossa oli edustettuna useiden tieteenalojen huippuasiantuntijoita eri puolilta maailmaa mukaan lukien viisi taloustieteen nobelistia.

Komissio määritteli hyvinvoinnille seuraavat perusominaisuudet: aineellinen elintaso, terveys sekä koulutus, henkilökohtainen toiminta ja työ, äänen saaminen kuuluville politiikassa ja yhteiskunnassa, sosiaaliset yhteydet ja suhteet, ympäristön nykyinen ja tuleva tila sekä turvallisuuden kokeminen sekä taloudellisena että fyysisenä kokemuksena (Stiglitz ym. 2009). Komission mukaan kaikkia näitä komponentteja tulisi pyrkiä käsittelemään rinnakkain ja samanaikaisesti hyvinvoinnista puhuttaessa. Tutkimuksen tulisi ottaa huomioon elämänlaatualueiden väliset kytkennät kunkin henkilön kohdalla ja pyrkiä yhdistämään tietoja eri elämänlaatu-ulottuvuuksista indikaattoreita rakennettaessa. Samoin tutkimus- ja tilastolaitoksilla tulisi olla mahdollisuus objektiivisten ja subjektiivisten hyvinvointiaineistojen rinnakkain tarkasteluun.

Stiglitzin raportin ehdottama hyvinvoinnin ulottuvuuksien luettelo on varsin kattava, joskaan ei pohjoismaiselle hyvinvointitutkimuksen perinteelle mitenkään uusi. Käytännössä komission suositusten toteuttaminen yhteiskunnan institutionaalisella

tasolla tuntuu kuitenkin melko haastavalta. Esimerkiksi huolimatta siitä, että suomalaisessa hyvinvointitutkimuksessa on toteutettu komission suosittamaa sosiaali-indikaattoreiden rakentamista sekä laaja-alaista tiedontuotantoa jo vuosikymmeniä, ovat komission ehdottaman laajan hyvinvoinnin tutkimus ja seuranta hajallaan erilaisissa laitoksissa (Simpura 2009). Jussi Simpura suosittelee, että jos Stiglizin komission suositukset otetaan Suomessa vakavasti, tulisi tulevaisuudessa harkita laajan hyvinvoinnin kokoavan seurannan ja analyysin päävastuun sijoittamista selkeästi yhteen laitokseen.

Makrotasoiset valtioiden väliseen vertailuun keskittyvät elinolotutkimukset eivät kuitenkaan yleensä ota huomioon onnellisuuden kokemisen suhteellista ja vertailevaa luonnetta (Layard 2005; Nars 2006). Päinvastoin, kansainvälisten vertailujen voidaan katsoa osaltaan jopa ruokkivan tätä hyvinvoinnin "kilpavarustelua". Tätä puutetta pyrkii jossain määrin paikkaamaan empiirinen onnellisuustutkimus. Ihminen pyrkii onnellisuutensa maksimointiin – sekä sen arviointiin – pääsääntöisesti omassa kontekstissaan. Voidaan sanoa, että arvioidessaan omaa hyvinvointiaan yksilö ei lähde vastausta miettiessään liikkeelle kansainvälisistä vertailuista vaan siitä, miltä hänestä itsestään tuntuu. Ja tällöin mahdollisia vertailukohtia haetaan yleensä fyysisestä sekä sosiaalisesta lähiympäristöstä.

Tämän onnellisuuden sisältämän vertailevan luonteen vuoksi, jos tukevaisuudessa tullaan keskittymään nykyistä enemmän subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimiseen, on perusteltua esittää että siinä tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota siihen kontekstiin missä sitä tehdään. Valtiotasolla operoivien suuriin aineistoihin perustuvien elinolotutkimusten voidaan sanoa soveltuvan hyvin kuvaamaan aineellisten hyvinvointiresurssien globaalia jakautumista, mutta liikuttaessa lähemmäs subjektiivista hyvinvointia yhteiskunnallisen kontekstin merkitys korostuu. Näin ollen voidaan esittää, että hyvinvointitutkimuksen tulevaisuudesta puhuttaessa nykyisten globaalissa maailmassa tapahtuvien prosessien ja muutosvoimien tarkasteluun eivät kansallisvaltiot välttämättä enää tarjoa kaikkein

hedelmällisintä tarkasteluyksikköä. Nykyisessä globaalissa taloudessa kansallisvaltioiden roolin keskeisinä toimijoina ovat ottaneet yksittäiset kaupunkialueet. Uudet globaalit kaupunkialueet toimivat ihmisten ja pääomien virtojen solmukohtina, innovaatioiden kehtona sekä uusien identiteettien syntypaikkoina (Sassen 2006). Samalla ne toimivat myös keskeisinä työnjaon tapahtumapaikkoina uuden tietoyhteiskunnan ajassa.

Gloaalien toimijoiden ja toimintakenttien uudelleenjärjestäytymisen voidaan siten sanoa synnyttävän tarvetta hyvinvointi- ja onnellisuustutkimukselle, joka vie tutkimuksen lähemmäs sitä kontekstia, jossa nykyiset globaalit muutosvoimat vaikuttavat eli yksittäisiä kaupunkialueita ja -kulttuureita. Samalla esille nousee myös elinolotutkimuksen rajoittuneisuus hyvinvointitutkimuksena silloin kun se keskittyy mittaamaan esimerkiksi vain työttömyyden tai palkkatason kehitystä.

On selvää, että erilaisia hyvinvointi-indikaattoreita voidaan kehittää eri ominaisuuksia valitsemalla ja painottamalla loputtomasti. Mittareita valitessa nostetaan aina esiin joitakin piirteitä hyvinvoinnista ja unohdetaan toisia. Inhimillistä kehitystä pystytään tuskin koskaan tiivistämään yhteen indikaattoriin. Länsimaissa tapahtuvan elämäntyylien monipuolistumisen sekä hyvinvointikäsitteiden yksilöllistyminen kannalta ja lisäksi maailman köyhimpien maiden painiessa samanaikaisesti yleisesti hyväksytyjen elinolojen objektiivisten puutteiden kanssa, ei siihen ole ehkä syytäkään pyrkiä.

Joka tapauksessa voidaan olettaa, että hyvinvoinnin tutkiminen tulee jatkossa laajenemaan Stiglizin komission suositusten mukaiseen suuntaan. Hyvinvoinnin subjektiivinen puoli on tullut hyvinvoinnin käsitteeseen ja tutkimukseen pysyvästi, mutta ei kuitenkaan objektiivisia mittareita korvaavaan vaan niitä täydentämään. Komission mukaisesti subjektiivisia sekä objektiivisia mittareita tulisi tarkastella rinnakkain ja samanaikaisesti. Hyvinvointitutkimuksen voidaan samalla toivoa laajenevan metodologian lisäksi myös sen suhteen, missä kontekstissa sitä tehdään. Tapaustutkimuksen kaltainen lähestymistapa saattaa tällöin paljastaa subjektiivisten

hyvinvoinnin kokemisesta yksityiskohtia, jotka eivät paljastu kansainvälisissä hyvinvointi- ja elintaso ja kilpailukykyvertailuissa.

2.2 Suomalainen hyvinvointitutkimus ja -politiikka

Hyvinvointitutkimusta ja yhteiskunnallisella tasolla harjoitettavaa hyvinvointipolitiikkaa on mahdotonta erottaa täysin toisistaan. Hyvinvointi on hyvin moniulotteinen käsite, ja sen tutkimuskin on siksi jaettava osatekijöihin. Näiden osatekijöiden valitseminen hyvinvoinnin kokonaiskuvaa luotaessa taas liittää hyvinvointitutkimuksen tekemisen osaksi sitä, mitä sen voidaan katsoa valtiollisella tasolla palvelevan, eli harjoitettavaa hyvinvointipolitiikkaa. Siksi on luonnollista, että myös suomalaisen hyvinvointitutkimustradition muodostuminen ajoittuu samoille vuosikymmenille kuin pohjoisen hyvinvointivaltion rakentuminen.

Suomalaisen hyvinvointitutkimuksen tekeminen voidaan sijoittaa osaksi laajempaa pohjoismaista hyvinvointitutkimuksen perinnettä. Suomesta rakennettiin 1970- ja 80-lukujen aikana aktiivisella hyvinvointipolitiikalla pohjoismaisen hyvinvointivaltion mallin mukainen järjestelmä, jonka rakentumista ohjasi osaltaan sosiaali- ja hyvinvointi-indikaattoreita rakentava hyvinvointitutkimus (Moisio ym. 2008). Pohjoismainen hyvinvointitutkimus on saanut vaikutteensa makrotasoisesta elinolotutkimuksesta ja brittiläisen resurssikeskeisyyttä korostavan sosiaalitutkimuksen traditioista (Rauhala ym. 2000). Suomalaisten hyvinvointitutkimuksen uranuurtajan Erik Allardtin vaikutuksesta tutkimusperinne ja -metodologia ovat kuitenkin liukuneet 70-luvulta lähtien suuntaan, jossa resurssikeskeiseen ajatteluun on tullut mukaan hyvinvoinnin subjektiivinen eli koettu ulottuvuus. Pekka Kuusi (1961) taas kiinnitti huomiota myös hyvinvointitutkimuksen sekä -politiikan kytkökseen ja rohkaisi yhteiskuntatieteilijöitä pyrkimykseen tuottaa tietoa myös yhteiskuntapolitiikan tavoitteista, koska ilman niitä yhteiskunnan suunnitelmallinen kehittäminen ei ole mahdollista.

Käytännön sovellettavuus sekä yhteys harjoitettavaan hyvinvointitoimintapolitiikkaan ovat siten olleet keskeisiä ominaisuuksia pohjoismaisessa hyvinvointitutkimuksessa (Rauhala ym. 2000). Tätä kautta on myös helppo selittää erilaisiin indikaattoreihin sekä tilastolliseen mallintamiseen perustuvaa hyvinvointitutkimuksen tekemisen normia. Pohjoismainen hyvinvointitutkimuksen traditio on siten perustunut hyvinvoinnin puutteiden kartoittamiseen ja niistä johdettuihin oletuksiin hyvinvointipolitiikan vaikutuksista.

Perinteisen pohjoismaisen hyvinvointitutkimuksen ominaispiirteet voidaan siten tiivistää seuraavasti; pyrkimys objektiivisten mittareiden rakentamiseen, läheiseen yhteyteen hyvinvointi- ja toimintapolitiikkaan sekä resurssipohjaiseen hyvinvointiajatteluun. Vahvana vaikuttimena on kuitenkin ollut Erik Allardtin 1970-luvun alussa johtaman vertailevan hyvinvointitutkimusryhmän korostama lähestymistapa (Allardt 1976), jossa pyrittiin sulauttamaan yhteen elintaso- ja elinolosuhdetutkimuksen sekä elämänlaatua koskevan tutkimuksen piirteitä.

Erik Allardtin teoksessa "Hyvinvoinnin ulottuvuuksia" (Allardt 1976) esittämää hyvinvointikäsitettä on myöhemmin pidetty aikaansa nähden jopa visionäärisenä sen vuoksi, että staattisen elämään tyytyväisyyden tai elinolojen mittaamisen sijaan Allardt käytti toiminnallisia verbejä "having", "loving" ja "being" onnellisuuden kuvaajina (Alanen ym. 2010: 38). Näiden käsitteiden sisältö oli pääosin seuraava:

- Elintaso (having): tulot, asumistaso, työllisyys, koulutus, terveys
- Yhteisyyssuhteet (loving): paikallisyhteisyys, perheyhteisyys ja ystävyyssuhteet
- Itsensä toteuttamisen muodot (being): arvonanto, korvaamattomuus, elämän merkityksellisyyden kokeminen, poliittiset resurssit, mielenkiintoinen vapaa-ajan toiminta.

Yhtenä teemana Allardtin teoksessa oli mainittujen hyvinvoinnin osatekijöiden keskinäiset suhteet sekä niiden vaihdannallisuus ja muunneltavuus. Allardt pyrki sovittelemaan elintaso- ja elämänlaatu- ja elämäntyytyväisyyden edustajien vastakkainasettelua

painottamalla yhteiskunnallisten *areenojen* (toimintalohkojen) merkitystä paikkana, jossa hyvinvointiresursseilla on mahdollisuus saavuttaa erilaisia hyvinvointituotoksia (Allardt 1976: 62 – 68). Yksilöllisen hyvinvoinnin lisäämiseen tähtäävän toiminnan tulokset määräytyvät siten kolmesta tekijästä: 1) yksilön resurssit, 2) käytettävissä olevat toiminta-areenat ja 3) näiden areenojen rakenteet. Allardtin mukaan nämä areenat ovat institutionaalisesti tuotettuja, ja niillä on mahdollista jossain määrin vaihtaa ja muokata hyvinvointiresursseja toisiin. Esimerkiksi yksilön koulutus voidaan myös nähdä arvona sinänsä, mutta se edellyttää toiminta-areenaksi työmarkkinoita, joilla koulutusta voidaan hyödyntää. Allardt kuitenkin tunnusti, että hyvinvointiresurssein keskeiset suhteet ovat vaikeasti teorioitavissa olevia ilmiöitä, mutta kuitenkin resurssien vaihdannaisuus toteutuu parhaiten juuri elintason (*having*) sisältämissä tekijöissä, kun taas yhtenäisyysuhteet (*loving*) tulee nähdä tavoitteena sinänsä eivätkä ne siten ole korvattavissa muilla resursseilla. Lisäksi Allardt kiinnitti huomiota siihen negatiiviseen vieraantumista ruokkivaan yhteiskunnalliseen kehitykseen, jonka myötä ihminen kokee voivansa toimia vain rajoitetuilla areenoilla, kuten esimerkiksi markkinoilla toimivana kuluttajana sekä toisaalta korvattavissa olevana työntekijänä (myös Siltala 2004).

Osaltaan Allardtin vaikutuksesta alettiin 2000-luvulle tultaessa sisäistää entistä vahvemmin ajatus siitä, että elinolot ovat vain hyvinvoinnin aineellinen perusta, jonka pohjalta yksilön hyvinvointi rakentuu (Moisio ym. 2008). Tässä suhteessa suomalaisen hyvinvointitutkimuksen uusi suunta viimeisen kymmenen vuoden aikana on myötäillyt globaaleja trendejä. Hyvinvoinnin moniulotteisuuteen sekä erilaisten indikaattoreiden yhdistämiseen ja rinnakkain tarkasteluun on alettu kiinnittää entistä enemmän huomioita. Tämän kehityksen taustalla on ollut osaltaan vaikuttamassa myös julkinen keskustelu pohjoismaisen hyvinvointivaltion uudistumisen tarpeesta. Tämän keskustelun päälinjoiksi teemoina ovat olleet hyvinvointivaltion toimintajärjestelmien mahdollinen vanhentuneisuus ja epätarkoituksenmukaisuus, sosiaalipolitiikan kasvavat kustannukset

kansantalouden kuormittavuustekijänä sekä hyvinvointivaltion kansalaisten hyvinvointiarvojen monimuotoistuminen(Rauhala ym. 2000).

Subjekttiivisen hyvinvoinnin merkityksestä hyvinvoinnin kokonaiskuvassa sekä hyvinvointi-indikaattorien uudistamisesta ovat viime vuosina puhuneet muun muassa työvoimaministerinä ja Kansaneläkelaitoksen yhteiskuntatutkimuksen päällikkönä toiminut Jouko Kajanoja sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylijohdaja Jussi Simpura. Suomessa tällä hetkellä tehtävää hyvinvointitutkimusta voidaankin pitää melko monimuotoisena. Esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vertailevan hyvinvointitutkimuksen ryhmän tavoitteena on ollut kehittää uusia välineitä hyvinvoinnin mittaamiseen sekä samalla myös analysoida sosiaalipolitiikan muutosta. Samoin tuoreessa suomalaisten hyvinvointiraportissa (Vaaramo ym. 2010) korostuu kautta linjan pyrkimys yhdistää subjektiivista ja objektiivista tietoa sekä käyttää niitä toisiaan tukevinä elementteinä. Myös Suomen akatemian rahoittaman Pohjoismaisen hyvinvointitutkimuksen huippuyksikköohjelman tavoitteena on analysoida pohjoismaisen hyvinvointimallin kehitystä ja sen kykyä sopeutua muuttuviin ulkoisiin olosuhteisiin.

Hyvinvointitutkimuksen sekä -politiikan suurena haasteena – ja myös sen mahdollisena uudistumisen esteenä – voidaan kuitenkin pitää harjoitetun politiikan vaikuttavuuden arvioinnin ongelmallisuutta. Silloinkin kun hyvinvointipolitiikka rajataan suppeasti kattamaan vain sosiaali- ja terveystoimen toimet, kattavat ne nykyään noin puolet valtion julkisista menoista (Simpura 2008). Näin ollen on perusteltua, että julkisessa keskustelussa käydään aktiivista debattia hyvinvointipolitiikan tehokkuudesta sekä tavoitteista. Periaatteessa hyvinvointipolitiikan vaikuttavuudella tarkoitetaan sitä, kuinka panoksilla saadut tuotokset vastaavat asetettuja tavoitteita. Tällöin keskeiseksi kysymykseksi nousee kuitenkin jälleen käytettävien mittareiden valinta sekä yleisesti hyvinvoinnin määrittely.

Hyvinvoinnin vajeista vallitseekin suurempi yksimielisyys kuin siitä mitä on hyvä elämä ja etenkin siitä mihin rajoittuu yhteiskunnan rooli ja vastuu sen rakentumisessa. On selvää, että jos hyvinvoinnin käsitettä pyritään laajentamaan, niin samalla myös hyvinvointipolitiikan tulosten empiirinen testaaminen mittaamalla vaikeutuu. On helpompaa, että julkisesti rahoitetun hyvinvointitutkimuksen sekä -politiikan tehtäväksi pyritään rajaamaan yksiselitteisten hyvinvoinnin vajeita mittaavien elinoloindikaattoreiden rakentaminen. Tämän kaltaisessa kehityksessä on kuitenkin Jussi Simpuran (2009) sanoin uhkana, että silloin *"joudutaan tyytymään karkeistettuun kamreerihyvinvointiin eli mitataan sitä, mitä halvimmalla saadaan mitatuksi."*

Tällaisenkaan hyvinvointitutkimuksen ja -politiikan tulosten siirtyminen aktiiviseen päivittäispolitiikkaan ei tunnu toimivan. Yhteiskuntatutkimuksen instituutin johtajan ja sosiologian professorin Risto Heiskalan (2010) mukaan hyvinvointivaltion alasajo on tapahtunut tietoisesti, ja hyvinvointipolitiikan päättäjiltä puuttuu kiinnostus kansan köyhimmän viidenneksen hyvinvointiin. Heiskala esittää, että julkisten palveluiden kustannustehokkuuden nimissä tehtyjä jatkuvia leikkauksia on perusteltu poliitikkojen taholta taloudellisilla realiteeteilla välttämättä sen myöntämistä, että hyvinvointipolitiikan harjoittamisessa on välttämättä kyse aina myös poliittis-ideologisista valinnoista.

Tässä kommentissa tulee esille jälleen hyvinvointitutkimuksen kytkös toteutettavaan hyvinvointipolitiikkaan. Koska hyvinvoinnin käsite vaihtelee käyttäjän ja kontekstin mukaan, on luonnollista, että myös hyvinvointipolitiikka voidaan ymmärtää monella eri tavalla. Hyvinvointipolitiikalla voidaan periaatteessa tarkoittaa kaikkia julkisen vallan toimia politiikan sekä talouden piirissä joiden tarkoituksena on tuottaa kansalaisille hyvinvointia (Moisio ym. 2008). Käytännössä hyvinvointipolitiikan käsite on kuitenkin yleensä rajattu sosiaali- ja terveyssektorin sisään, ja sen silloin sen pääasiallinen tarkoitus on pyrkiä hallitsemaan yhteiskunnan negatiivisia ilmiöitä eli toisin sanoen korjaamaan hyvinvoinnin vajeita.

Tällä tavoin määriteltynä myös Suomessa harjoitettava hyvinvointipolitiikka on perustunut vahvasti pohjoismaisen hyvinvointivaltion malliin. Sille on ollut ominaista tehokas tulojen taseus sekä julkisen vallan kokonaan tai osittain rahoittamat koko väestölle tarjoamat koulutus-, kulttuuri-, terveys- ja sosiaalipalvelut. Myös kaikille kansalaisille kohdistettu perustoimeentulo on pyritty takaamaan yleisin verovaroin ylläpidetyn tulonsiirtojärjestelmän avulla. Sosiaaliturva sekä julkiset hyvinvointipalvelut pyritään rahoittamaan pääosin työhön kohdistuvilla verotuksella sekä muilla maksuilla.

Vaikka suomalainen hyvinvointipolitiikka ja -valtio ovat kokeneet monia uudistuksia etenkin 1990-luvun laman jälkeen, voidaan edellä mainittujen periaatteiden katsoa edelleen toimivan ja nauttivan samalla kansalaisten luottamusta hyvinvointivaltion mallin legitimitetiksi. Peruspalvelujen turvaaminen, syrjäytymisen riskien pienentäminen sekä tuloerojen tasaaminen ovat edelleen suomalaisen hyvinvointipolitiikan perusteita (Moisio ym. 2008). Suomalaiset haluavat tutkimuksien mukaan edelleen panostaa julkiseen sektoriin ja sen vahvaan rooliin sosiaaliturvan tuottamisessa. Sosiaaliturvan tasoa pidetään usein jopa liian matalana (Moisio ym. 2008: 175), ja viimeaikaisten tutkimusten mukaan suuri osa kansalaisista on jopa valmis korkeampaan verotukseen, mikäli sillä saadaan aikaan toivottuja vaikutuksia (Siltaniemi ym. 2009).

Pohjoismaisen hyvinvointivaltion malliin ja -politiikkaan kohdistuu nykyään suuria muutospaineita. Globalisaatio, eurooppalainen integraatio, kasvava maahanmuutto, väestön ikääntyminen, eri väestöryhmien yksilöllisten tarpeiden korostuminen sekä yltäkylläisyyden ajan mukanaan tuomat elintasosairaudet ovat luoneet perinteisen hyvinvointivaltion mallille kysymyksiä, joihin ei voida vastata ainoastaan peruspalveluiden turvaamiseen ja turvaverkkoihin perustuvalla hyvinvointipolitiikalla (Moisio ym. 2008). Tämä on taas luonut lisääntyvää tarvetta uudelle hyvinvointitutkimukselle, jonka tulisi pystyä vastaamaan näiden kysymysten lisäksi myös siihen, voiko pohjoismainen hyvinvointimalli uudistua myös globaalin kilpailun asettamien haasteiden edessä. Pohjoismaisen

hyvinvointivaltion tulevaisuuden keskeisimmäksi haasteeksi on usein esitetty kysymys siitä, kuinka paljon taloudelliseen kasvuun nojaavassa yhteiskunnassa voidaan tasata tuloeroja vaarantamatta talouskasvua, julkisen talouden kestävyyttä ja kansainvälistä kilpailukykyä.

Tämän kysymyksen voidaan kuitenkin tulkita ilmentävän pyrkimystä sopeuttaa perinteisen hyvinvointivaltion mallia vastaamaan globaalisti hallitsevan uusliberalistisen talousjärjestelmän vaatimuksiin. Uusliberalistinen talousideologia määrittellään yleensä osaksi viime vuosituhannen lopulta lähtien alkanutta pääomaliikkeiden globaalia vapautumista ja sitä seurannutta talouden globalisoitumisen kiihtymistä (Harvey 2008; Selkälä 2011). Tämän prosessin tuloksina nähdään yleensä yritysten toimintojen siirtyminen halvempien työvoimakustannusten maihin sekä kansallisen talous- ja hyvinvointipolitiikan toteuttamismahdollisuuksien heikentyminen kansainvälistyvän talousjärjestelmän voimistuessa. Samalla talousglobalisaatio vahvistaa markkinoiden roolia, heikentää muiden kuin voiton maksimointiin perustuvien poliittisten interventioiden mahdollisuutta ja rajoittaa siten valtioiden toiminta-alaa (Selkälä 2011: 103).

Taloudellisen uusliberalismin päämäärät on tällöin mahdollista nähdä osaltaan päinvastaisina laajaan sosiaaliturvaan sekä tulonsiirtoihin perustuvan hyvinvointivaltion suhteen. Tämä asetelma taas johtaa luontevasti edellä mainittuun kysymyksenasetteluun, jossa hyvinvointipolitiikka ei olekaan enää poliittinen tai ideologinen kysymys, vaan puhtaasti taloudelliset realiteetit sanelevat sen, kuinka paljon meillä on varaa hyvinvointivaltion mallia toteuttaa (Heiskala 2010). Tilanne saattaa kuitenkin tuntua ristiriitaiselta, sillä Suomi on nykyään aineellisesti ja taloudellisesti paljon vauraampi yhteiskunta kuin muutama vuosikymmen sitten, jolloin hyvinvointiyhteiskuntaa rakennettiin (esim. Moisio ym. 2008; Siltaniemi ym. 2009; Ylikahri 2011). Vaikka tätä muutosprosessia poliittisessa puheessa harvoin avoimesti tunnustetaan, on viime aikoina vallannut alaa näkemys, jossa laaja sosiaaliturva ei ole omiaan aktivoimaan ja kannustamaan ihmisiä hyvinvointia tuottamaan ja on siten nakertamassa yhteiskunnan kansainvälistä kilpailukykyä

(Selkälä 2011: 106). Nykyään Pohjoismaisen hyvinvointitutkimuksen huippuyksikköä johtava Pauli Kettunen tiivistää Suomalaisen hyvinvointipolitiikan muutoksen seuraavasti (Anttonen & Sipilä 2000): *"1980-luvulla hyvinvointipolitiikkamme saattoi olla kansallinen ylpeydenaihe, mutta nyt se muistuttaa vanhaa puutaloa, jossa on paljon viehättävää, mutta vieraskin huomaa, ettei omistajalla ole vuosiin ollut rahaa eikä tahtoa pitää taloan kunnossa."*

Myös kansalaisten itsensä kokema huoli hyvinvointivaltion rapistumisesta tulee esille tuoreimmassa EVA:n arvo ja asennetutkimuksessa (Haavisto & Kiljunen 2011: 93). Tutkimuksen mukaan suomalaisista yli puolet (51%) on samaa mieltä sen väitteen kanssa, että "Suomalainen hyvinvointivaltio on jo pitkälti ajettu alas." Tällainen tulos henkii paitsi tyytymättömyyttä ja huolta, myös ilmeistä epäselvyyttä ja erimielisyyttä hyvinvointivaltion tilasta. Tämä näkökantaero taas kärjistyy – ja samalla politisoituu – eri väestöryhmien välillä jopa suoranaiseksi vastakkainasetteluksi. Tutkimuksen mukaan korkeammin koulutettujen, sosioekonomisesti suotuisammassa asemassa olevien sekä nykyisten päähallituspuolueiden kannattajien mielestä hyvinvointivaltio elää ja voi hyvin kun taas vähemmän koulutettujen, sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien sekä vasemmistopuolueiden ja perussuomalaisten kannattajien mielestä hyvinvointivaltio on retuperällä (Haavisto & Kiljunen 2011: 93-94).

Keskustelu hyvinvointivaltion määritelmästä ja sen sisällä harjoitetusta hyvinvointipolitiikasta tulee varmasti jatkumaan aktiivisena. Sikäli kun hyvinvointivaltion alasajosta kertovia kommentteja pidetään totuudenmukaisina, on nykyinen tilanne ja kehityssuunta ristiriidassa kansalaisten yleisen mielipiteen kanssa (Moisio ym. 2008; Siltaniemi ym. 2009; Haavisto & Kiljunen 2011). Kuitenkin voidaan sanoa nykyisten suurimpien poliittisten puolueiden kannattavan omissa nurkkauksissaan vahvasti hyvinvointivaltion säilyttämisen ja turvaamisen mallia, mutta sen sisällöstä tai keinoista, joilla tämä toteutetaan, ei olla kovinkaan yksimielisiä.

On kuitenkin esitetty, että ne sisäsyntyiset kilpailuedut, jotka synnyttivät 70–90 - luvuilla pohjan Suomen nykyiselle hyvinvoinnille, eivät ole enää valideja uudella vuosituhanella (Himanen 2004). Suomesta muokkasivat aikanaan hyvinvoivan tietoyhteiskunnan vahva ja itsenäinen kansallinen identiteetti, korkea teknologia, verkostoinnovaatiot, demokraattinen kansalaisyhteiskunta ja laajat hyvinvointipalvelut. Kuitenkin aiemmin mainitut globalisaation hyvinvointivaltiolle mallille asettamat muutospaineet vaativat siltä uudenlaista sopeutumista.

Yksi hyvinvointivaltion tulevaisuuden kannalta päänvaivaa aiheuttaneista tekijöistä on kysymys hyvinvoinnin ja innovaatioiden suhteesta. Yksinkertaistettuna tämä problematiikka voidaan tiivistää kysymykseksi siitä, synnyttävätkö innovaatiot kansallista hyvinvointia vai synnyttääkö kansallinen hyvinvointi innovaatioita. Prosessi toimii luonnollisesti molempiin suuntiin, mutta tämän prosessin toimintakentässä voidaan sanoa globalisaation vaikutuksesta tapahtuneen muutoksia suhteessa siihen tilanteeseen jolloin hyvinvointivaltiota rakennettiin.

Matti Hautamäen johtaman tulevaisuuden metropolien hyvinvointia käsittelevän työryhmän tuottaman raportin (Alanen ym. 2010) mukaan keskeisin luovuutta ja siten kilpailukykyä sekä hyvinvointia rakentava tekijä on kestävä innovointi, jonka tavoitteena on kumppanuuden, osallisuuden kokemisen sekä metropolialueen monimuotoisuuden arvon tunnustava innovaatiojärjestelmä sekä -määritelmä. Tulevaisuuden hyvinvointipolitiikan edellyttää siten sekä kestävää hyvinvointia että kestäviä innovaatioita. Ja kestävät innovaatiot tulisi ymmärtää laajempina käsitteenä kuin puhtaasti yritysten tuottamat tekniset keksinnöt. Raportti tiivistää alueellisen (metropolin) kilpailukyvyyn siten, että siinä on pohjimmiltaan kyse innovaatioiden ekosysteemin kultivoimisesta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että metropolialue pystyy antamaan arvoa ihmisten monipuolisuudelle sekä erilaisuudelle ja samalla se nostaa yksittäisten ihmisten hyvinvoinnin ja kukoistuksen keskiöön hyvinvoinnin tuottajina vanhojen hyvinvointia tuottavien instituutioiden sijasta (Alanen ym. 2010: 19).

Tässä esitetyn kehityskaaren perusteella suomalainen yhteiskunta näyttää olevan tällä hetkellä hyvinvointipolitiikan sekä –tutkimuksen kehittämisen suhteen eräänlaisessa taitekohdassa. Hyvinvoinnin aallonharjalla ratsastamisen voidaan sanoa synnyttävän tarvetta sen tyyppiselle hyvinvointitutkimukselle, joka toimii metropolialueilla joissa globaalit muutosvoimien vaikutukset konkretisoituvat, pyrkii ottamaan huomioon hyvinvoinnin kokemisen rakentavien arvojen monipuolistumisen ja lisäksi tunnustaa urbaanin elämänmuodon muodostamat kytkökset innovatiivisuuden rakentumiseen.

2.3 Suomalaisten hyvinvointi

Suomalaisen hyvinvointitutkimuksen ja –politiikan jälkeen on luontevaa tarkastella hiukan tarkemmin sitä, mitä niiden on määrä rakentaa eli suomalaista hyvinvointia ja sen tämänhetkistä tilaa. Yhdysvaltalainen aikakauslehti Newsweek valitsi elokuussa 2010 Suomen maailman parhaaksi maaksi asua. Lehden tekemä listaus perustui viiteen mittariin: koulutukseen, terveyteen, elämänlaatuun, talouden dynaamisuuteen ja poliittiseen ympäristöön. Elämän laadun mittareina olivat sukupuolten tasa-arvo, köyhyydessä elävien vähäisyys, varakkuuden tasainen jakautuminen, itsemurhien määrä, ympäristön tila sekä työssäkäyvien osuus väestöstä. Uutinen oli laajasti esillä tiedotusvälineissä ja innoitti jopa Suomen ulkoministerin Alexander Stubbin kehuaan sitä yhdeksi vuoden parhaimmista uutisista sekä todistavan sen että *"Suomessa asuu korkean kilpailukyvyn lisäksi myös erittäin onnellinen kansa."*

Newsweekin tuloksia on vaikea käydä kiistämään. Suomi on vauras, turvallinen, poliittisilta oloiltaan vakaa ja monilla mittareilla varsin hyvinvoiva maa. Vähemmälle huomiolle uutista seuranneessa keskustelussa jäi kuitenkin kysymys siitä, mitä tutkimuksella loppujen lopuksi mitattiin, miten suomalaiset itse näkevät oman hyvinvointinsa ja mikä on kansainvälisten kilpailukyky- ja hyvinvointivertailujen pohjimmainen arvo. Päällimmäinen huomio Newsweekin käyttämistä kriteereistä on se, että ne perustuvat puhtaasti hyvinvoinnin objektiivisiin mittareihin vaikka

mukana onkin monia sosiaali-indikaattoreita. Toisin sanoen se mittasi ihmisten elinoloja, jotka voivat kääntyä subjektiiviseksi hyvinvoinniksi eri tavoin.

Samaan aikaan kotimaiset hyvinvointitutkimukset ovat nostaneet esille vakavia hälytyssignaaleja yhteiskunnan tilasta. Suomalaisten luottamus poliittiseen päätöksentekoon horjuu selvästi. Samanaikaisesti kansalaisilla on vahva tunne siitä, ettei yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus toteudu riittävästi (Siltaniemi ym. 2009: 222). Samalla tuloerot ovat kasvaneet ja muuttuneet pysyviksi. Noin puoli miljoonaa suomalaista kokee ongelmia kokonaishyvinvoinnissaan tai taloudellisessa tilanteessaan. Lisäksi lähes miljoona suomalaista kokee syviä ongelmia vähintään yhdessä elämän osa-alueessa liittyen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen tai sosiaalisiin suhteisiin (Siltaniemi ym. 2009:246). Hyvinvoinnin vajeet pyrkivät kasautumaan yksittäisille väestöryhmille, joilla on suuria vaikeuksia löytää apua ongelmiinsa. Erityisesti heikon elämänlaadun ja syrjäytymisen suurimpina riskiryhminä ovat nuoret työttömät ja 80 vuotta täyttäneet huonokuntoiset vanhuksset (Vaaramo ym. 2010: 279).

Tämä ristiriitaisuus voidaan nähdä merkinä siitä, että nykyinen hyvinvoinnin määritelmä on tosiaankin hyvin kirjava ja moniulotteinen. Samalla voidaan todeta myös Anthony Giddensin (2007) määrittelemien niukkuuden jälkeisen ajan elintasosairauksien tulleen osaksi Suomalaista hyvinvointivaltiota.

Kattavan ja ajantasaisen kuvan suomalaisesta hyvinvoinnista ja elinoloista pyrkivät tarjoamaan Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen sekä nykyisen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen¹ julkaisemat raportit suomalaisten hyvinvoinnista (Moisio ym. 2008; Vaarama ym. 2010) Niiden mukaan merkittävin suomalaisten elinoloja muokannut tekijä viimeisen 15 vuoden aikana on ollut lama ja siitä toipuminen. Suomi on vauraampi ja voi paremmin, mutta se on samalla myös monilla tavoin moni- ja eriarvoisempi kuin 15 vuotta sitten. Bruttokansantuote on

¹ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva tutkimus- ja kehittämislaitos. THL aloitti toimintansa 1.1.2009, kun Kansanterveyslaitos ja Stakes yhdistyivät.

kasvanut puolitoistakertaiseksi vuodesta 1996 vuoteen 2006 mennessä (Moisio ym. 2008: 39). Vaurastumisesta on saanut osansa suurin osa suomalaisista, mutta kasvava vauraus ei ole jakautunut tasaisesti; pienituloisten reaalitulot ovat kasvaneet huomattavasti heikommin kuin keskituloisten, suurituloisista puhumattakaan (Vaarama ym. 2010).

Tuloerojen kasvun myötä eroja on alkanut syntyä myös väestön sosioekonomisessa terveydentilassa. Korkeasti koulutetut sairastavat vähemmän, heidän elinajan odotteensa on pitempi ja he myös kokevat terveytensä huomattavasti paremmaksi kuin vähemmän koulutettu väestönosa. Tuloerojen sekä suhteellisen köyhyyden lisäksi ihmisten hyvinvoinnin erot ovat kasvaneet monilla eri mittareilla ja samalla on alettu kantaa huolta siitä, ovatko erot muodostuneet pysyviksi. Uusimman hyvinvointiraportin mukaan (Vaarama ym. 2010) hyvinvointierojen kasvu nähdään nykyään jo laajana yhteiskunnallista toimintakykyä vaarantavana ongelmana eikä enää ainoastaan moraalisen oikeudenmukaisuuden kysymyksenä. Enää ei sosiaalipolitiikan sisällä juurikaan kiistellä siitä, onko hyvinvointierojen kasvu ongelma, vaan niiden kasvun kurissa pitämisen katsotaan olevan välttämätöntä yhteiskunnan sosiaalisen koheesion sekä siten myös taloudellisen kestävyuden kannalta. Hyvinvointi- ja tuloerojen kasvu on yhteydessä suhteellisen köyhyyden käsitteeseen ja sitä kautta yhteiskunnalliseen koheesioon. Suhteellisen köyhyyden ongelmallisuus tiivistyy siihen, että suhteellisesti köyhimmän kansanosan mahdollisuudet osallistua yhteiseen elämänmuotoon heikkenevät. Niinpä on esitetty, että yhteiskunnallisen kokonaishyvinvoinnin paras mittari on edelleen huon-osaisen väestöryhmän osuus (esim. Kajanoja 2005; Simpura 2008)

Samalla kun Suomi on vaurastunut ja elinolot ovat selvästi parantuneet, väestö on keskimäärin terveempää ja elää pitempään, on vanhojen hyvinvoinnin vajeiden tilalle tullut monia niin sanottuja elintasosairauksia. Masennus, työuupumus, alkoholismi, itsemurhat sekä mielenterveysongelmat ovat kansantaloudellisia sairauksia, joita vaurastuminen ei ole kyennyt poistamaan (Moisio ym. 2008). Elintason nousu ei ole poistanut suhteellista köyhyyttä tai sosiaalista syrjäytymistä.

Syrjäytyminen juontaa osaltaan juurensa myös siihen, että nykyinen vauraampi yhteiskunta on myös monella tapaa vaativampi yhteiskunta. Elintason taustalla vaikuttava työn tuottavuuden kehitys on nostanut vaatimuksia myös koulutus- ja työmarkkinoilla. Samalla yhteiskunnan monimutkaistuminen, maallistuminen sekä individualisoituminen ovat lisänneet elämän tarkoituksettomuuden tunnetta sosioekonomiseen asemaan katsomatta (Moisio ym. 2008).

Kuntatyyppien mukainen tarkastelu paljastaa hyvinvoinnin jakautumisessa myös alueellisia eroja. Alueellinen eriarvoistuminen on Suomessa pysähtynyt, mutta samalla myös alueelliset erot ovat osaltaan muuttuneet pysyviksi (Moisio ym. 2008). Väestö on pyrkinyt pakkautumaan kasvukeskuksiin ja samalla tyhjenevien haja-asutusalueiden palvelut sekä sosiaaliset kontaktit vähenevät. Kun harvaan asutut maaseudun kunnat kärsivät huonosta elintasosta sekä palveluiden ja työpaikkojen vähenemisestä, suurimpia kaupunkiseutuja koettelee sen sijaan erilaisten psykososiaalisten ongelmien kasaantuminen. Väestön pakkautuminen kasvukeskuksiin heijastuu elinoloihin monilla eri tavoilla, kuten asumisen hinnoissa ja työmatkan pidentymisenä, mutta myös perheen ja ystävien avun puutteena, yksinäisyytenä ja juurettomuutena (Vaarama ym. 2010).

Poikkeuksen tähän maaseutu-kaupunki vastakkainasetteluun tuovat kaupunkialueiden niin sanotut kehyskunnat. Kaupunkien läheisellä maaseudulla hyvinvointi näyttäytyy tutkimusten mukaan keskimäärin kaikkein parhaimpana (Moisio ym. 2008: 287). Kaupunkien läheisellä maaseudulla tarkoitetaan kuntia, joista käydään yleisesti töissä läheisissä keskuskunnissa ja joiden taloudellinen kehitys on siten vahvasti sidoksissa näihin keskuksiin. Hyvinvoinnin alueellisen jakautumisen kannalta tällaisten kuntien voidaan sanoa onnistuneen poimimaan viimeaikaisesta kaupungistumiskehityksestä "rusinat". Ne ovat onnistuneet houkuttelemaan nuoria ja hyvätuloisia asukkaita samalla kun kaupungistumiseen liittyvät ongelmat jäävät keskuskaupunkien vastuulle. Helsingin osalta on nostettu esille kysymys siitä, onko tämän seutuistumisen myötä jo havaittavissa keskuskunnan taantumista suhteessa sen reuna-alueisiin (Kortteinen & Vaattovaara 2007).

Toinen laajempi esitys suomalaisten tämänhetkisestä hyvinvoinnin tilasta on Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton STKL:n julkaisema kansalaisbarometri (Siltaniemi ym. 2009). STKL on toteuttanut vuodesta 1995 lähtien alueellisia kansalaiskyselyihin perustuvia hyvinvointianalyyskejä eri puolilta Suomea. Kyselyissä ihmisten hyvinvointia on pyritty tarkastelemaan laajana ilmiönä, johon kuuluvat terveys, taloudellinen toimeentulo ja sen edellytykset, sosiaaliset suhteet, osallistuminen, vaikutusmahdollisuudet, asuinympäristö sekä siihen kiinnittyminen. Tarkastelussa on pyritty yhdistämään resurssi- ja tarvepohjaisen hyvinvointitutkimuksen näkökulmat kokonaisvaltaiseksi näkemykseksi ihmisten hyvinvoinnista. "Kansalaisbarometri 2009" on STKL:n ensimmäinen valtakunnanlaajuinen hyvinvointianalyysi ja se on tarkoitus julkaista jatkossa kahden vuoden välein. Laajuudeltaan sekä subjektiivisia ja objektiivisia aineistoja yhdistäessään se edustaa tavallaan myös suomalaisen hyvinvointitutkimuksen traditiota, mutta toimii myös esimerkkinä Stiglitzin komission suosittelemasta holistisesta hyvinvointinäkemyksestä.

Periaatteessa kansalaisbarometrin esitys tarjoaa etenkin hyvinvoinnin objektiivisten tekijöiden valossa hyvin samankaltaisen kuvan Suomalaisen hyvinvoinnin kehityksestä kuin THL:n raporttikin. Kansalaisten yleinen terveystilanne on parantunut ja tulotaso on noussut, mutta hyvinvointi ei ole jakautunut väestöryhmien kesken tasaisesti. Näiden tekijöiden lisäksi kansalaisbarometri nostaa kuitenkin esille myös kaksi hyvinvoinnin subjektiiviseen sekä yhteiskunnalliseen puoleen liittyvää vajetta. Ensinnäkin suomalaisten kokemat vaikutusmahdollisuudet sekä oman elinympäristönsä että poliittiseen päätöksentekoon eivät toteudu kovinkaan hyvin suhteessa siihen, kuinka tärkeinä niitä pidetään (Siltaniemi ym. 2009: 234). Tämän lisäksi yli kolmannes suomalaisista ei katso yhteiskunnan perusarvoihin kuuluvien oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon periaatteiden toteutuvan yhteiskunnassamme. Valtaosa suomalaisista on kiinnostunut vaikuttamaan enemmän oman asuinalueensa ja kuntansa asioihin, mutta kanavia tähän ei kuitenkaan koeta olevan tarjolla. Raportin mukaan nyt kun koulutustaso on

kasvanut ja kansalaisilla on monenlaisia taitoja, eivät ihmiset enää ole halukkaita pysymään niin sanotun hallintoalamaisen roolissa.

Näiden vaikutusmahdollisuuksien kokemisessa ja vaikuttamisessa on luonnollisesti eroja eri väestöryhmien välillä. Kuntaliitto (2009) on mitannut pitkään asukkaiden aktiivisuutta ja oman kunnan asioihin vaikuttamista. Sen tekemien tutkimusten tulokset osoittavat, että väestöryhmittäin tarkasteltuna aktiivisimpia vaikuttajia ovat hyväosaiset eli tarkemmin sanottuna 40–59-vuotiaat, korkeasti koulutetut, perheelliset, hyvätuloiset, pitkään kunnassa asuneet sekä haja-asutusalueilla asuvat. Yllättävänä ei voida pitää sitä, että passiivisimmiksi vaikuttajiksi osoittautuivat alle 30-vuotiaat, vähän koulutetut, yksinasuvat ja vähätuloisimmat. Tällaisilla tuloksilla on siis myös alueellinen ulottuvuus liittyen vastaajien asumismuotoon ja asuinalueeseen.

Myös STKL:n kansalaisbarometrin mukaan suomalaiset kannattavat vahvasti edelleen laadukkaita, kaikille suunnattuja, julkisesti tuotettuja sosiaali- ja terveyspalveluja, eikä niitä haluta yksityistää, vähentää tai siirtää oman kunnan ulkopuolelle (Siltaniemi ym. 2009). Tällainen tulos on selkeä kannanotto pohjoismaisen hyvinvointivaltion mallin puolesta yksityistämisen ja ulkoistamiskehitystä vastaan. Koska tämä on kansallisen poliittisen linjauksen lähtökohta, on myös tämä ristiriita johtanut siihen että luottamus poliittiseen päätöksentekoon, vaikutusmahdollisuuksiin ja jopa demokratiaan on hiipunut. Suomalainen poliittinen ja hallinnollinen kulttuuri ei perinteisesti ole ollut kovinkaan keskustelevalta tai vuorovaikutteiselta, joten tämä ristiriita heijastuu kasvavana epäluottamuksena politiikkaa ja päätöksentekijöitä kohtaan sekä kansallisella että kuntatasolla (Siltaniemi ym. 2009).

Kuvaa suomalaisten subjektiivista hyvinvointia rakentavista tekijöistä on pyrkinyt luomaan myös Antti Karisto analysoimalla vuonna 2002 kerättyä Päijät-Hämeen alueellisen hyvinvointibarometrin aineistoa (Karisto 2004). Kariston käyttämä aineisto oli varsin suuri, ja se pohjautui Lahden ja sen kehyskuntien asukkaille

tehtyyn kyselyyn, johon saatiin yhteensä yli 2400 vastausta. Kysymysten pohjana oli Erik Allardtin (1976) hyvinvointimalli, mutta mukana oli myös joitain uusia painotuksia hyvinvoinnin kuvaa muodostettaessa. Having, Loving ja Being -käsitteiden lisäksi oli mukana Doing-käsite, jonka kysymykset pyrkivät mittaamaan työn mielekkyyden, kulttuuriharrastusten, sekä järjestö- tai asukastoimintaan osallistumisen merkitystä onnellisuuden kokemisessa. Lisäksi kyselyssä hyvinvoinnin tekijöiksi määriteltiin myös vapauden ja autonomian tunne sekä ekologisen ja esteettisen hyvän kokemukset.

Kyselyn luoma kuva subjektiivisen hyvinvoinnin komponenteista oli siis varsin kattava ja tulokset ovat melko yhteneviä EVA:n tutkimuksen (Torvi & Kiljunen 2005) tulosten kanssa. Tärkeimmiksi tekijöiksi oman hyvinvoinnin kannalta koetaan perheen, terveyden, ihmissuhteiden ja sosiaalisten kontaktien lisäksi henkilökohtaisen vapauden, vaikutusmahdollisuuksien ja yleensä elämänhallinnan ja -mielekkyyden kokeminen. Tutkimuksissa mitattiin myös arvoitettujen hyvinvoinnin komponenttien toteutumista. Tulosten perusteella voidaan sanoa, että eri tekijöiden koettu hyvinvointimerkitys ja hyvinvoinnin toteutuminen seuraavat vahvasti toisiaan; merkittävimpinä pidettyjen tekijöiden osalta niiden katsottiin myös toteutuvan melko hyvin. Yksittäisenä havaintona voidaan nostaa esille se, että kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia omaa asuinalueitaan koskevaan päätöksentekoon pidetään varsin huonona, vaikkei sitä myöskään lasketa hyvinvoinnin kannalta kaikkein tärkeimpien tekijöiden joukkoon. Myöhemmät tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että kansalaisten halukkuus osallistua omaa asuinalueitaan koskevaan päätökseen tekoon on edelleen noussut, mutta vaikutusmahdollisuuksien konkretisoituminen on edelleen heikolla tasolla (Moisio ym. 2008; Siltaniemi ym. 2009)

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA taas on jo kahdenkymmenenviiden vuoden ajan laatinut kansallisia arvo- ja asennetutkimuksia, joiden yhtenä tarkastelukysymyksenä on suomalaisten hyvinvoinnin kokeminen sekä sen taustalla vaikuttava arvomaailma ja asenteet. Vuonna 2005 ilmestynyt raportti "Onnellisuuden vaikea yhtälö" (Torvi &

Kiljunen 2005) keskittyi erityisesti suomalaisten onnellisuuden kokemiseen, sen ajalliseen muutokseen ja sitä rakentaviin arvoihin. Raportin mukaan 81 % suomalaisista ilmoittaa olevansa onnellisia tai varsin onnellisia. Voidaan siis sanoa, että tämänkin tutkimuksen mukaan suurin osa suomalaisista voi varsin hyvin, ihmisillä on kohtuullinen toimeentulo, he ovat terveitä eikä aineellisessa hyvinvoinnissa ole merkittäviä puutteita. Vuoden 2005 tutkimuksessa 2300 vastaajalta kysyttiin, millaisina he näkivät kyselyn neljätoista eri onnellisuustekijää. Vastausten perusteella ihmisten henkiset tarpeet tuntuvat olevan materiaalisia tärkeämpiä; (1) perhe-elämä, hyvät perhe-elämän ihmissuhteet, (2) hyvä terveys, (3) hyvät ystävyys- ja ihmissuhteet yleensä, (4) rakkauden kokemus, rakastaa, tuntee tulevansa rakastetuksi ja (5) turvattu perustoimeentulo olivat viisi tärkeintä elementtiä onnellisuuden kokemisessa. Ehkä hiukan yllättäen *hyvät tulot, varakkuus ja korkea elintaso* asetettiin vasta sijalle yksitoista neljätoista onnellisuuden tekijän joukossa. Kaksi vähiten tärkeintä tekijää olivat *hyvä asema, sosiaalinen arvostus* sekä *yhteiskunnallinen osallistuminen, mahdollisuus vaikuttaa*. Raportin tekijät kuitenkin suhtautuvat tuloksiin hiukan skeptisesti mainiten, että kysymyksiin varakkuudesta ja korkeista tuloista sekä sosiaalisesta arvostuksesta ja asemasta vastattiin ehkä hiukan tekopyhästi sen perusteella, mikä koetaan yleisesti suotavaksi mielipiteeksi pohtimatta varsinaisesti tekijän painoarvoa omassa elämässä (Torvi & Kiljunen 2005: 60).

Kyselyn tulokset osoittavat, että kaksi kymmenestä suomalaisesta kokee olevansa onneton. Ja samalla Easterilin paradoksi näyttää toteutuvan myös Suomen kohdalla, koska suomalaiset kokevat olevansa vähemmän onnellisia kuin kaksikymmentä vuotta sitten, vaikka käytössä olevat reaalitytulot ovat kasvaneet selvästi (Torvi & Kiljunen 2005: 64). Tämä selviää aikasarjoja vertailemalla myös ihmisten omista tulkinnoista, sillä peräti 57 % vastaajista uskoi, että ennen ihmiset olivat nykyistä onnellisimpia. Ihmiset siis jostain syystä tuntuvat kaipaavan aikaan, jolloin materiaallinen hyvinvointi oli selvästi nykyistä alhaisemmalla tasolla, eikä hyvinvointiyhteiskuntaa ollut vielä edes alettu rakentaa. Aiemmin esitetyt tulkinnat suomalaisten hyvinvoinnin kehittymisestä (Moisio 2008; Siltaniemi 2009;) antavat

mahdollisuuksia tulkita tätä monella eri tapaa. Menneiden parempien aikojen haikailu tuntuu olevan kestävä puheenaihe yhteiskunnallisessa keskustelussa, mutta sille on mahdollista etsiä pohjaa myös hyvinvointiteorioista ja -tutkimuksista. Koulutuksen ja työelämän vaatimusten kasvu, tuloerojen kasvu, kansallisen kulttuurin maallistuminen sekä individualisoituminen sekä yhteisen elämänmuodon ja identiteetin pirstaloituminen voidaan kaikki juontaa tekijöiksi, jotka keskeisten hyvinvointiteorioiden ja tutkimustulosten valossa voivat heikentää subjektiivisen hyvinvoinnin kokemista. Tosin tuloksia voidaan osaltaan myös selittää yksinkertaisesti siten, että tulevaisuus ja sen mukanaan tuoma epävarmuus näyttäytyy aina pelottavampana ja epävarmempana kuin jo *”hallinnassa oleva, tunnettu ja kaikkine kärsimyksineenkin ’hyvää aikaa’ sisältänyt eletty elämä”* (Torvi & Kiljunen 2005).

Suomalaisten onnellisuuden ehtojen viimeaikaisesta heikkenemisestä on esitetty myös tätä syvällisempiä yhteiskuntateoreettisia tulkintoja. Tutkija Arto Selkälän (2011) mukaan 1990-luvun alun laman jälkeen alkaneiden hyvinvointivaltion konkreettisten tukiresurssien heikkenemisen lisäksi onnentunteen kokemista nyky-yhteiskunnassa vähentää se, että vallitsevassa uusliberalismiksi kutsutussa poliittisessa hallinnassa korostetaan yksilöllistä vastuuta oman hyvinvoinnin järjestelmissä (Selkälä 2011: 107). Koska yksilöllistyminen tarkoittaa perinteisten sosiaalisten siteiden kuten luokan, sosiaalisen aseman, sukupuoliroolien, perheen ja naapuruston merkityksen vähenemistä, niin tällöin poliittisen hallinnan aiheuttama sosiaalinen paine kohdistuu nykyään entistä suuremmin yksilöihin. Näin ollen koska rapautuneet luokkatietoisuuden tai solidaarisuuden muodot eivät suojaa yksilöitä samalla tavoin kuin aiemmin, voivat yksilöt kokea nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa kokea turhautumista, masennusta ja muita psykologisia ongelmia, joiden lähdettä voi olla vaikea kohdistaa. Koettujen henkilökohtaisten tappioiden syyt on etsittävä vain omasta saamattomuudesta eikä ole muuta mahdollisuutta, kuin yrittää kovemmin. (Selkälä 2011: 106)

Luonnollisesti tällaisessa tilanteessa parhaiten pärjäävät ne, jotka ovat menneen elämänsä mukana saaneet parhaimmat eväät sosiaalisten suhteiden ja sosiaalisen verkoston muodostumiselle. Tämä tilanne ei toki ole yhteiskunnallisella tasolla uusi, mutta Selkälä esittää, että koska vanhaan maailmaan kuuluneet sosiaalisuuden muodot kuten esimerkiksi erilaisten yhteisöjen tuki ja luokkasolidarisuus ovat hävinneet, jakaa tämä prosessi nykyään ihmisiä entistä enemmän syrjäytyneisiin ja menestyjiin. Jaossa menestyvät ne, jotka osaavat hyödyntää esimerkiksi sosiaalisten medioiden tarjoamat mahdollisuudet uusiyhteisöllisyyteen. Selkälän mukaan sen sijaan *”vanhassa kyläyhteisössä riitti myös hiukan toistaitoiselle ihmiselle joitakin työtehtäviä, joissa ihminen saattoi kokea itsensä merkitykselliseksi”* (Selkälä 2011: 108).

Tämäntyyppiset havainnot voidaan kytkeä myös Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksiin. Selkälä esittääkin, että nykyisen kaltainen elämän ennakoitavuuden kasvu on heikentänyt onnellisuuden kokemisen mahdollisuuksia elintason (*”having”*) ja yhtenäisyysuhteiden (*”loving”*) osalta. Samalla näillä muutoksilla on seurauksia yksilön itsensä toteuttamisen mahdollisuuksiin (*”Being”*) (Selkälä 2011: 107). Selkälä ehdottaa, että nyky-yhteiskunnassa henkilökohtaisen onnellisuuden toteuttamisen keskeisenä ehtona on vallitsevien poliittisten hallintamekanismien tiedostaminen. Tämän jälkeen ihmisen on mahdollista nähdä itsensä muunakin kuin kansalaisvelvollisuuttaan täyttävänä kuluttajakansalaisena, joka rakentaa taloudellisen hyvinvoinnin itselleen, perheelleen, yritykselleen tai organisaatiolleen. Tämä mahdollistaa yksilölle minuuden rakentamisen, jossa onnellisuuden tavoittelu mahdollistuu omakohtaisten preferenssien mukaisesti myös tämän poliittisella hallinnalla tuotetun mallin ulkopuolella.

Siten voidaan esittää, että nykyinen poliittinen hallinta, joka korostaa yksilöllistä vastuuta oman hyvinvointinsa järjestämisessä, ei ole kuitenkaan omiaan lisäämään sitä ihmisten välistä luottamusta, jota pidetään keskeisenä tekijänä yhteiskunnan koheesiolle ja sitä kautta sen toimintakyvylle (Ylikahri 2011). Vaikka monien suomalaisten hyvinvoinnin kulussien takaisten ongelmien voidaan ajatella osaltaan piiloutuvan onnellisuusmuurin taakse, on juuri kanssaihmissiin luottaminen ja

kansallisen rehellisyyden kulttuurin kokeminen yksi tekijä, joka saattaa selittää suomalaisten korkeita onnellisuuslukemia kansainvälisissä vertailuissa. EVA:n kyselyn (Torvi & Kiljunen 2005) mukaan 50 % ihmisistä uskoi, että kanssaihmiisiin voi luottaa, mikä on kansainvälisessä vertailussa Euroopan korkeimpia lukemia. Kuulumisella yhteiskuntaan, jossa ihmiset voivat luottaa toisiinsa ja jossa on suuri sosiaalinen pääoma, on todettu olevan suuri merkitys onnellisuuden kannalta (Lane 2000). Onkin esitetty, että tämän kollektiivisen luottamuksen, sosiaalisen pääoman ja yhdessä tekemisen kulttuurin elvyttäminen ja vaaliminen on eräs niistä suomalaisen hyvinvoinnin olennaisista tekijöistä, jotka auttavat Suomea kohtaamaan globalisaation mukanaan tuomat haasteet suomalaiselle hyvinvoinnille ja yhteiskunnalliselle koheesiolle (Alanen & Hautamäki ym. 2010). Tämänhetkinen yhteiskunnallinen kehitys tuntuu kuitenkin tuloerojen sekä väestöryhmien välisen sosiaalisen etäisyyden kasvun myötä kehittyvän päinvastaiseen suuntaan.

Historiallisesti ajatellen suomalaisen hyvinvoinnin kehitys voidaan lopulta tiivistää siten, että Suomi on muuttunut viime vuosisadan aikana varsin nopeasti köyhästä maatalousyhteiskunnasta kaupungistuneeksi, vauraaksi sekä tietointensiiviseksi hyvinvointiyhteiskunnaksi. Tämän jälkeen suuri muutosvaihe oli 1990-luvun lamasta toipumisen mukanaan tuomat muutokset hyvinvointivaltion mallin toteuttamisessa. Lisäksi monet hyvinvointia rakentavat ja sitä uhkaavat tekijät ovat sekä muuttuneet että monimuotoistuneet siitä mitä ne olivat silloin, kun suomalaista hyvinvointivaltion mallia alettiin rakentaa. 2000-luvulla muutosten vauhti on kiihtynyt entisestään globalisaation ruokkivan sosiaalisen ja taloudellisen toimintoympäristön laajenemisen myötä.

Kun otetaan huomioon suomalaisessa hyvinvoinnissa tapahtuneet muutokset ja niiden nopeus, on ymmärrettävää että nykyistä hyvinvointiamme rakentavat ulkoiset ja sisäiset tekijät ja hyvinvointia tulevaisuudessa uhkaavat voimat eivät näyttäydy kovin yksiselitteisinä edes meille suomalaisille. Newsweekin tulosten uutisoinnin voidaan kuitenkin myös ajatella entisestään ruokkivan onnellisuusmuurin rakentumista maailman onnellisimmassa maassa asuville

kansalaisille. Pahoinvointia ei varmaankaan juuri esiinny eikä siitä puhumiselle luulisi olevan tarvetta maassa, joka on ulkoministerinsä sanoin juuri valittu todistettavasti maailman onnellisimmaksi. Tällöin voidaan myös osaltaan yhtyä Raija Sulkusen (2007) esittämään kritiikkiin siitä, että *"onnellisuudesta puhumisella rakennetaan huntua konkreettisten yhteiskunnallisten epäkohtien ja hyvinvoinnin vajeiden eteen."* Newsweekin raportti, kansainväliset onnellisuusvertailut sekä toisaalta Suomen kansainvälisesti korkeat itsemurha- ja alkoholinkäyttötilastot sekä esimerkiksi viime vuosien koulusurmat antavat myös ulkomaille todennäköisesti melko ristiriitaisen kuvan suomalaisten hyvinvoinnista. Yhteiskunnan hyvinvoinnista ja onnellisuudesta puhuttaessa tulisikin siten nähdä selkeä ero empiirisiin tutkimuksiin perustuvan hyvinvoinnin ulottuvuuksia kartoittavan analyysin ja erilaisia kansainvälisiä kilpailukyky- ja elinolovertailuja hyödyntävän poliittisen puheen välillä.

2.4 Empiirisen onnellisuustutkimuksen teoriaa ja tuloksia

Empiirinen onnellisuuden tutkimus on nykyään selvästi kasvamassa oleva tutkimusala ja se on painottunut pääosin sosiologian, psykologian sekä kansantaloustieteen alueille. Se on 1980-luvulta lähtien edistynyt metodologisesti ja kyennyt samalla hälventämään, joskaan ei tyystin poistamaan monia onnellisuuden mittaamisen luotettavuuteen kohdistuvia epäilyksiä (Rauhala ym. 2000: 193). Modernit onnellisuustutkimukset perustuvat pääsääntöisesti laajoihin kysely- ja asennetutkimuksiin, joissa haastatellaan useita tuhansia vastaajia. Onnellisuuden mittaamiseen käytetään silloin vastaajan omaa arviota siitä, kuinka tyytyväinen hän on elämäänsä ja elinolosuhteisiinsa. Tällainen epistemologiseksi subjektivismiksi kutsuttu tiedonhankkimistapa perustuu siihen oletukseen, että ihmiset ovat itse oman hyvinvointinsa parhaita asiantuntijoita.

Edellä mainitun metodologian mukaisella onnellisuustutkimuksen kredibiliteetillä on kuitenkin kaksi ongelmaa. "Onnellisuusmuurilla" tarkoitetaan sitä, että kysymykset saattavat tuntua liian henkilökohtaisilta, ja niihin vastataan sen mukaan,

mitä kuvitellaan kysyjän haluavan kuulla (Torvi & Kiljunen 2005). Oman identiteetin suojelun, kasvojen säilyttämisen sekä sosiaalisen toivottavuuden vuoksi ihmisillä on taipumus antaa vastatessaan hieman positiivisempi kuva omasta hyvinvoinnistaan kuin mitä se on heidän omilla ajatuksissaan.

Toinen ongelma tämänkaltaisissa kyselyissä on se, että ihmiset ajattelevat yleensä senhetkistä hyvinvointiaan suhteessa joko aiempiin elämäntilanteisiin tai siihen, mitä he tietävät tai kuvittelevat tietävänsä toisten ihmisten tilanteesta (Argyle 1987).

Näistä henkilökohtaisesti käytössä olevista verrannaisryhmistä taas on vaikea saada tietoa strukturoiduilla survey-kyselyillä. Tämä on osaltaan heikentämässä etenkin kansainvälisten onnellisuusvertailujen painoarvoa sekä yleistettävyyttä. Myös onnellisuutta rakentavien arvojen kulttuurisidonnaisuus on omalta osaltaan vaikeuttamassa kansainvälisten vertailujen validiteettia; esimerkiksi yksilöllisyyttä korostavissa kulttuureissa taloudellisen riippumattomuuden tunne ja työstä saatu tyydytys vaikuttavat ihmisen onnellisuuteen todennäköisesti enemmän kuin kollektiivisissa kulttuureissa. Onnellisuustutkimus on nykyisellään kuitenkin painottunut pääosin länsimaiseen yhteiskuntamalliin ja sen arvomaailman mukaiseen kontekstiin.

Nykyinen empiirinen onnellisuustutkimus on myös mahdollista jaotella kolmeen osaan eri painotusten sekä tutkimussuuntauksen mukaan. Psykologian suunnalta lähestyttäessä tarkastelussa on yleisesti positiivinen psykologia. Positiivinen psykologia lähestyy hyvinvointia positiivisten tunteiden esiintymisen ja niitä ruokkivien olosuhteiden kautta (Diener 2009). Ihmisten vajavaisuuksien, traumojen, heikkouksien ja oireiden tutkimisen rinnalle on pyritty tuomaan vahvuuksien, voimavarojen, kykyjen ja taitojen hyödyntämisen tutkiminen.

Kansantaloustieteilijöiden kiinnostus taas on keskittynyt taloudellisten tekijöiden sekä yhteiskunnallisten instituutioiden vaikutukseen onnellisuuden kokemisessa. Perinteisimmäksi tutkimuskohteeksi on muodostunut taloudellisen hyvinvoinnin suhde koettuun onnellisuuteen. Kolmanneksi linjaksi voidaan määrittää yhteiskuntateoreettinen, poliittinen ja osin myös filosofinen lähestymistapa, jolloin

pyritään pelkän tieteellisen analyysin ja hyvinvointiteorioiden lisäksi tuottamaan suosituksia myös hyvinvointi- ja koko yhteiskuntapolitiikan suunnasta ja tavoitteista. Tällöin analyysien sekä teorioiden tueksi haetaan usein aineistoa positiivisen psykologian tekemistä onnellisuustutkimuksista sekä myös eri yhteiskunnallisten instituutioiden korrelaatiosta onnellisuuden kokemisen kanssa. Tällöin palataan myös onnellisuustutkimuksessa lähelle Pekka Kuusen (1961) korostamaa asetelmaa, jossa hyvinvointitutkimuksen tekemisen tulisi olla avoimesti yhteydessä tutkittavassa yhteiskunnassa harjoitettavaan hyvinvointipolitiikkaan ja sen tavoitteisiin.

Monien onnellisuustutkijoiden mukaan (mm. Argyle 1987; Lane 2000) ihmisen perusonnellisuuden tason määrää lopulta noin 50-prosenttisesti yksilön geeniperimä. Tätä onnellisuuden ja perimän välistä kytköstä on pyritty selittämään geneettisesti periytyvillä luonteenpiirteillä kuten ulospäinsuuntautuneisuudella, tasapainoisuudella ja tunnollisuudella. Näiden tekijöiden voidaan tosin ajatella olevan yhtä lailla sosiaalisesti periytyviä lapsen perintönä ympäröivältä kasvatusyhteisöltään saaman *sosiaalisen alkupääoman* kautta (Pulkkinen 2002). Toinen puoli onnellisuuden rakentumisesta jakautuu taas psykologisten tekijöiden ja instituutioiden vaikutuksen kesken. Erään määritelmän mukaan kyvyssä kokea onnellisuutta on 50 % geenejä, 40 % sitä, mitä olemme tehneet ja kokeneet lapsuudessa ja noin 10 % elintasoja tai elinolosuhteita (Layard 2006).

Empiirinen onnellisuustutkimus pohjaa yleensä kysymyksenasettelultaan aiemmin esitettyihin teorioihin ja pohdintoihin hyvinvoinnin luonteesta. Yksi tunnetuimmista hyvinvointiteoreetikoista oli yhdysvaltalainen psykologi Abraham Maslow. Hän perusti teoriansa siihen, että ihmisen hyvinvointi määrittyy halujen ja tarpeiden sekä niiden tyydyttymisen kautta (Maslow 1970). Inhimilliset tarpeet Maslow määritteli hierarkkisesti rakentuviksi, joissa edetään portaittain kohti korkeampia arvoja ja tarpeita. Pyramidin pohjalla ovat elämälle välttämättömät fysiologiset tarpeet kuten ruoka, vesi ja asunto. Näiden tyydyttymisen jälkeen edetään turvallisuuden, rakkauden kokemisen, yhteenkuuluvuuden ja arvonannon tarpeiden kautta

korkeimmalle tasolle, jossa sijaitsevat itsensä toteuttamisen tarpeet. Näihin Maslow laskee muun muassa yksilön älyllisen ja tiedollisen kehittämisen, taiteelliset elämykset sekä esteettiset arvot.

Maslowin teorian sisältämät tarpeet ovat hyvin yleismaailmallisia, ja ne löytyvät monista muistakin hyvinvointiteorioista. Kritiikkiä Maslowin malli on saanut lähinnä sen hierarkkisuuden perusteella. Ihmiset voivat kokea elämänsä tarkoitukselliseksi ja toteuttaa itseään, vaikka turvallisuuteen ja yhteiskunnalliseen arvostukseen perustuvat tarpeet eivät olisikaan tyydytettynä. Samoin yksilö voi kaivata korkeampia itsensä toteuttamisen arvoja, vaikka fysiologisissa tarpeissa olisi puutteita. Maslowin malli on siten ehkä käyttökelpoisempi yhteiskunnallisella kuin yksilötasolla. Viime vuosina Maslowin tarvehierarkia on noussut uudestaan esille kulutuskriittisen keskustelun voimistuessa länsimaissa. Jouko Kajanojan (2005) mukaan *”kun markkinat ja taloudellinen kasvu on tehnyt tehtävänsä, siirrymme Maslowin tarvehierarkiassa ylöspäin biologisista perustarpeista henkisempiin tarpeisiin ja samalla olemme omaksumassa aristoteelisia hyvinvointikäsitteitä.”*

Kansantaloustieteilijät empiiriseen onnellisuustutkimukseen herättäneenä lähtölaukauksena voidaan pitää Easterlinin paradoksia. Vuonna 1974 taloustieteilijä Richard Easterlin esitti sittemmin hänen mukaansa nimetyn paradoksin. Easterlinin tutkimus osoitti, ettei ihmisten kokema hyvinvointi ole kasvanut talouskasvun mukana enää tietyn pisteen jälkeen, vaan sen sijaan hyvinvointi näyttää riippuvan muista elementeistä (Easterlin 1974). Easterlinin mukaan maiden sisäisessä tarkastelussa rikkaat ovat köyhiä onnellisempia, mutta kansakuntien onnellisuuden taso ei ole kasvanut talouskasvun myötä. Keskimäärin rikkaat valtiot ovat köyhiä onnellisempia, mutta tulot kasvattavat onnellisuutta vain tiettyyn rajaan asti.

Puhuttaessa taas yhteiskunnallisten instituutioiden vaikutuksesta koettuun onnellisuuteen viitataan usein sveitsiläisten kansantaloustieteilijöiden Bruno S. Freyn ja Alois Stutzerin tutkimuksiin. He ovat vahvalla tilastollisella mallintamisella tuottaneet tieteelliset kriteerit täyttäviä aineistoja onnellisuuden kokemisen

korrelaatioista yhteiskunnallisten olosuhteiden kanssa (Frey & Stutzer 2002). Erityisesti suomalaisen hyvinvoinnin nykykuvan kannalta mielenkiintoisen havainnon Frey ja Stutzer tekevät onnellisuuden suhteesta alueelliseen demokratiaan ja vaikutusmahdollisuuksien kokemiseen. Heidän mukaansa ihminen on onnellinen silloin, kun hän saa itse osallistua oman hyvinvointinsa kehittymiseen ja kokee olevansa mukana vaikuttamassa sitä tukevien instituutioiden rakentumiseen. Toisin sanoen tunne demokraattisten osallistumismahdollisuuksien olemassaolosta – jopa riippumatta niiden tosiasiallisesta hyödyntämisestä – lisää koettua onnellisuutta (Frey & Stutzer 2002). Frey ja Stutzer tekivät empiiriset tutkimuksensa vertailemalla Sveitsin eri kantoneiden eli maakuntien suoran demokratian suhdetta koettuun onnellisuuteen. Tutkimusten mukaan suoran demokratian korkea aste sekä koettu instituutioiden toimivuus lisäävät ihmisten onnellisuutta selvästi.

Yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien lisäksi myös työn tekemisen merkitys ihmisen hyvinvoinnin kokemisessa on asia, josta onnellisuustutkijat ovat pääosin yhtä mieltä. Työn ja työpaikan kautta ihminen sijoittaa itsensä osaksi yhteiskuntaa. Lisäksi työpaikan sosiaalisella ympäristöllä ja kontakteilla on suuri merkitys ihmisen hyvinvoinnille (Lane 2000). Tällöin on siis syytä kiinnittää huomiota sosiaalisten tekijöiden merkitykseen ihmisen kokonaishyvinvoinnin kannalta sen lisäksi, että työttömyyden kohdatessa yksilön tulotaso yleensä laskee. Tällä on myös pyritty perustelemaan sitä, että hyvinvointipolitiikkaa toteutettaessa työllisyyden lisäämisellä on tulonsiirtoja ratkaisevampi merkitys yhteiskunnan kokonaishyvinvoinnin ja onnellisuuden kannalta (Layard 2005: 234). On myös esitetty, että työttömäksi jääminen on ainoa elinoloihin vaikuttava tekijä jonka jälkeen yksilön onnellisuus ei palaudu lähelle alkuperäistilaa adaptaatiomallin mukaisesti (Lane 2000).

Myös työhön tyytyväisyys on merkityksellinen asia. Monissa tutkimuksissa sillä, että on tyytyväinen työhönsä, on todettu olevan ratkaiseva merkitys koko onnellisuudelle (mm. Lane 2000; Argyle 1987). Myös koetun onnellisuuden korrelaatio koulutustason kanssa on todettu melko korkeaksi. Parempi koulutus

johtaa myös yleensä paitsi korkeampiin tuloihin myös parempaan terveyteen ja sosiaaliseen pääomaan, ja sen vuoksi koulutuksen suora tai epäsuora yhteisvaikutus on huomattavaa (Argyle 1987). Samankaltaisten toiseen suuntaan toimivien yhteisvaikutusten voi ajatella toteutuvan myös työttömyyden ja huono-osaisuuden kasautumisessa. Tämänkaltaisten kerrannaisvaikutusten sekä hyvinvointierojen muuttumisesta pysyväksi ja tiettyjä väestönosia koskevaksi on seikka, johon kiinnitettiin huomiota myös uusimmassa suomalaisten hyvinvointia selvittävässä raportissa (Vaarama ym. 2010).

Vaikka ikä ei varsinaisesti ole institutionaalinen käsite tai tekijä johon voidaan hyvinvointipolitiikalla vaikuttaa, voidaan se ottaa esille onnellisuustutkimuksen haasteellisuutta ja moniulotteisuutta tarkasteltaessa. Elämänlaatu ja onnellisuus ovat dynaamisia, elämäntilanteiden mukaan ja elämänkulun aikana vaihtelevia kokemuksia oman elämän hyvydestä ja sille tärkeistä tekijöistä. Useiden kyselytutkimusten mukaan ihminen on onnellisimmillaan alle 25-vuotiaana (Nars 2006: 89). Tämän jälkeen onnellisuus vähenee asteittain muun muassa liiallisten ambitioiden, kyynisyyden sekä avioliiton ja lasten saamisen vuoksi. Onnellisuus on keskimäärin pohjalukemissa varhaisen keski-ikäisen vaiheilla ja palautuu tasaisesti myöhemmässä elämässä. Ikääntyneillä on useimmiten realistisemmat odotukset tulevaisuudestaan, ja he ovat sopeutuneet omaan elämäntilanteeseensa sekä omiin kykyihinsä. Vanhemmalla iällä onnellisuuden kokemista taas alkaa vähentää rapistuva terveys sekä sosiaalisten kontaktien heikkeneminen (Vaaramo ym. 2010²).

Myös onnellisuuden rakentumisen elämänsisällölliset komponentit painottuvat eri tavalla eri ikäkausina (Vaaramo ym. 2010 s. 141). 18–24-vuotiaille tärkeintä ovat elämän merkityksellisyys, samoin siitä nauttiminen ja kielteisten tuntemusten puute. Nuorille on toisin sanoen tärkeää mielekäs elämä ja se, että voi luottaa elämään ja uskoa tulevaisuuteen. Sen sijaan 25–59-vuotiaiden suomalaisten elämänlaatu on hyvin korkea silloin, kun he ovat työssäkäyviä ja perheellisiä. Lisäksi kyky nauttia

² THL:n tutkimuksessa käytettiin WHO:n kehittämää WHOQOL indikaattoria subjektiivisen elämänlaadun mittaamiseen, mutta kuten on aiemmin mainittu, käytetään tässä tekstissä onnellisuutta sekä elämänlaatua synonyymeinä.

elämästä on keskeinen elämänlaadun rakentaja. 70 ikävuoden jälkeen terveys nousee etusijalle ja liikuntakyvyn merkitys korostuu (Vaaramo ym. 2010).

Näiden esimerkkien kautta voidaan todeta, että vaikka moderni onnellisuustutkimus on tieteellisesti varsin nuorta, on empiirisiä tutkimuksia sekä tuloksia olemassa jo runsaasti. Niiden hyödynnettävyys muutoin kun kaupallisten onnellisuusoppaiden lähdeviitteinä on kuitenkin helppo kyseenalaistaa. Koska onnellisuuden kokemisen on sanottu perustuvan suurelta osin geeniperimään, voi onnellisuuden tutkiminen yhteiskunnallisesta kannalta vaikuttaa turhalta. Kuitenkin kuten aiemmin mainittiin, on iso osa onnellisuuden yhtälöä yhteydessä olosuhteisiin, joihin voidaan vaikuttaa yhteiskunnallisten instituutioiden ja olosuhteiden kautta.

Eräs kansainvälisesti tunnettu onnellisuustutkimuksen ja -politiikan puolestapuhuja on London School of Economicsin emeritusprofessori, lordi Richard Layard. Layard on taustaltaan kansantaloustieteilijä, joka on toiminut aktiivisesti Iso-Britannian politiikassa. Vaikka Layard ei itse ole tehnyt aiheesta empiiristä tutkimusta, ovat hänen tulkintansa hyvinvoinnin luonteesta yhteneviä muiden onnellisuustutkijoiden tulosten kanssa. Hänen mukaansa onnellisuutta lisääviä tekijöitä ovat elämänfilosofia tai uskonto, korkea ja stabiili työllisyystilanne sekä vapaus toimia ja tehdä itselle tärkeitä asioita (Layard 2005). Onnettomuuteen taas vaikuttavat monet epävarmuustekijät kuten työttömyys, pirstaleinen perhe-elämä, jatkuva kiire ja uusiutumisen tarve ja turvattomuus. Easterlinin paradoksia Layard pyrkii selittämään kilpailuhenkisyyden (*rivalry*) sekä ihmisluonteelle ominaisen totuttautumisen (*habitation*) kautta.

Totuttautumisella Layard tarkoittaa sitä, että samalla kun uudet keksinnöt nostavat jatkuvasti elämisen standardeja, ajan kuluessa kuitenkin totumme ympärillä tapahtuvaan edistykseen, joten kehitys siten menettää alkuperäisen onnellisuutta lisäävän merkityksensä. Tästä seuraa addiktiota muistuttava tapahtumaketju, jossa ihmiset juoksevat hedonistisella juoksumatolla lyhytkestoisten onnellisuutta

lisäävien yksittäisten tekijöiden perässä ymmärtämättä onnellisuutta pitkäkestoisena elämään tyytyväisyyteen perustuvana ilmiönä (Layard 2005: 149).

Kilpailuhenkisyys taas liittyy hyvinvoinnin suhteellisuuteen ja sen sosiaaliseen luonteeseen. Tärkeää ei ole olla vain hyvin toimeentuleva vaan paremmin toimeentuleva kuin vertailuryhmänä olevat ihmiset keskimäärin. Koska nämä vertailuryhmät löytyvät yleensä naapureista tai työtoverista, eikä esimerkiksi maapallon köyhemmistä maista tai edes oman kaupungin köyhemmiltä alueilta, on taloudellisen hyvinvoinnin arviointi usein täysin subjektiivista sekä loputtomaan materialistiseen kilpavarusteluun perustuvaa. Tällä kilpailuhenkisyydellä Layard pyrkii selittämään myös ne tutkimustulokset, joiden mukaan rikkaat ovat muita väestöryhmiä onnellisempia (Layard 2005: 41). Koska rikkaat ovat kaikessa suhteessa varakkain ryhmä, ovat he tässä kilpailuasetelmassa aina askeleen muita edellä. Tällöin voidaan siis puhua suhteellisen köyhyyden lisäksi suhteellisesta rikkaudesta.

Layard on myös esittänyt muutamia periaatteita yhteiskunnallisen onnellisuuspolitiikan rakennuskiviksi. Hänen mukaansa onnellisuuspolitiikan tulisi utilitaristiseen tapaan maksimoida yhteiskunnan kokonaisuonnellisuus. Tässä teoriassa Layard pohjaa yhteiskunta- ja moraalifilosofin Jeremy Benthamin (1748–1832) esittämään suurimman mahdollisen kollektiivisen hyödyn (eli yhteisön onnellisuuden) ajatukseen. Tämän teorian pohjalta Layard tuomitsee onnellisuuspolitiikassaan myös yksilöllisesti ja sosiaalisesti kannattamattoman statustavoittelun, joka on hänen mielestään nollasummapeleli, koska sosiaalinen kokonaisstatusranking on muuttumaton. Statuskilpailua tulisi rajoittaa esimerkiksi sitä ylläpitävään mainostamiseen puuttamalla ja jopa kilpailuhenkisyttä rajoittavan saasteveroa muistuttavan onnellisuusveron käyttöönottamisella (Layard 2005: 234).

Hiukan konservatiivisempi ja yhteiskunnallisesti ehkä rakentavampi ehdotus löytyy Layardin esittämän yleisen onnellisuuspolitiikan piiristä, johon sisältyy oleellisesti aktiivinen työllistämispolitiikka. Layardin mukaan (2005: 179) työ on ihmiselle edelleen yksi tärkeimmistä onnellisuutta tuovista tekijöistä. Kuitenkin itse työssä

tulisi painostaa laatuun ja ammattiyhpeyteen (sisäinen motivaatio) enemmän kuin kiireeseen ja rahallisiin kannustimiin (ulkoinen motivaatio). Tässä kohtaa Layardtin ajatukset yhtyvät Allardtin "being" käsitteen sisältämään merkityksellisyyden ja korvaamattomuuden kokemiseen sekä myös uuden ajan kapitalismin sekä työn luonteesta kirjoittaneen Richard Sennetin (2008) havaintoihin työn mielekkyyden vähenemisestä nyky-yhteiskunnassa. Suomalaisessa kontekstissa tätä työn sisällöllistä huonontumista (subjektiivisesti koettuna) on pyrkinyt analysoimaan Juha Siltala teoksessaan "Työelämän huonontumisen lyhyt historia" (Siltala 2004).

Toisaalta, kuten aiemmin mainittiin, ansiotyön tekemiselle on tunnustettu myös sen sisällöstä riippumaton vahva itseisarvo hyvinvoinnin ja elämänhallinnan kokemisessa (Vaarama ym. 2010: 136; Frey & Stutzer 2002: 107). Työssä keskeistä on kuitenkin usein juuri itsenäisyyden ja omatoimisuuden tunne.

Onnellisuustutkimusten mukaan yksityisyrittäjät ovat keskimäärin onnellisempia kuin palkansaajat myös silloin, kun heidän tulonsa ovat pienemmät (Argyle 1987). On kuitenkin myös esitetty, että työaikaan ja -paikkaan sidotun ansiotyön merkitys ei tulevaisuudessa ole enää kovinkaan suuri (Alanen ym. 2010) kun tietoyhteiskunnan tarjoamat mahdollisuudet määrittelevät työ- ja vapaa-ajan suhdetta uudelleen. Tämän teorian yleistäminen koskemaan kaikkia kansalais- ja ammattiryhmiä on kuitenkin melko kyseenalaista.

Onnellisuuspolitiikasta puhuttaessa törmätään kuitenkin nopeasti ajatukseen siitä, että ihmisoikeudet tunnustavassa demokraattisessa valtiossa sekä individualistisessa kulttuurissa elävät ihmiset eivät suhtaudu kovinkaan suopeasti ajatukseen, että heidän toimintaansa ohjataan johonkin suuntaan valtiovallan taholta joka olettaa tietävänsä mikä sen kansalaisille on parasta. Helsinkiläisen ajatushautomo Demosin laatiman Onnellisuuspoliittisen manifestin (Alanen ym. 2010) mukaan onnellisuuspolitiikassa on enemmän kyse siitä, että ihmisiä pyritään sysäämään oikeaan suuntaan heidän tehdessään omaan hyvinvointiinsa vaikuttavia valintoja. Tällaisen ajattelun pohjalla vaikuttaa osaltaan havainto siitä, että ihmiset ovat varsin huonoja ennakoimaan elinolosuhteissaan tapahtuvien muutosten vaikutusta omaan

onnellisuuteensa (Layard 2006). Mitattaessa subjektiivista hyvinvointia ennen ja jälkeen muutoksen ihmisten on havaittu aliarvioivan jatkuvasti omaa kykyään sopeutua eli adaptoitua muutokseen (Argyle 1987; Lane 2000). Positiivisen kuten esimerkiksi lottovoiton sekä myös negatiivisen elinolosuhteiden muutoksen kuten fyysisen vammautumisen jälkeen ihmisten on todettu palaavan lopulta melko lähelle alkuperäistä onnellisuudentasoa. Etenkin positiivisten olosuhdemuutosten suhteen ihmiset ovat huonoja tekemään omaa onnellisuuttaan lisääviä päätöksiä. Samalla päätökset tehdään varsin lyhytnäköisesti kykenemättä näkemään eroa aineellisten elintasotekijöiden ja pitkäkestoista elämään tyytyväisyyttä lisäävien tekijöiden välillä (Lane 2000).

Tässä esitettyjen tulosten lisäksi empiirinen onnellisuustutkimus on tuottanut myös monia muita sinänsä mielenkiintoisia tuloksia inhimillisen onnen määrittelemisen kannalta, jotka eivät ole kuitenkaan kovin käyttökelpoisia ”yhteiskunnallisen onnen” käsitteen tai kansalaisten onnellisuutta edistävän hyvinvointipolitiikan määrittelemiseksi. Tällaisia ovat esimerkiksi havainnot siitä, että naiset ovat keskimääräisesti hiukan miehiä onnellisempia, lapsen saaminen heikentää ihmisen onnellisuutta, avioliitossa elävät ovat yksin eläviä onnellisempia, lemmikkien omistajat ovat muita onnellisempia ja että television katseluun käytetyllä ajalla on negatiivinen korrelaatio koetun onnellisuuden kanssa (Layard 2005).

Sen sijaan yhteiskunnallisten tekijöiden suhteen onnellisuustutkijoiden muodostama kuva ihmisen hyvinvoinnista on hyvin yhtenäinen ja linkittyy vahvasti hyvinvoinnin teorioihin jopa antiikin filosofien ajalta. Empiirisen onnellisuustutkimuksen tulokset vahvistavat Erik Allardtin ”loving, having and being” käsitteiden toimivuutta hyvinvoinnin kokonaiskuvaa rakennettaessa ja ovat myös yhteneviä Aristotelelaisen hyveelliseen elämään perustuvan onnen käsitteen kanssa. Empiirisen onnellisuustutkimuksen ilmestyminen hyvinvointitutkimusta täydentämään sijoittuu luontevasti osaksi siirtymää Maslowin tarvehierarkian alemmilta portailta kohti Giddensin mainitsemaa niukkuuden jälkeistä aikakautta ja sen mukanaan tuomia hyvinvoinnin vajeita.

Empiirisen onnellisuustutkimuksen mukaan ihminen on siis lopulta sosiaalinen sekä poliittinen eläin, joka kaipaa hyväksyntää omalta yhteiskunnaltaan ja samalla mahdollisuutta kokea oma elämänsä ainutlaatuisena, mielekkäänä sekä hallinnassa olevana. Nämä tekijät konkretisoituvat hyvinvointipolitiikassa kysymyksiksi siitä, minkälaiset perimmäiset arvot yhteiskunnan kokonaishyvinvoinnin kannalta sisältyvät esimerkiksi työllisyyden edistämiseen, demokraattisen järjestelmän toimivuuteen sekä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden kokemiseen.

Vieläkin konkreettisemmalle tasolle onnellisuustutkimusta ja sen tuloksia voidaan viedä sijoittamalla se osaksi fyysistä ympäristöä eli antamalla sille sijainti siinä yhteiskunnassa ja kontekstissa, mistä tulkintoja onnellisuuden rakentumisesta pyritään tekemään. Tällöin tarkastelun kohteena ovat yhteiskunnallisen infrastruktuurin kautta muodostuvat tekijät kuten esimerkiksi laadukkaiden ja yhteisten sosiaalisten tilojen rakentaminen, yhteiskunnallisen koheesion kokeminen sekä asukkaiden mahdollisuudet vaikuttaa oman asuinympäristönsä rakentamiseen ja kehitykseen.

2.5 Onnellisuus, maantiede ja sijainti

Maantieteen tuottama lisäarvo maailman ymmärtämiseen liittyy sijainnin ja sen merkityksen tuomisessa mukaan ilmiöiden tarkasteluun. Tätä kautta voidaan pyrkiä ymmärtämään tutkittavan ilmiön alueellista käyttäytymistä kuten jakautumista sekä leviämistä mutta samalla niiden kautta on myös mahdollista havaita tutkittavasta ilmiöstä jotain uutta. Tässä tapauksessa tieto siitä, että toisessa kaupunginosassa asuu omasta mielestään onnellisempia ihmisiä kuin toisessa, ei ole merkityksellistä, jos emme pysty rakentamaan tulkintoja siitä, mistä tämä ero johtuu. Vertailevan tapaustutkimuksen avulla taas ei ole mahdollista tarkastella ilmiön kehitystä kronologisesti tai sen suhdetta elinolosuhteiden muutokseen.

Onnellisuustutkimuksesta puhuttaessa on kuitenkin viime aikoina nostettu esille tarve vertailevalle tutkimukselle sekä yhteiskunnalliseen läpileikkaukseen

pohjaavalle analyysille pyrittäessä luomaan tulkintoja onnellisuutta rakentavista tekijöistä (Frey & Stutzer 2002: 142)

Koska onnellisuus on hyvin moniulotteinen sekä vaikeasti määriteltävä ilmiö, sen alueellinen sekä etenkin maantieteelliseen "paikkaan" kytkeytyvä tarkastelu on ollut varsin vähäistä. Onnellisuuden alueellinen tarkastelu on pääosin siis keskittynyt valtioiden välisiin onnellisuustutkimuksiin, joiden tulosten yleistettävyyden on varsin haasteellista. Maantieteellä ei kuitenkaan ole metodisia tai kontekstuaalisia rajoitteita, vaan tutkittavan ilmiön voidaan antaa itse määrittää sitä parhaiten mittaavat menetelmät sekä lähestymistavat. Kuten Erik Allardt (2000) on todennut, *"uudet ideat syntyvät usein eri tieteiden rajamailla ja solmukohtissa."* Tällaiseen solmukohtaan on maantiede luonnollista tieteen kentässä sijoittaa, vaikka Allardt ei sitä tekstissään mainitsekaan. Ja samalla linjalla jatkaa kulttuurimaantieteen professori Markku Löytönen (1999) todeten, että *"ei myöskään ole sellaista seikkaa, jota maantieteilijä ei voisi tutkia olematta maantieteilijä."*

Suurin osa alueellisista hyvinvointitutkimuksista siis operoi pääosin formaalisten aluejakojen kuten kuntien tai kuntatyyppien välisten vertailujen varassa. Raportit suomalaisten hyvinvoinnista (Vaarama ym. 2010; Siltaniemi ym. 2009) kertovat hyvinvoinnin alueellisesta jakautumisesta lähinnä valtiollisella tasolla vertaillen eri kuntatyyppejä keskenään. Varsinaisesti paikan merkitystä – sellaisena kun se maantieteessä määritellään – onnellisuuden kokemisessa ei siis ole juurikaan käsitelty. Maantieteellisenä käsitteenä paikka on kuitenkin inhimillisen olemisen perusta ja siten osaltaan luomassa myös yksilöllistä ja alueellista identiteettiä. Paikka muodostuu koetun ja havainnoidun ympäristön kautta erotuksena puhtaaseen maantieteelliseen sijaintiin. Alueellisesta identiteetistä runsaasti kirjoittaneen maantieteilijä Anssi Paasin (1982) mukaan paikka saa tunnistettavat erityispiirteensä käytäntöjen ja mielikuvien kautta, jolloin se on osaltaan rakentamassa myös alueellista identiteettiä yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden kokemusten kautta. Esimerkiksi vieraassa kaupunginosassa kävellessään ihminen ei koe paikkaa samalla

tavalla kuin ihminen, joka on kasvanut siellä koko ikänsä ja jolle se sisältää alueellista identiteettiä rakentavia merkityksiä.

Paikan merkitystä onnellisuuden kokemisessa on pyrkinyt määrittelemään yhdysvaltalainen talousmaantieteilijä Richard Florida. Florida on kirjassaan "Who is your city?" (Florida 2008) omistanut yhden luvun aiheelle *Geography of Happiness*. Floridan mukaan ihminen tekee onnellisuuden tavoittelussaan kolme tärkeää päätöstä elämänsä aikana: missä hän asuu, mitä tekee, ja kenen kanssa tekee. Kysymykset siitä, mitä ja kenen kanssa ihminen onnensa maksimoimiseksi tekee, Florida jättää suosiolla onnellisuustutkijoiden harteille. Hän keskittyy enemmän sijaintikysymyksiin ja yksilön asuinpaikan sekä -kaupungin rooliin onnellisuuden tavoittelussa. Florida esittää, että paikka ja sijainti ovat puuttuva linkki onnellisuustutkimuksessa. Tätä puutetta hän yrittää paikata pohjaten aiempiin teorioihinsa luovan luokan globaalista liikkeestä ja kaupunkien kyvystä houkutella sitä alueelleen. Aiemmissa teoksissaan (Florida 2005; 2006) Florida määritteli luovaan luokkaan kuuluvaksi ihmiset, joiden ammatti ja toimeentulo perustuvat uusien ideoiden tuottamiseen – luovuuteen. Luovan luokan vastuulle sysätään tulevaisuuden talouskasvun jatkuminen ja tuottavuuden parantuminen. Tämä taas Floridan mukaan synnyttää tilanteen, jossa globaalit kaupunkialueet kilpailevat luovasta luokasta globaaleilla työvoimamarkkinoilla. Florida on nostanut kaupunkialueiden ja luovan talouden kilpailutekijöiksi kolme T:tä: teknologian, talentin sekä toleranssin (Florida 2006).

Teoksessaan "Who is your city" Florida palaa tarkastelemaan ilmiötä luovan luokan – eli ihmisten – lähtökohdista kaupunkialueiden vetovoimaisuuden kehittämisen sijasta. Asuinpaikkaa valitessaan ihmiset toimivat oman hyötynsä ja onnellisuutensa maksimoijina ja valitsevat siten asuinpaikakseen sen alueen tai kaupungin, joka tarjoaa parhaat mahdollisuudet onnellisuuden tavoitteluun. Floridan mukaan "paikka" on jännityksen ja luovan stimulaation lähde ja siten tärkeä komponentti psykologiselle hyvinvoinnille (Florida 2008: 141). Onnellisuutta ruokkiva ympäristö on suvaitseva sekä samalla yksilöllisyyttä ja itsensä toteuttamista

ruokkiva. Samalla paikka antaa myös mahdollisuuden kuulua ja kiinnittyä johonkin sekä siten itsensä määrittelemiseen asuinalueensa kautta (Florida 2008: 159–160). Toisin sanoen Florida tekee tässä analyysissä juuri sen, mitä otsikolla ”Geography of Happiness” lupaa, eli sijoittaa Allardtin sekä Maslowin yhteenkuuluvuuden, merkityksellisyyden ja itsensä toteuttamisen tarpeet alueelliseen kontekstiin. Samalla Florida kuitenkin tunnistaa onnellisuuden komponenttien monimuotoistumisen eri ihmisryhmien välillä sekä myös niiden vaihtelun elämän eri vaiheissa ja esittää, että kaupungit voivat profiloitua esimerkiksi nuorten lapsiperheiden, opiskelijoiden tai eläkeläisten onnen maksimointipaikoiksi.

Määritellessään ”paikan” ja sijainnin merkityksen puuttuvaksi linkiksi onnellisuustutkimuksen ja hyvinvointiteorioiden välillä Floridan sivuuttaa kuitenkin aiemmat alueellista identiteettiä (mm. Paasi 1982) sekä alueellista yhteisöllisyyttä (Allardt 1976: 147) käsittelevät analyysit. Esimerkiksi Allardt määrittelee hyvinvointia rakentavaksi *paikallisyhteisyydeksi* monia osatekijöitä kuten alueelle kiinnittäytymisen sekä juurtumisen, alueella asumisen keston, alueellisen yhteenkuuluvaisuuden sekä naapuriavun. Allardtin vertailevan hyvinvointitutkimuksen tulosten mukaan (Allardt 1976: 227) alueellisten yhtenäisyysuhteiden osalta on havaittavissa positiivista korrelaatiota *viihtyvyydasenteiksi* määriteltyjen onnen kokemisen ja tarpeentyydytyksen kanssa.

Myös Floridan analyysi paikan merkityksestä onnellisuuden kokemisessa perustuu laajaan empiiriseen aineistoon. Yli 27 000:sta vastauksesta koostuvan aineiston perusteella Florida esittää viisi keskeistä tekijää, jotka määrittelevät paikkaan ja alueeseen sidotun onnellisuuden tunteen kokemista (Florida 2008: 163 – 183): 1) *fyysinen ja taloudellinen turvallisuus* – käsitys yleisestä turvallisuudesta, taloudellinen vakaus ja työn saatavuus, 2) *peruspalvelut* – koulut, terveydenhuolto, asuntojen saatavuus, julkinen liikenne, 3) *johtajuus* – edustuksellisen sekä suoran demokratian toimivuus, mahdollisuus vaikuttaa julkiseen ja paikalliseen päätöksentekoon, 4) *avoimuus* – toleranssi ja suvaitsevaisuus erilaisia väestöryhmiä kuten lapsiperheitä, etnisiä ja rodullisia vähemmistöjä, eläkeläisiä, maahanmuuttajia sekä

seksuaalivähemmistöjä kohtaan ja 5) *esteettiset arvot* – alueen fyysinen kauneus, kulttuuritarjonta, laadukkaat julkiset tilat, arkkitehtuuri. Näistä viidestä tekijästä kaikkein keskeisimmiksi nousevat *peruspalvelut* sekä alueen *esteettiset arvot*, ja kolmannelle sijalle sijoittuu alueella vallitseva *avoimuus*. Nämä viisi tekijää rakentavat Floridan mukaan yleisesti ottaen onnellisuuden ja alueeseen tyytyväisyyden kokemista ja ohjaavat siten ihmisten muuttoliikettä kaupunkien välillä ja osaltaan myös niiden sisässä.

Toisaalta Floridan yksilön onnellisuutta maksimoivaan sijaintivalintaan perustuvaa näkökulmaa voidaan pitää myös jossain määrin elitistisenä ja vain tiettyä väestöosaa koskettavana. Floridan luova luokka edustaa pääasiassa taiteilijoita, tietotyöläisiä ja kansainvälisille työvoimamarkkinoille it-aikakaudella ilmestynyttä luokkaa, jonka edustajat voidaan määritellä *globaalin talouden nomadeiksi* (mm. Raunio 2002). Tämä luokka ei tee asumusvalintojaan vain oman maansa kaupunkien vaan globaalien metropolien välillä niiden tarjoamien koulutus-, työ-, harrastus- ja kulutusmahdollisuuksien perusteella.

Tosiasiasa kuitenkin maailmanlaajuisesti vain harvat etuoikeutetut voivat valita, missä elävät. Suuri osa tämän hetken globaalista muuttoliikkeestä Floridankin mainitsemiin metropoleihin perustuu matalapalkkaisten töiden perässä muuttoon tilanteessa, jossa ei valinnanvaraa välttämättä ole. Tällöin palataan Sassenin (2006) kuvaamaan tilanteeseen, jossa globaalit suurkaupunkialueet toimivat uuden ajan työnjaon tapahtumapaikkoina, jossa globaalien nomadien elintapavaatimukset synnyttävät kysyntää matalapalkkaisille palvelualoille ja nämä alat ajautuvat usein maahanmuuttajien haltuun. Näin ollen yksi kärjistetty luonnehdinta Floridan merkityksestä kaupunkitutkimukselle on hänen määrittelemistään *globaalin porvariston sijaintikonsultiksi*. Mutta joka tapauksessa Giddensin kuvaaman niukkuuden jälkeisessä ajassa elävän luovan luokan muuttopäätöksiin sekä kaupunkien vetovoimaisuuteen sekä profiloitumisen kehitykseen Floridan teorian antavat lisävaloa.

Floridan yhdysvaltakeskeisten teorioiden ja analyysin yleistettävyyteen sekä esiintymiseen eurooppalaisessa kontekstissa on kuitenkin suhtauduttu epäilevästi. Kaupunkimaantieteen professorin Mari Vaattovaaran johtamassa tutkimuksessa (Vaattovaara ym. 2010) pyrittiin selvittämään Helsingin metropolialueen houkuttelevuutta tietointensiivisten luovien alojen työntekijöiden parissa ja samalla analysoimaan tämän ryhmän sijoittumiseen, asumiseen sekä elämäntyyliin liittyviä valintoja myös kaupunkialueen sisällä. Tutkimus oli osa 13 eri eurooppalaista kaupunkiseutujen houkuttelevuutta vertailevaa ACRE-hanketta. Tulosten mukaan eurooppalaiset luovat osaajat eivät ole läheskään niin liikkuvia kuin mitä Florida omassa analyysissään esittää. Floridan esittämät usein urbaaniin asumiseen liitetyt ”pehmeät tekijät” kuten suvaitsevaisuus, avomielisyys ja toleranssi ovat myös eurooppalaisilla kaupunkialueilla viihtymisen ehtoja mutta eivät kuitenkaan ratkaisevia tekijöitä osaajien muuttopäätöksille (Vaattovaara ym. 2010: 35). Etenkin helsinkiläiset osaajat tuntuvat olevan varsin juurtuneita omalle kotiseudulle ja lisäksi Helsingissä viihtymisessä korostuvat laadukkaiden, tilavien sekä rauhallisten asuntojen ja asuinalueiden merkitys vaativaksi koetun työn vastapainona. Nykyisen Helsingissä vallitsevan asuntokannan sekä hintatason johdosta siten myös luovien alojen ammattilaista yli 70 % asuu keskustan ulkopuolella esikaupunkimaisessa ympäristössä (Vaattovaara ym. 2010: 49). Tutkimuksessa todetaan kuitenkin, että it-ammattilaisten hallitsemasta luovasta luokasta on syytä erottaa muotoilualoilla työskentelevät ”superluova” luokka sekä kulttuuriväki ja taiteilijat. Nämä ryhmät suosivat erityisesti kantakaupunkia asuin- sekä työskentely-ympäristönä sen sisältämien urbaanien pehmeiden vetovoimatekijöiden kuten laadukkaiden julkisten tilojen, suvaitsevaisuuden kulttuurin sekä urbaanin elämän tuottamien elämysten perusteella.

Pohjaa tämän kaltaiselle analyysille löydettiin jo vuonna 2005 pääkaupunkiseudun eliitin eriytymistä käsittelevästä tutkimuksesta. (Kortteinen & Vaattovaara & Alasuutari 2005). Tutkimuksen lähtökohtana oli tarkastella hyvätuloisen väestönsosan asuinpaikkoja suhteessa tämän väestönsosan sisäisiin eroihin koulutustasossa sekä toimialoissa. Tutkimuksen mukaan Helsingin kantakaupungin alueella asuvan

pääosin julkishallinnossa ja koulutuksessa työskentelevän urbaanin eliitin rinnalle on syntynyt uusi korkeasti koulutettu "bisneseliitti", joka on keskittynyt omiksi klustereikseen painottuen pääkaupunkialueen länsiosiin kuten Espooseen ja Kauniaisiin. Analyysi päättyy ehdottamaan, että jakoa luontevasti selittävien kaupunkialueen historian sekä työpaikkarakenteen lisäksi tämän prosessin taustalla vaikuttavat myös osaltaan kulttuurilliset merkitykset ja ryhmien ajattelutavan erot. Asumispreferenssit tulisi nähdä osana laajempaa elämänorientaatiota sekä -arvoja ja siten näissä esiintyvät erot näyttäytyvät myös Helsingin ympärille rakentuvan pääkaupunkiseudun eliitin alueellisessa jakautumisessa. Tämän tulkinnan mukaisesti eliitin länsipainotteisesti sijoittunut myynti- ja markkinointitehtävissä toimiva bisneseliitti kokee opiskelun merkityksen ja työuralla edistymisen keskeisiksi tekijöiksi omassa ajatusmaailmassaan. Lisäksi tämä luokka on kiinnostunut tekniikan kehityksestä, ja se myös kokeilee mielellään uusia teknologisia laitteita. Sen sijaan lähemmäs kaupungin keskustaa sijoittuvat eliitin ryhmät painottavat kulttuurin, taiteen ja elämyksellisyyden merkitystä. Vaikka vertailussa ei käynyt ilmi selviä eroja muuten kuin Helsingin niemenkärjessä asuvien ja muiden välillä, voidaan sen ajatella rakentavan myös tämän tutkimuksen kysymyksenasettelua. Voidaanko siis esittää, että läntisessä esikaupungin eliitin klusterissa vallitsee laajempi teknillinen elämänorientaatio, kun taas kantakaupungin lähellä sijaitsevilla urbaaneilla eliitin alueilla tärkeämmiksi koetaan elämyksellisyys, vaihtelunhalu sekä kulttuurilliset tekijät? Tarkastellessaan pääkaupunkiseudun eliitin hyvinvoinnin sekä objektiivista että subjektiivista puolta analyysi toimii esimerkkinä siitä, miten onnellisen elämän pohjana olevat arvot ja kulttuurilliset merkitykset ovat osaltaan rakentamassa ihmisten sijaintivalinnassaan tekemiä ratkaisuja.

Hiukan toisenlaisista teknisemmistä lähtökohdista pääkaupunkiseudun onnellisuuden rakentumista on pyrkinyt selvittämään myös Yhdyskuntasuunnittelun Tutkimus- ja Koulutuskeskuksen vuosina 2009–2010 toteutettu Urbaani Onni -hanke. Hankkeen oli tarkoitus selvittää, millä ehdoilla ekologisesti kestävä urbaani yhdyskunta voi olla myös sosiaalisesti kestävä ja

kokemukselliselta laadultaan korkea, eli elämänlaatua, onnellisuutta ja hyvinvointia tukeva elinympäristö (Broberg & Kyttä 2010). Toisin sanoen tarkasteltava oli asumistiivyyden, kaupunkirakenteen eheyden sekä urbaanin ympäristön suhde sosiaaliseen kestävyYTEEN, joka tutkimuksessa määriteltiin alueen koetun turvallisuuden, asukkaiden keskinäinen vuorovaikutuksen, asumistyytyväisyyden sekä alueellisen identiteetin kokonaisuudeksi.

Tutkimus toteutettiin internet-pohjaista paikkatietoaineistoa hyödyntäen siten, että vastaajat saivat itse sijoittaa kartalle sijainteja, joissa he ovat kokeneet positiivisia tai negatiivisia tunteita. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää minkä tyyppisiä elämyksiä ja onnellisuuden kokemuksia urbaani ympäristö voi ihmiselle tuottaa. Taustalla vaikutti myös osaltaan havainto suomalaisessa yhteiskunnassa asumispreferenssien suhteen valitsevasta yhtenäiskulttuurista, jossa suomalainen onni on asua luonnonläheisesti omakotitalossa kuitenkin lähellä kaupungin keskustaa ja palveluja (mm. Kortteinen ym. 2005). Samalla se pohjasi kansainvälisiin tutkimuksiin, joiden mukaan samalla kun asumistiheys kasvaa keskustaa kohti liikuttaessa, lisääntyvät myös urbaanin ympäristön mukanaan tuomat haittavaikutukset kuten saasteet, melu, liikeneruuhkat sekä sosiaalinen turvattomuus.

Tuloksista havaittiin, että yksilön kokeman sosiaalisen, toiminnallisen ja esteettisen ympäristön laadun välillä oli vahva positiivinen korrelaatio yksilön subjektiivisen hyvinvoinnin kanssa. Tämän voidaan katsoa todistavan oikeaksi Floridan (2009) väitteen siitä, että paikalla on merkitystä subjektiivisen onnellisuuden kokemisen suhteen ja että esteettisesti arvokas ja alueellista identiteettiä rakentava asuinympäristö ovat onnellisuutta rakentavia komponentteja. Samalla se linkittää myös Anssi Paasin alueellisen identiteetin sekä Allardtin paikallisyhteisyyden käsitteet onnellisuus- ja kaupunkitutkimuksen kysymyksiin.

Sen sijaan tutkimusta voidaan kritisoida sen yksiselitteisestä lähestymistavasta asumistiheyden suhdetta koettuun onnellisuuteen analysoidessaan. Sinänsä on

ymmärrettävää, että käytännölliseen tiedonintressiin pohjaavassa yhdyskuntarakennetutkimuksessa pyritään selvittämään konkreettisen ja helposti mitattavan tekijän kuten asumistiheyden yhteyttä kokemukselliseen elinympäristön laatuun ja sitä kautta koettuun onnellisuuteen. Tutkimus päättyikin ehdottamaan, että optimaalinen rakennustiheys (urban density) koetun asuinympäristön laadun kannalta voisi asettua välille 90 -130 rakennusta/hehtaari (Broberg & Kyttä: 18). Tutkimuksessa ei siten juurikaan kiinnitetty huomiota kaupunkialueen sisäiseen muuttoliikkeeseen, onnellisuutta rakentavien asumispreferenssien monimuotoisuuteen, niiden muuttumiseen elämäntilanteen mukana tai ylipäätään pohdittu urbaanin ympäristön pohjimmaista merkitystä ja arvoa. Niinpä tulokset osoittivat tekijöidensä mukaan "hiukan yllättäen", että myös urbaani ympäristö voi tuottaa ihmiselle positiivisia kokemuksia. Siinä, että keskustoissa asuu keskimäärin enemmän urbaania elämänmuoto arvostavia ihmisiä kuin haja-asutusalueilla, ei kuitenkaan pitäisi olla mitään yllättävää, kuten Vaattovaarankin (2010) tutkimus osoittaa. Tosin tämä puutteellisuus ja jatkotutkimusten tarve erilaisten asumispreferenssien suhteen tunnistetaan myös tutkimuksen tekijöiden taholta (Broberg & Kyttä 2010: 19). Tällaiseksi voisi ajatella kaupunkialueen sisällä operoivaa tutkimusta, joka pyrkii selvittämään asumiseen liittyvien arvojen eriytymistä kulttuurillisten ryhmien välillä ja toisaalta taas näiden ryhmien alueellista keskittymistä ja klusteroitumista. Tällainen asetelma taas edellyttää samanaikaista yhteiskunnallisen kontekstin analyysiä sekä tutkittavien tapausten sijoittamista tähän kontekstiin.

Onnellisuuden jakautumista pääkaupunkiseudulla on pyrkinyt selvittämään myös Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkija Pekka Mustonen (2009). Mustosen tutkimuksen aineistona ollut kysely pohjasi väljästi Maslowin hyvinvointiteorian mukaisiin komponentteihin. Sen tarkoituksena oli selvittää subjektiivisen hyvinvoinnin rakentumista sekä jakautumista Helsingin, Espoon ja Vantaan asukkaiden kesken. Tulokset vahvistivat aiempien onnellisuustutkimusten havaintoja siitä, että muutamilla keskeisillä demografisilla taustamuuttujilla on vaikutusta onnellisuuden kokemiseen; naiset ilmoittavat hiukan miehiä korkeampia

onnellisuuslukemia samoin kuin parisuhteessa elävät verrattuna yksin eläviin. Tutkimuksen mukaan kuitenkin tärkeimmät onnellisuutta selittävät tekijät olivat tyytyväisyys työhön, seksielämään sekä terveyteen, rakkauden ja rakastetuksi tulemisen kokeminen sekä tyytyväisyys päivittäisiin askareisiin ja aktiviteetteihin. Tutkimus pyrki olemaan ottamatta kantaa Maslowin hyvinvointiteorian tarpeiden hierarkkiseen rakenteeseen, mutta voidaan kuitenkin todeta sen vahvistavan Maslowin teorian mukaista kuvaa hyvinvoinnin ulottuvuuksista ja sen rakentumisesta.

Sen sijaan kuntien välinen vertailu onnellisuutta rakentavista tekijöistä tuotti osittain ristiriitaisia ja yllättäviä tuloksia. Esimerkiksi lapsiperheiden asuttamaksi mielletyssä Espoossa "perhe" muuttujan suhde koettuun onnellisuuteen ei ollut merkittävä. Samoin "luonto" oli onnellisuuden kokemiselle merkityksellinen ainoastaan Helsingissä ja samalla yleensä urbaaniin elämänmuotoon liitetyt "kulttuuri" ja "viihde" koettiin Espoossa Helsinkiä tärkeämmiksi. Näitä tuloksia Mustonen pyrkii selittämään siten, että onnellisuus koetaan jossain määrin puutteiden tyydyttymisen kautta, ja jotkut onnellisuuden komponentit koetaan asuinpaikan ja sijainnin mukana tulleina itsestänselvyyksinä. Samalla tämä voidaan ymmärtää myös siten, että Maslowin teorian hierarkkisuus toteutuu myös korkeammilla tasoilla eli meidän on ensin saavutettava tiettyjen tarpeiden tyydytys ennen kuin osaamme kaivata seuraavia ja tämän jälkeen alempien tarpeiden toteutusta pidetään ikään kuin itsestänselvyyksinä.

Näiden tutkimusten perusteella voidaan kuitenkin esittää, että ihmiset tekevät Floridan teorian mukaisia omaa onnellisuuttaan maksimoivia sijaintipäätöksiä myös kaupunkialueen sisällä. Koska Vaattovaaran ym. tutkimukset osoittavat, etteivät suomalaiset osaajat ole kansainvälisesti niin liikkuvia kuin mitä Floridan omassa analyysissään esittää, voidaan olettaa että onnellisuutta maksimoivia sijaintipäätöksiä tehdään silloin pääsääntöisesti kaupunkialueen sisällä. Tämä taas luo tarvetta alueellisen identiteetin, paikallisyhteisyyden ja kontekstin huomioon ottavalla tutkimuksella. Esimerkiksi Hakaniemen rantaa kulkevan 20-vuotiaan

opiskelijan kokemat onnentunteet perustuvat toisenlaisiin sijaintipreferensseihin sekä elämäntilanteeseen ja -arvoihin kuin luonnonläheisessä ja rauhallisessa Matinkylässä asuvan 35-vuotiaan perheenäidin. Urbanissa ympäristössä palveluiden saavutettavuus on luonnollisesti haja-asutusalueita parempi, mutta pelkästään tämä ei selitä urbaanin ympäristön arvoa. Saksalainen sosiologi Georg Simmel totesi jo sata vuotta sitten, että suurkaupungin lumo perustuu liikkumisen vapautteen ja ennakkoluulojen sekä tietynlaisen sosiaalisen kontrollin puuttumiseen (Simmel 2005: 56 - 57). Samanaikaisesti myös ihmiselle ominainen tarve kokea itsensä erityiseksi ja ainutlaatuiseksi sekä mahdollisuus kuitenkin tietynlaiseen anonyymiuteen saavat muotonsa suurkaupungin mahdollistamassa elämänmuodossa.

Silloin kun tämänkaltaiset tekijät ovat ihmiselle tärkeitä, sijaintikysymystä ei ratkaista puhtaasti neliöhinnan tai sitä ohjaavien asumistiheyden tai -tehokkuuden mukaan. Asumistiheydellä on varmaankin merkitystä onnellisuuden kokemuksille, mutta sen merkitys on hyvin erilainen eri väestöryhmille ja asumisurallaan eri vaiheissa eläville ihmisille. Samoin näiden ryhmien sisällä on eri arvotuksia, jotka eivät ole staattisia totuuksia, vaan pyrkivät muuttumaan ajan myötä. Tästä voidaan nostaa esille esimerkiksi kaupunkitutkimuksen piirissä viime aikoina havaittu nuorten lapsiperheiden lisääntynyt muuttohalukkuus urbaaniin kantakaupunkiin sekä yleinen urbaanin asumisen arvostuksen nousu myös lapsiperheiden keskuudessa (mm. Stjernberg 2010).

Kuten myös "urbaani onni" hankkeessa todetaan, on subjektiivisen hyvinvoinnin ja asuinpaikan suhde varsin kompleksinen ja siihen vaikuttaa monia tekijöitä. Etenkin silloin, kun onnen määritelmä jätetään täysin rajaamatta, ovat tuloksetkin hyvin vaikeasti yleistettävissä. Kommentista "*Minun onnen paikkani on koko Helsinki*" on hyvin vaikea johtaa mitään pääkaupunkiseudun hyvinvoinnin alueellista rakentumista kuvaavaa teoriaa tai mallia.

Näiden edellä mainittujen tutkimusten ja tulosten valossa voidaan todeta, että onnellisuuden maantieteellinen tutkiminen on vasta kehittymässä ja tämänhetkiset tulokset varsin pirstaleisia. Samalla on myös syytä mainita, että onnellisuuden alueellisen jakautumisen tarkastelu on eri asia kuin maantieteellisen paikan merkityksen analysointi yhtenä onnellisuuden komponenttina. Toisaalta nämä kaksi kuitenkin kytkeytyvät toisiinsa alueellisen identiteetin kokemisen sekä asuin ympäristön esteettisten arvojen kautta. Joka tapauksessa nämä aiemmat tutkimukset onnellisuuden alueellisesta luonteesta muodostavat sen toiminnallisen sekä teoreettisen kontekstin, johon tätä vertailevaa tapaustutkimusta pyritään sijoittamaan.

3. Onnellisten kylät

3.1 Vertaileva tapaustutkimus

Kaiken empiirisen tutkimuksen voidaan sanoa käsittelevän lopulta yksittäisiä tapauksia. Yhteiskuntatieteissä usein käytetyn tapaustutkimuksen mukaisessa tutkimus- ja lähestymistavassa itse tapaus ja sen merkitys ymmärretään kuitenkin eri tavalla kuin esimerkiksi laajaan tilastolliseen analyysiin eli suureen tilastoyksikköjen (tapausten) joukkoon perustavassa tutkimuksessa. Tapaustutkimuksessa valitaan tarkasteltavaksi yksi tai muutamia luonnollisessa ympäristössä esiintyviä tapauksia, ja tavoitteena on kerätä mahdollisimman monipuolinen aineisto analyysin tueksi ja pyrkiä siten kuvaamaan tutkimuksen kohde mahdollisimman perusteellisesti ja monipuolisesti (Laine ym. 2007: 9–10). Tapaustutkimukselle on sanottu olevan ominaista seuraavat tekijät: (1) holistisuus eli kokonaisvaltainen analyysi luonnollisesti ilmenevästä tapauksesta, (2) kiinnostus sosiaaliseen prosessiin tai prosesseihin, (3) useanlaisten aineistojen ja menetelmien käyttö, (4) aikaisempien tutkimusten hyödyntäminen ja (5) tapauksen ja kontekstin rajan hämäryys.

Tapaustutkimuksen kriittinen vaihe on yleensä tapauksen (tai tapausten) valinta. Tapaus voi olla esimerkiksi yksittäinen kaupunki, yhteisö tai organisaatio tai näiden sisällä vaikuttava prosessi (Laine ym. 2007: 11). Tutkittavien tapausten valinta perustuu kuitenkin tutkijan omaan valintaan ja siten se liittyy jo tapausten valinnan osaksi tutkimusprosessia. Tapaustutkimuksen kohde ei kuitenkaan saisi olla sattumanvarainen tai ainoastaan tutkijan mielenkiinnosta tai henkilökohtaisesta kokemuksesta kiinni, vaan tapaustutkimuksessa pitäisi pyrkiä siihen, että tutkittava tapaus on tapaus jostakin. Toisin sanoen *tapaus* ja *tutkimuksen kohde* tulisi erottaa toisistaan (Laine ym. 2007: 10). Tämän perusteella voidaan esittää, että tässä tutkimuksessa tapauksina toimivat tarkasteltavat asuinalueet ja tutkimuksen kohteena on onnellisuus eli subjektiivinen hyvinvointi ja sen rakentuminen. Tutkittavien asuinalueiden on taas katsottu olevan *tapauksia* subjektiivisen hyvinvoinnin rakentumisesta erilaisten arvojen kautta.

Tapaustutkimuksen tiedonintressille on ominaista se, että sillä pyritään selvittämään jotain, joka ei ole entuudestaan tiedossa, mutta joka vaatii lisävalaisua (Laine ym. 2007). Tällaiseksi voidaan tässä tutkimuksessa tunnistaa yhteiskunnallinen onnellisuus, sitä rakentavat arvot sekä myös paikan ja sijainnin merkitys onnellisuuden kokemisessa. Tapaustutkimuksessa ei siten yleensä tyydytä pelkästään löytämään yksiselitteisiä havaintoja tutkittavan ilmiön esiintymisestä, vaan lisäksi pyritään myös mahdollisimman laajasti selittämään *miten, miksi ja millaisissa olosuhteissa* tapauksista tuli sellaisia kuin ne ovat. Tapaustutkimuksella voidaan myös samalla testata, laajentaa tai täsmentää aiemmin esitettyjä teorioita (Laine ym. 2007). Siten tässä tutkimuksessa pyritään testaamaan aiempien hyvinvointiteorioiden esiintymistä sekä käyttäytymistä tutkittavissa tapauksissa. Samalla pyritään vertailemaan sitä, onko tutkittavassa ilmiössä eli onnellisuudessa ja sitä rakentavissa arvoissa eroja kahden eri tapauksen välillä. Tämän lisäksi aineistoa analysoidessa kulkee mukana kysymys siitä, onko tulosten perusteella mahdollista täydentää onnellisuuden rakentumista käsitteleviä teorioita sisältämään myös alueellisen ulottuvuuden asuinpaikkaan kiinnittymisen, alueellisen identiteetin tai asuinympäristön esteettisen arvon kautta.

Tapaustutkimuksen selittävän ja tulkitsevan luonteen vuoksi sille on myös ominaista, että tapauksen ja kontekstin suhde on usein hämärä (Laine ym. 2007: 11).

Tapaustutkimuksen suhdetta empiiriseen (tapahtumaympäristö) ja teoreettiseen (tieteelliseen keskustelu) kontekstiin ei ole etukäteen rajattu vaan sen määrittely on osa tutkimusprosessia. Tämä määrittely muotoutuu usein tutkimuksen edetessä ja tapauksen ja kontekstin suhdetta voidaan myös määritellä uudestaan tutkimuksen aikana. Myöskään onnellisuustutkimuksen kannalta tapauksen ja kontekstin sekoittumista ei koeta ongelmalliseksi. Kuten tässä työssä on aiemmin esitetty, on onnellisuuden kokeminen – sen suhteellisen ja vertailevan luonteen vuoksi – kysymys, jonka yksilö ratkaisee lopulta aina omassa yhteiskunnallisessa ja sosiaalisessa kontekstissään. Koska onnellisuus on subjektiivinen tulkinta yksilön omasta hyvinvoinnista, voidaan esittää, että yksilön omaa onnellisuutta arvioitaessa

käyttämät verrannaisryhmät löytyvät pääsoin oman sosioekonomisen ryhmän ja alueellisen kontekstin sisältä. Koska onnellisuus- ja hyvinvointiteoriat pyrkivät kuitenkin samalla ainakin jossain määrin yleisinhimillisen onnellisuusmääritelmän luomiseen, voidaan siten sanoa että myös onnellisuustutkimukselle on ominaista, etteivät tutkittavan kohteen, kontekstin ja teorian rajat aina ole selviä.

Tapaustutkimuksen sisältämä asetelma tapauksen ja kontekstin suhteesta johtaa helposti kysymykseen tapaustutkimuksen tulosten yleistettävyydestä.

Tapaustutkimuksella tuotetun tiedon yleistettävyys jakaa mielipiteitä myös tutkijoiden keskuudessa (Laine ym 2008: 28). Kuten aiemmin mainittiin, tapaustutkimuksella pyritään ymmärtämään ja tulkitsemaan syvällisesti yksittäisiä tapauksia tietyssä kontekstissa. Samalla se kuitenkin pyrkii luomaan tietoa ilmiöön liittyvän toiminnan dynamiikasta, mekanismeista, prosesseista ja sisäisistä lainalaisuuksista sellaisella tavalla, että tutkimuksen tuloksilla voidaan osoittaa olevan laajempaa sosiokulttuurista merkitystä ja sitä kautta jonkinlaista yleistettävyttä tai siirrettävyyttä.

Koska tapausten valinta on jo osa tutkimusprosessia, on sillä sanottu olevan keskeinen osa tulosten yleistettävyyden kannalta. Erityisesti vertailevassa tapaustutkimuksessa, silloin kun vertailtavia tapauksia on kaksi, tulisi ne valita siten, että tapaukset ovat joko samantyyppisiä tai edustavat kahta ääripäätä.

Samantyyppisistä tapauksia tarkastellessa puhutaan yleensä maksimaalisen samankaltaisuuden strategiasta (Alapuro & Arminen 2005: 9). Tällöin tutkittavien tapausten katsotaan olevan samankaltaisia muutoin paitsi muutaman riippumattoman muuttujan osalta ja tällöin tutkittavan ilmiön voidaan katsoa olevan sidoksissa näihin muuttujiin.

Tässä työssä molemmat tutkittavat asuinalueet eli tapaukset mielletään osaksi samaa Helsingin ympärille rakentuvaa metropolialuetta. Samalla niiden on tulkittu edustavan asukkaidensa osalta pääsääntöisesti ehkä hiukan stereotyyppisesti samantyyppistä pien- ja rivitaloasumiseen perustuvaa hyvätuloisten lapsiperheiden

mallia. "Kylän" käsite ja sen sisältämät positiiviset ja osaltaan nostalgiset mielikuvat ovat sidoksissa molempiin tapauksiin. Sundsbergin uudisrakennusalueella on pyritty markkinoimaan yhteisöllisenä "*onnellisten kylänä*" (Sundsberg 2011), jonka "*nelisensataa perhettä tykkäävät tehdä asioita yhdessä*". Kumpulassa taas toimii asukkaiden yhteisenä kerhohuoneena Kumpulan Kylätila ja lisäksi vuosittain järjestettävä "Kumpulan kyläjuhlat" mainitaan Helsingin vanhimpana kaupunginosafestivaalina. Yhteisen kylä-identiteetin oletetaan kuitenkin hiukan eroavan sisällöltään kahden eri tapauksen välillä; Kumpulan "kylä" on enemmän urbaaniin, boheemiin sekä monimuotoiseen elämänmuotoon pohjaava kun taas Sundsbergin tulkinta kyläidyllistä on jossain määrin eksklusiivisempi, homogeenisempi ja kontrolloidumpi. Nämä tulkinnat ovat kuitenkin vain tapausten valintaa ohjaavia ennako-oletuksia, joihin pyritään saamaan vastauksia tutkimuksen edetessä.

Tämän työn asetelmallinen jännite pyritään kuitenkin rakentamaan sen varaan, että verrattavat tapaukset – eli tässä tapauksessa asuinalueet – edustavat lähtökohtaisesti asukkaidensa osalta ryhmää, jolla perinteisen resurssilähtöisen hyvinvointitutkimuksen esittämät hyvinvoinnin materiaaliset ja taloudelliset ulottuvuudet ovat tyydyttyinä. Kumpulan katsotaan siis kuitenkin edustavan Sundsbergiin verrattuna hieman monimuotoisempaa ja urbaanimpaa alueellisen hyvinvoinnin mallia, jossa kaupungin vuokra-asunnot, puiset pienkerrostalot sekä puutarhakaupunkimaiset omakotitalot muodostavat yhden kokonaisuuden eli "*kylän*". Näin ollen asetelma voidaan tulkita myös vertailuksi jälkiesikaupungillisen elämänmuodon mukaisen "*uusiokylän*" ja kaupunkirakenteessa kiinni olevan sosioekonomisesti monipuolisemman sekä jossain määrin urbaania elämänmuotoa edustavan kylän välillä. Siten vastakkain asettuvat myös uudisrakennetun yhteisöllisen uusiokylän *rakentamisen* ja sisäsyntyisen, oma-aloitteisemman *rakentamisen* prosessit.

Vertailevan tapaustutkimuksen strategian mukaisten tulosten edustavuus ja yleistettävyyys määräytyvät kuitenkin lopulta sen kautta miten hyvin (1) tutkimuksen

kohde määritellään, (2) kohdetta ilmentäneet tapaukset valitaan ja (3) tutkimus metodologisesti tehdään (Laine ym 2007: 31). Työn tutkimuskohteen olen pyrkinyt määrittelemään siten, että se näyttäytyy avoimesti tekijänsä subjektiivisena tulkintana onnellisuudesta pohjaten kuitenkin keskeisiin hyvinvoinnin teorioihin ja hyvinvointitutkimuksiin. Tutkimuksen kohteeksi tiivistyy siis käsite ”yhteiskunnallinen onni” siten, että se pohjautuu pitkälti Allardtin ”being”- käsitteeseen sisältäen siten painotuksia korvaamattomuuden kokemisesta, itsensä kehittamisestä ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen osalta. Samalla yhteiskunnallisen onnen käsite perustuu ajatukseen siitä, että ellei tarkastelussa ole nimenomaan psykologinen lähestymistapa tai hedonistinen onni, onnellisuustutkimus kytkeytyy helposti osaksi laajempaa arvo- ja asennetutkimuksen kenttää. Tässä tapauksessa arvotutkimukseksi voidaan määritellä vastaajien antamat painoarvot eri onnellisuuden osatekijöille. Näiden painoarvojen tapausten välisiä erojen konkretisoitumista pyritään edelleen tulkitsemaan analysoimalla niitä Allardtin mainitsemia yhteiskunnallisia areenoita, joilla näitä hyvinvointiresursseja pyritään hyödyntämään. Esimerkiksi korkeiden tulojen ja varakkuuden muodostaman hyvinvointiresurssin realisointiarenana toimii pääosin kuluttaminen sekä markkinat, kun taas yhteiskunnallisen osallistumisen ja vuorovaikuttamisen areenoina toimivat esimerkiksi kansalaisaktivismi sekä poliittinen toiminta. Tällöin voidaan perustella tässä käytettävää tapaustutkimukseen perustuvaa lähestymistapaa sen suhteen, että yksittäisestä tapauksesta pyritään esittämään myös jotain yleistä.

Tutkimuksen kohteena olevien tapausten valintaa olen pyrkinyt perustelemaan niiden samankaltaisuuden kautta kuitenkin tietyin varauksin. Tutkimusstrategiaan ja asetelmaan täydellisesti istuvia tapauksia on yleensä mahdotonta löytää reaali maailmasta, mutta valittujen tapausten katsotaan kuitenkin olevan kyläidylliin perustuvalta identiteetiltään sekä asukasrakenteeltaan tarpeeksi lähellä toisiaan, jotta maksimaaliseen samankaltaisuuteen perustuvan vertailevan menetelmän asettamat ehdot täyttyvät. Samalla valittujen tapauksien on katsottu olevan myös kaksi erilaista *tapausta* myös siitä, minkälaisien arvojen kautta alueellinen kaupunginosaidentiteetti

rakentuu ja siitä, minkälaisena koetaan esteettisesti ja sosiaalisesti arvokas sekä toimiva asuin ympäristö.

Tutkimuksen metodologista uskottavuutta olen pyrkinyt parantamaan taustoittamalla mahdollisimman kattavasti työn taustalla sekä kontekstissa sijaitsevia keskeisiä käsitteitä kuten hyvinvointia, hyvinvointipolitiikkaa sekä –tutkimusta ja onnellisuutta. Olen myös pyrkinyt kuvaamaan erityisesti tapaustutkimuksen mukaisen lähestymistavan soveltuvuutta onnellisuustutkimukseen siten, että sillä on mahdollista täydentää tilastolliseen aineistoon perustuvia analyysejä sijoittamalla niiden tuloksia alueelliseen kontekstiin.

3.2 Hajautuva kaupunkirakenne ja hyvinvoinnin liikkeet

Helsingin ympärille rakentuvasta pääkaupunkiseudusta on viimeisten vuosikymmenten aikana kehittynyt maamme ylivoimaisesti suurin väestö- ja työpaikkakeskittymä. Tämän kehityksen myötä on Helsingin alueelliseen kehitykseen samalla ilmestynyt maailman metropolialueille yhteisiä mutta yleensä ei-toivottaviksi mielletäviä ilmiöitä. Tällaisiksi voidaan lukea seutuistumiseksi kutsuttu yhdyskuntarakenteen hajautuminen sekä sosioekonomisten ryhmien alueellinen eriytyminen. Lisäksi kaupunkitutkimuksen piirissä on alettu kantaa huolta kaikille avoimien yhteisten julkisten tilojen vähenemisestä puolijulkisten sekä kaupallisten tilojen kustannuksella. Pyrin tässä kappaleessa esittelemään viimeaikaisia tutkimuksia ja tulkintoja näiden ilmiöiden esiintymistä Helsingin metropolialueella, siinä määrin kun katson sen helpottavan tutkittavien tapausten sijoittamista osaksi yhteiskunnallista ja kaupunkialuekontekstia sekä niiden kehitystä.

Kaupunkialueiden sisäistä muuttoliikettä ohjaa luonnollisesti yhtenä tekijänä ihmisten asumispreferenssit eli asumiseen kohdistuvat toiveet. Suomessa on sanottu vallitsevan asumistoiveiden osalta eräänlainen ”yhtenäiskulttuuri” (esim. Vaattovaara & Vuolteenaho 2005; Kytö & Väliniemi 2009). Tämän tulkinnan mukaisesti suomalaisten asumistoiveet voidaan tiivistää omistusasumiseen

perustuvaan rauhalliseen, turvalliseen ja pientalovaltaiseen asuntoalueeseen samalla kun palveluiden läheisyys ja luonnonläheisen ympäristön arvostus nousevat usein esiin. Nykyään asuntomarkkinoiden kohtuullinen korkotaso, yleinen vaurastuminen, tuloerojen kasvu sekä asuntovarallisuuden periytyminen mahdollistavat yhä suuremmalle väestönosalle tämän yhtenäiskulttuurin mukaisten asumistoiveidensa toteuttamisen (Vaattovaara & Vuolteenaho 2005: 13). Tähän tarpeeseen voidaan siten ajatella osaltaan vastaavan metropolin laita-alueille kasvaneiden pientalovaltaisten uudisrakennusalueiden rakentaminen.

Kirkkonummen kunnan alueella lähellä Espoon rajaa sijaitseva Sundsberg on herättänyt kiinnostusta kaupunkitutkimuksen piirissä etenkin sen vuoksi, että sen katsotaan edustavan metropolialueen laidalle syntynyttä ns. jälkiesikaupungillista elämäntapaa. Kehäteiden varteen nousseet työpaikkakeskittymät ja kauppakeskukset, sekä pientaloalueiden rakentuminen metropolialueen reuna-alueille on katsottu kertovan pääkaupunkiseudun uudesta tilallisesta järjestäytymisestä (Kanninen & Bäcklund 2002). Tämä jälkiesikaupungillinen elämänmuoto poikkeaa perinteisestä keskusta–esikaupunki -mallin mukaisesta elämäntavasta, jossa liikkumistottumuksia luonnehtii esikaupunkialueiden riippuvuus keskustan palveluista. Kun julkinen liikenne keskustan ja esikaupungin välillä oli aikanaan kaupunkialueiden voimakkaan kasvun mahdollistanut keskeinen tekijä, nykyinen päivittäisruokatarviden keskittynyt tarjonta sekä pendelöinti työ- ja harrastuspaikkojen välillä edellyttää jälkiesikaupungilliselta elämänmuodolta yleensä oman auton käyttöä. Myös usein kehäteiden varsilla sijaitsevien kauppakeskusten lisääntynyt viihde- ja vapaa-aikatarjonta, kuten kylpylät, elokuvateatterit sekä ravintolat, voidaan liittää osaksi tätä kehitystä.

Periaatteessa tämän kaltainen yhteiskuntarakenteen hajoaminen nähdään taloudelliseen hyötyyn ja tehokkuuteen perustuvan yhdyskuntasuunnittelun kannalta negatiivisena kehityksenä pääosin sen mukanaan tuomien yhteiskuntateknisten kustannusten kasvun vuoksi. Pitkät etäisyydet ja hajanainen rakenne lisäävät kuljetuskustannuksia ja liikkumiseen käytettävää aikaa sekä

kunnallisella että yksilötasolla. Tämän lisäksi myös onnellisuustutkimuksella on tähän kehitykseen oma sanottavansa. Stutzerin ja Frey:n (2002) mukaan asumisväljyys ja hajautunut yhdyskuntarakenne tuo mukanaan onnettomuutta kun pitkät matkustus- ja odottamisajat vähentävät päivittäistä onnellisuutta. Tosin samoin kuin asumistiheyden suora linkittäminen alueen sosiaaliseen kestävyys, on tämä havainto yksinään painoarvoltaan kuitenkin melko ohut tulkinta yhdyskuntarakenteen yhteydestä onnellisuuden kokemiseen. Kuitenkin empiiristen tutkimusten perusteella on todettu, että työmatkoihin käytetty aika on kaikista päivittäisistä aktiviteeteistä ihmiselle kaikkein vähiten onnellisuutta tuottava toiminto (Layard 2005: 15).

Kaupunkialueen sisäiseen muuttoliikkeeseen voidaan luonnollisesti vaikuttaa rakentamisella ja sitä kautta asuntotarjonnalla. Edellä kuvatun Suomessa hallitsevan asumiskulttuurin on sanottu törmäävän Helsingin metropolialueella sen kaupunkirakenteeseen (Kortteinen ym. 2005). Yhteiskuntasuunnittelun ihannoimien tiiviiden kerrostaloalueiden, kompaktin kaupunkirakenteen ja ihmisten asumispreferenssien välinen jännite ajaa siten ihmisiä kaupunkialueen laidan pientaloaluille toteuttamaan tavoittelemansa elämänmuotoa. Helsingin kautta tapahtuva muuttoliike voidaan tämän perusteella esittää karkeasti yleistäen seuraavalla tavalla: Helsinkiin muuttavat yleensä muista kaupungeista tai maakunnista yhden ja kahden hengen taloudet joko työhön, opiskeluun tai perhesuhteisiin liittyvien tekijöiden vuoksi. Helsingistä edelleen kehyskuntiin muuttavat taas ovat korkeasti koulutettuja lapsiperheitä, jotka senhetkisessä elämäntilanteessaan kaipaavat asuinpaikaltaan rauhallisuutta, luonnonläheisyyttä sekä isompaa asumisväljyyttä (Kytö & Väliniemi 2009; Stjernberg 2010).

Pyrittäessä ymmärtämään pääkaupunkialueen sisäistä muuttoliikettä tulisi, reuna-alueille vetävien tekijöiden lisäksi, kuitenkin tarkastella myös muuttohalukkuutta ruokkivia tekijöitä. Pientaloasumisen huonon tarjonnan, korkean hintatason ja yleisen asumisen laadun parantamisen lisäksi keskeinen syy lähtömuuttoon Helsingistä kohti kehyskuntien pientaloalueita on usein senhetkisen

asuinympäristön koettu rauhattomuus ja turvattomuus (Kortteinen ym. 2005: 126). Erityisesti turvattomuuden tunteiden kokeminen painottuu tiiviiseen kerrostaloympäristöön. Tämä havainto on kuitenkin osaltaan ristiriidassa sen kanssa, että ainakaan kansainvälisesti vertaillen Helsingin seutu erottuu päinvastoin turvallisuuskysymysten suhteen edukseen monista muista suurkaupungeista (Kortteinen ym. 2005: 126). Helsinki sijoittuu turvattomuuskokemusten osalta Euroopan turvallisimpien kaupunkien luokkaan, ja pääkaupunkiseudun alueellinen rakenne on sosioekonomisten erojen ja sosiaalisten ongelmien suhteen poikkeuksellisen tasainen.

Tätä ristiriitaa analysoitaessa on ensinnäkin hyvä mainita, että yleinen turvattomuuden tunteen kokeminen ja konkreettisten uhkatilanteiden ja järjestyshäiriöiden esiintyminen ovat eri asioita eivätkä aina ole yhteydessä toisiinsa. Kaupunkitutkimuksen ja -sosiologian professori Matti Kortteinen (2005: 126) esittää, että viime vuosina suomalaisessa yhteiskunnassa lisääntynyt turvattomuuden tunne kertoo siitä, että sosioekonomisesti ja kulttuurisesti ennen varsin homogeeninen suomalainen yhteiskunta elää tuloerojen kasvun ja köyhyyden syventymisen myötä tällä hetkellä eräänlaisessa muutostilassa. Alueellisella tasolla tämän väestön sosioekonomisen eriytymisen ja tuloerojen kasvun voidaan tulkita näyttäytyvän siten, että eriytymiskehitys ruokkii etenkin kaupunkimaisilla kerrostaloalueilla lapsiperheiden halukkuutta muuttaa alueille, joilla alueen sisäinen sosioekonominen koheesio on tiiviimpi. Silloin kun yhteiskunnan sosioekonominen koheesio mielletään pohjimmiltaan sen toimintakykyä uhkaavaksi negatiiviseksi kehitykseksi, voidaan tällainen kehitys määritellä aidoksi sosiaalisesti ja alueellisesti järjestäytyväksi segregaatioksi. Samalla sen voidaan nähdä edustavan väestöryhmien välisen sosiaalisen etäisyyden alueellista järjestäytymistä.

Samalla Kortteinen ym. esittävät kritiikkiä sitä kohtaan, että vallitsevassa kaupunkisuunnittelun paradigmassa alueen sosiaalisesti rakentuva kulttuuri ja sen toimivuus nähdään yleensä seurauksena onnistuneesta väestölliset, fyysiset ja palvelulliset tekijät huomioon ottavasta kaupunkisuunnitteluprosessista (Kortteinen

ym. 2005: 129). Jos tämän prosessin lopputuloksessa kuitenkin ilmenee sosiaaliseen elämään liittyviä puutteita tai ongelmia, niihin reagoidaan yhdyskunta- ja sosiaalityön keinoin. Kortteisen mukaan taas kulttuurillisesti määräytyvien merkitysten sekä arvojen ja niistä yhteiskuntatutkimuksen tuottaman tieteellisen tiedon tulisi olla yhtenä keskeisenä tekijänä kaupunkisuunnittelun prosesseissa. Siten pitäisi tunnustaa ihmisten tekevän näiden merkitysten ja arvojen nojalla asumisen valintoja markkinoilla tarjolla olevista vaihtoehdoista ja siten osaltaan ohjaavan kaupunkirakenteen muotoutumista. Tämä kritiikki voidaan tulkita myös pyrkimykseksi sijoittaa laajemmin hyvinvointitutkimuksessa sekä -politiikassa resurssi- ja tarvepohjaisen hyvinvointinäkömyksen välillä käytävä dialogia osaksi kaupunkisuunnittelua. Tätä eri ajatusmallien näkemyksellistä eroa voidaan havainnollistaa myös tämän tutkimuksen kannalta keskeisellä kysymyksellä siitä, rakentavatko yhteiskunnan hyvinvointipolitiikan aluesuunnittelun kautta tarjoamat resurssit asuinalueen onnellisuuden vai onko onnellisuus yksi tekijä, joka rakentaa koko alueellista hyvinvointia?

Myös kaikille avoimien sosiaalisten tilojen merkitys ja niiden rakentumien kytkeytyvät osaksi metropolialueen alueellista eriytymistä ja edelleen aiemmin kuvailun prosessin mukaista kaupunkialueen hajautumista. "Onnellisuuspoliittisen manifestin" laatinut ajatushautomo Demos (Alanen ym. 2009: 10) määrittelee laadukkaiden yhteisten tilojen merkityksen seuraavasti: *"Onnellisuuspolitiikan keskiöön nousevat ainutkertaisten kokemukset, viihtyisät tilat, kauniit elinympäristöt, yhteistoimintaan houkuttelevat julkiset rakennukset, rauhallisuus ja omaksi koetut paikat. Saavutettavuus ja tasavertainen pääsy niihin ovat onnellisen yhteiskunnan edellytys."* Tämän perusteella voidaan esittää, että laadukkaiden ja muokattavien julkisten tilojen katoaminen kaupunkiympäristöstä on osaltaan ajamassa ihmisiä kaupunkien laidalle, jossa omia itsensä toteuttamisen tarpeita voi harjoittaa omaa kotiaan varustelemalla ja muokkaamalla. Toisin sanoen koska kaupungin valvottua ja kontrolloitua julkista tilaa ei koeta itsensä toteuttamisen ja samalla yhteisen identiteetin rakentamisen paikaksi, ajaa tämä kehitys ihmiset koteihinsa, joissa

esimerkiksi sisustussuunnittelun kautta omaksi koetun tilan luominen on vielä mahdollista (Alanen ym. 2009).

Julkisen ja puolijulkisen tilan käsite liittyy myös osaltaan kysymykseen kaupunkitilan hallinnasta sekä vallasta. Samalla kun ihmisten kohtaamispaikkoina toimivat kaupunkien julkiset tilat kuten kadut, torit ja puistot muuttuvat kaupallisiksi tiloiksi kuten kauppakeskuksiksi, varaa näin muodostuva puolijulkinen tila itselleen myös oikeuden määrittää, kenelle tila on avointa ja minkälainen käytös on sen sisässä sallittavaa. Siten kun yhteiset julkiset tilat muuttuvat puolijulkisiksi tai kaupallisiksi ostoskeskuksiksi, heikentävät ne samalla niiden yhteisten sosiaalisten tilojen saavutettavuutta väestöryhmien osalta joilla ei ole taloudellisia edellytyksiä – tai halua – osallistua kauppakeskusten tarjoamaan kuluttamiseen perustuvaan elämiseen normiin. Samalla kehäteiden varsille rakennettavien kauppakeskusten poissulkeva ja eriyttävä vaikutus perustuu siihen, että niiden sijainti edellyttää usein oman auton käyttöä.

Julkisen kaupunkitilan käsite ja turvallisuuden kokeminen näyttävät merkityksellisinä kauppakeskusten lisäksi myös asuinalueita ja niiden rakennetta tarkasteltaessa. Sosiaalisen kaupunkirakenteen avainkohta on paikka, jossa yksityinen (oma) tila muuttuu julkiseksi (yhteiseksi). Tähän väliin asettuu puolijulkinen tila kuten esimerkiksi kerrostaloalueilla yhteinen piha tai parkkialue. Suurille kerrostaloalueille kuitenkin voi olla ominaista tilanne, jossa kiinteistövalvonnan kuten siivouksen ja ylläpidon lisäksi sosiaalisen valvonnan puuttumisen vuoksi puolijulkinen tila puuttuu. Tällöin turvattomaksi koettu julkinen tila alkaa heti rappukäytävään astuttua. Sosiaalisesti valvonnaksi taas voidaan lukea naapureiden verkosto, naapuriapu sekä alueen yhteisöllisyys. Kun kiinteistöhuoltoa hoitavat nykyään talonmiesten sijasta huoltoyhtiöt, voidaan tästä kehityksestä rakentaa teorioita siitä, mihin kerrostalolähiöissä asuva turvattomuuden tunne pohjautuu. Samalla on helppo ymmärtää lapsiperheiden kasvava muuttohalukkuus kaupunkien reuna-alueiden yhteisöllisyyttä mainostaviin ”uusiokyliin”, mutta on myös syytä todeta, ettei se ratkaise ongelmaa niiden osalta, joilla ei ole taloudellisia

mahdollisuuksia toteuttaa tätä kansallista asumiskulttuuria. Tuntuu kuitenkin kohtuuttomalta väittää, että kerrostaloasumisella olisi perustavanlaatuisia rakenteellisia ongelmia tuottaa sosiaalisesti turvalliseksi koettu asuinalue ja yhteisö. Todennäköisemmältä vaihtoehdolta tuntuisi Kortteisen esittämä vaihtoehto siitä, että urbaanin asumisen kulttuurin ollessa Suomessa vielä varsin nuorta, ei kaupunki- ja asuinalue suunnittelussa ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota ihmisten sosiaalisen käyttäytymisen ja kulttuurisen merkitysten rooliin asuinalueita suunniteltaessa.

Voidaan siis sanoa, että turvallisuuden kokeminen on kollektiivisesti tuotettu kulttuurillinen tunne, joka tiivistyy lopulta kyvyksi luottaa toisiin ihmisiin. Ja samalla voidaan havaita, että paradoksaalisesti samalla kun tiiviimpi kaupunkirakenne edistää kollektiivisesti tuotetun turvallisuuden tunteen rakentamista, turvattomuuden kokemisen on todettu ajavan kaupunkirakennetta päinvastaiseen suuntaan.

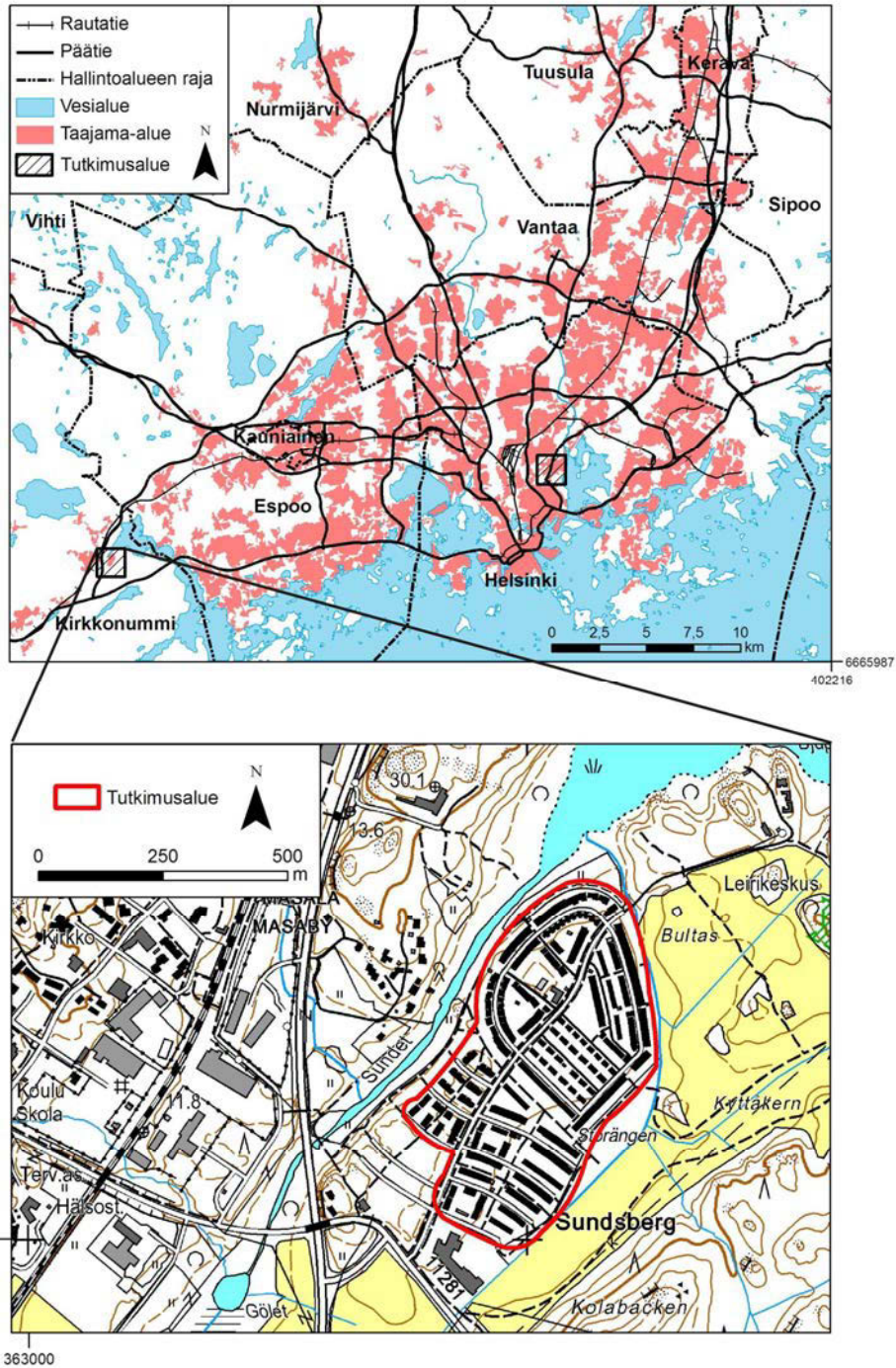
Kaupunkirakenteen hajoaminen, puolijulkisten tilojen lisääntyminen sekä jälkiesikaupungillinen elämänmuoto voidaan kytkeä sosiaaliryhmien alueelliseen eriytymiseen sekä sitä kautta koko yhteiskunnan sosiaalisen koheesion heikkenemiseen. Niinpä viime aikoina on esitetty jopa väitteitä siitä että Suomesta on – osaltaan myös pääkaupunkiseudun kehityksen ilmentämänä – rakentumassa uusi luokkayhteiskunta samaan aikaan kun se muualla maailmassa on jo purkautumassa (Ylikahri 2011; Perälä 2011). Tämän kehityksen alueellista ilmentymistä on pyritty havainnollistamaan sillä, että ennen melko homogeeniseen väestöön on syntyneissä ihmisryhmiä, jotka eivät päivittäisiä asumiseen, työntekoon tai kuluttamiseen liittyvissä aktiviteeteissa joudu koskaan kohtaamaan suomalaista köyhyyttä tai huono-osaisuutta. Vaikka tätä väitettä pidettäisiinkin kärjistettynä, on kuitenkin helppo todeta jälkiesikaupunkimaisen elämäntavan ratkaisevan kysymyksen siitä tuleeko esimerkiksi päihdeongelmaisten asuntolan ilmaantuminen omalle asuinalueelle sallia.

Näin ollen voidaan todeta että metropolialueen sisäistä muuttoliikettä ohjaavat asumismuotojen fyysisten ominaisuuksien lisäksi vahvasti muuttajien elämäntilanteet sekä arvot. Vaikka kansallisen asumisen yhtenäiskulttuurin on todettu läpäisevän koko väestön sosioekonomiseen asemaan, koulukseen tai perherakenteeseen katsomatta (Kortteinen ym. 2005: 122), voidaan ajatella, että nykykulttuurissa vallitseva arvojen, yhteisöjen ja kulttuurien kiihtyvä eriytyminen ja monimuotoistuminen vaikuttaa myös asumista ohjaavien arvojen tasolla. Tämän eriytymisen lisäksi on kaupunkitutkimuksessa alettu myös laajemmin ennustaa urbaanin asumisen arvostuksen nousua (esim. Stjerberg 2010). Tämän arvostuksen perusteella tehtävät sijaintipäätökset yleensä tiedostavat ja hyväksyvät urbaanin asumisen mukanaan tuomat realiteetit eli pienemmät asuntokoot, sosioekonomisesti hajanaisemman asukasryhmät ja jopa rauhattomamman asuinympäristön. On myös mahdollista, että näitä seikkoja ei pidetä negatiivisina, vaan päinvastoin niiden perässä muutetaan. Onkin esitetty, että asumista ohjaavien arvojen hajautuminen ajaa kehyskuntiin tietointensiivissä tehtävissä työskenteleviä it-ammattilaisia kun taas keskustamaista asumista arvostavat toimittajat, taiteilijat ja kulttuuriväki haluaa asua lähellä urbaanin elämän tarjoamia virikkeitä (Vaattovaara ym. 2010: 43). Tämän tutkimuksen kannalta tarkastelussa on siten se, ulottuvatko nämä asumispreferenssit myös laajemmin onnellisuutta rakentaviin arvoihin, ja onko niillä sitä kautta yhteyttä subjektiiviseen hyvinvointiin ja onnellisuuden kokemiseen.

3.2.1 Sundsberg

Kirkkonummen kunta kuuluu niihin pääkaupunkiseudun voimakkaasti kasvaviin kehyskuntiin, jotka ovat sijaintinsa vuoksi onnistuneet hyötymään pääkaupunkiseudun kehityksestä sekä laajenemisesta. Nykyisellään Kirkkonummi on monella tavoin tiiviissä vuorovaikutuksessa Helsingin seudun muodostaman yhtenäisen työ- ja asuntomarkkina-alueen kanssa, ja siten myös muuttoliike Kirkkonummen ja muun Helsingin seudun kuntien välillä on kasvanut (Laakso ym. 2005).

Sundsberg on Kirkkonummen kunnan alueella lähellä Espoon rajaa sijaitseva uudisrakennusalue (Kartta 1), jonka rakentaminen aloitettiin vuonna 2002. Alueen talot ovat tehdasvalmisteisia pientaloja – joista suurin osa on yhden perheen taloja – ja ne on pyritty myymään omistusasuntoina suoraan kotitalouksille. Sundsbergiä on rakennettu vaiheittain kolmen eri kaava-alueen mukaisesti, ja viimeisen Kartanonranta Sundet III:en asemakaavan mukaiset rakennustyöt on tarkoitus käynnistää vuoden 2011 aikana. Tällä hetkellä alueella asuu jo noin 400 perhettä ja valmistuessaan sen on tarkoitus olla *"2600 asukkaan kylä omine kouluineen ja kauppoineen"* (Sundsberg 2011).

Kartta 1. Sundsberg (© Timo Friman)

Sundsbergin rakentaminen perustuu niin sanottuun kaavoitus sopimusmalliin, jossa yksityinen maanomistaja tekee kunnan kanssa sopimuksen asuinalueen toteuttamisesta (Laakso ym. 2005: 56). Kunta sitoutuu kaavoittamaan alueen maanomistajan ja kunnan yhdessä sopimien suunnitelmien mukaisesti, mutta maanomistaja vastaa asuntojen ja alueen infrastruktuurin rakennuttamisesta sekä

valmiiden asuintojen myynnistä uusille asukkaille. Yksityisellä maanomistaja-rakennuttajalla voi myös olla kaavoitussopimusmallissa valtaa kaavoituksen sisällön (talotyypit, asuntokoot ym.) suhteen. Periaatteessa yksityistä osapuolta kiinnostaa pääasiassa investointikohteen kannattavuus eli se, että valmistuvat asunnot saadaan tuotettua kustannustehokkaasti ja myytyä markkinatilanteen mahdollistamaan hintaan kohtuullisessa ajassa. Samalla kun Sundsberg on fyysisesti hiukan erillään muun Kirkkonummen rakenteesta sekä palveluista, se on – osaltaan kaavoitussopimusmallista johtuen – rakennustehokkuudeltaan selvästi tiiviimpi kuin Helsingin seudun pientaloalueet keskimäärin (Laakso ym. 2005: 64). Tämän voidaan ajatella osaltaan vahvistavan mielikuvaa tiiviistä ja yhteisöllisestä kyläidyllistä.

Sundsbergin alueen asuntoja on pyritty markkinoimaan melko valikoidulle kohderyhmälle, jonka muodostavat pääkaupunkiseudulla asuvat, hyvin koulutetut, nuorehkot lapsiperheet, jotka hakevat asuinalueeltaan turvallisuutta, yhteisöllisyyttä sekä luonnonläheisyyttä (Laakso ym. 2005: 64). Alueen asunnot ovat menneet varsin hyvin kaupaksi ja Sundsbergissä tehtyjen haastattelututkimusten (Pahkasalo & Suoniemi 2005) mukaan alueen asukkaat muodostavat siten varsin homogeenisen joukon. Sundsbergin asukkaiden tulotaso on korkeampi kuin Kirkkonummen kantaväestöllä keskimäärin, ja lisäksi lähes kaikki alueen perheet ovat lapsiperheitä. Asukkaat edustavat myös asukasryhmää jolle on tärkeää asuinalueen uutuus sekä siten yleisesti asumisen laatuun liittyvät seikat kuten asuntojen toimivat pohjaratkaisut, riittävät säilytystilat sekä mahdollisuus vaikuttaa rakennus- sekä sisustusmateriaaleihin (Pahkasalo & Suoniemi 2005: 39). Sundsbergin asuntoja pidetään hinta/laatu -suhteeltaan varsin kohtuullisina. Alueelle on muutettu paljolti Espoosta, jossa asumista ja etenkin asumisen kustannuksia suhteessa asuineliöihin pidetään selvästi korkeampina.

Vuonna 2005 tehdyn tutkimuksen mukaan (Laakso ym. 2005: 34) Sundsbergiin muuttaneista 41 % on muuttanut alueelle Espoosta ja Helsingistä muuttaneiden osuus on 21 %. Tarkasteltaessa vanhalta asuinalueelta asukkaita poistyneitä tekijöitä asumisahtauden ja hinta/laatu -suhteen lisäksi keskeisimmäksi nousivat

levottomuuden ja turvattomuuden kokemukset. Suurimman osan Sundsbergin asukkaista ollessa lapsiperheitä, haluttiin muutolla rauhallisemmalle alueelle taata etenkin lapsille turvallinen kasvuympäristö sekä koulumatka (Pahkasalo & Suoniemi 2005: 38). Eräässä vastauksessa mainittiin edellisellä asuinalueella olleen ”paljon huonoa seuraa lapselle” ja Sundsbergin taas koettiin tarjoavan mahdollisuuden antaa lasten leikkiä rauhallisella asuinalueella vapaammin ilman jatkuvaa valvontaa.

Koska Sundsbergin on katsottu vastaavan asumistoiveissa vallitsevan yhtenäiskulttuuriin tarpeisiin, ja koska se on asukkaidensa osalta varsin homogeeninen kokonaisuus, ei ole yllättävää, että alueella myös viihdytään varsin hyvin. Aiemmin mainittujen alueelle vetävien tekijöiden kuten turvallisuuden, pientalovaltaisuuden sekä laadukkaan asumisen on koettu toteutuvan varsin hyvin. Keskeisimpänä asumisviihtyvyyttä rakentava sosiaalisena tekijänä esille nousee asukkaiden yhdessä toimiminen ja sitä kautta rakentuva alueen yhteisöllisyys (Pahkasalo & Suoniemi 2005: 41). Vuonna 2005 tehdyn asukaskyselyn vastauksissa todettiin muun muassa, että ”on mukavaa kun alueen asukkaat tuntevat toinen toisensa” ja ”alueella järjestetään paljon toimintaa”. Nämä voidaan siten helposti määrittää edellisessä luvussa esitettyjen havaintojen valossa turvallisuuden tunnetta rakentaviksi tekijöiksi. Alueella on myös aktiivinen asukasyhdistys, jonka sisällä on asukkaiden yhteisiä intressejä sekä elämäntilannetta kuvastavaa toimintaa kuten koirakerho, viinikilta ja muita aktiviteetteja kuten myyjäisiä sekä liikuntatapahtumia (Sundsberg 2011).

Voidaankin todeta, että aktiivista yhteistoimintaa edistävät - ja osaltaan myös sitä edellyttävät – asukkaiden samankaltaiset elämäntilanteet sekä niihin liittyvät intressit. Puhtaasti yhteiseen elämäntilanteeseen perustuvan yhdessä tekemisen lisäksi alueen yhteisöllisyydestä voidaan tunnistaa myös sosioekonomiseen asemaan liittyviä eksklusiivisia piirteitä; asukkaiden mielestä on myönteistä, mikäli naapurustossa on lähes sama varallisuusasema, ja viihtymiselle on keskeistä se, minkälaisia ihmisiä alueella asuu (Pahkasalo & Suoniemi 2005: 41).

Harvoina asumistyytymättömyyttä herättäneinä tekijöinä esille nostettiin kaupallisten palveluiden puute ja saavutettavuus. Erityisesti alueelle toivottiin kauppoja sekä kouluja. Jonkin verran tyytymättömyyttä herättivät myös paikallisen julkisen liikenteen toimimattomuus sekä liikenneuhkat omalla autolla liikuttaessa. Sundsberg liittyikin siten vahvasti yksityisautoiluun pohjautuvaan pendelöintiin: alueelta käydään töissä Helsingin keskustan lisäksi Espoon uusissa toimistokeskitymissä, ja ostokset tehdään usein esikaupunkialueiden kehä- ja liittymäteiden varsilla sijaitsevilla suurissa kauppakeskuksissa (Laakso ym.2005).

Sundsbergin voidaan siis sanoa edustavan aiempien tutkimusten perusteella varsin hyvin jälkiesikaupungillisen elämänmuodon mallia, jossa kaupunkialueen keskustan merkitys työn, ostosten ja sosiaalisen elämän keskuksena vähenee.

Jälkiesikaupungilliseen elämään liitetään yleensä myös kuluttamiseen – sekä sitä tukevaan yksityisautoiluun – kytkeytyvä elämänorientaatio. Sundsberg voidaan myös nähdä esimerkkinä saksalaisen yhteiskuntatutkijan Gerhard Schultzen elämystaloudeksi kutsutun toimintamallin toteutumisesta. Schultze esittää, että nyky-yhteiskunnassa ihmiset rakentavat omaa arkielämäänsä pääosin elämysten ja mielikuvien perusteella (Kotkavirta 1995). Yhtenä esimerkkinä tästä voidaan nähdä kulutus nimenomaan minuutta sekä identiteettiä muodostavana toimintana. Samalla tätä prosessia ohjaa nykyinen toimintasääntö; mitä enemmän elämyksiä, sitä rikkaampi elämä. Tätä kautta myös asumisen ja erityisesti omistusasumisen merkitys voidaan nähdä nykyään entistä enemmän kulutuskäyttäytymisenä, jonka kautta yksilöllisyyttä ja identiteettiä rakennetaan. Omistusasunnon hankkiminen ”onnellisten kylästä” onkin siten oman onnellisuutensa maksimoinnin kannalta järkeenkäypää kuluttamista.

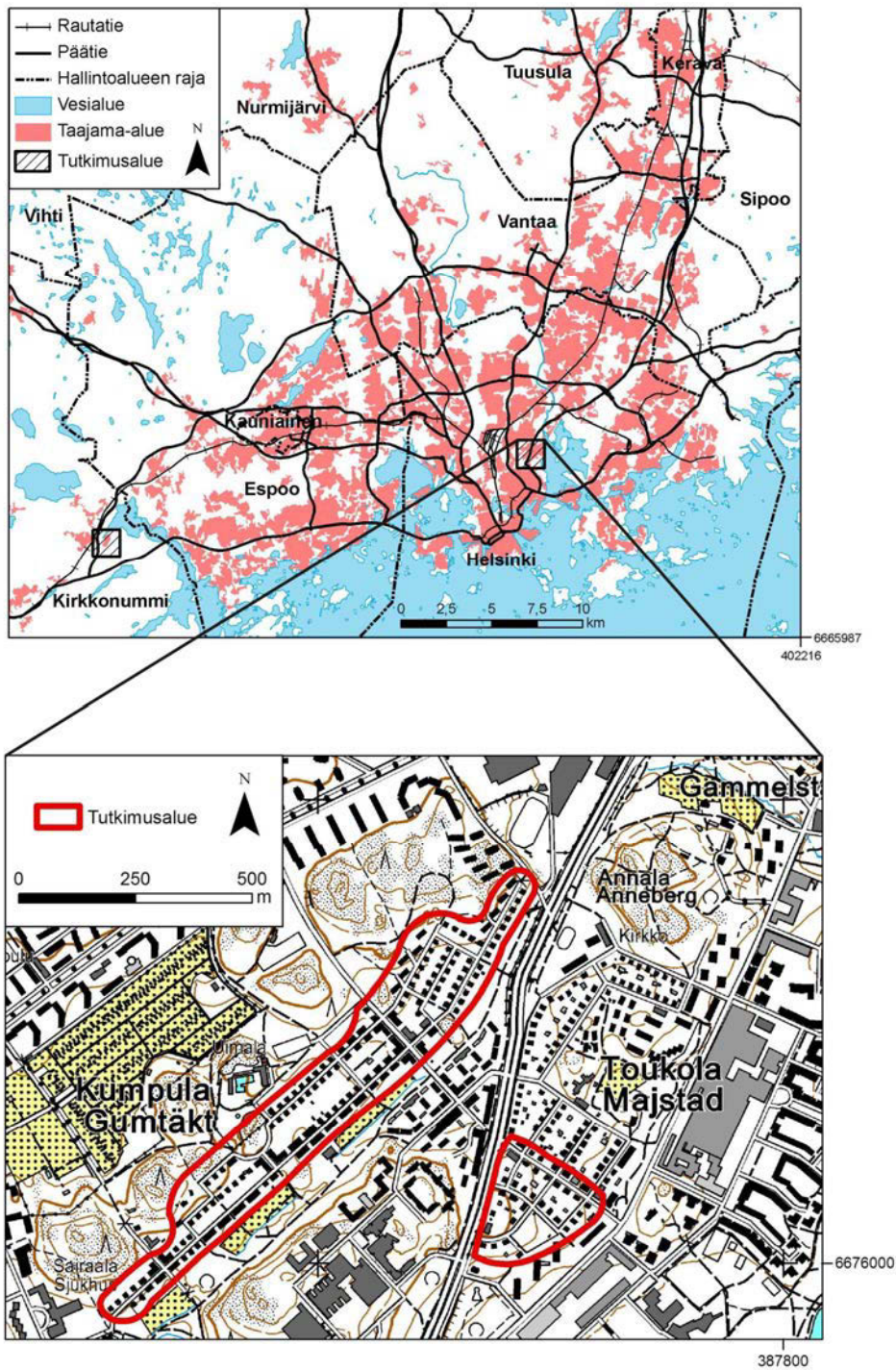
Tämän lisäksi keskeiseksi Sundsbergiä määrittäväksi tekijäksi nousee ”uusiokylän” käsite. Uusiokylässä vanhalta asuinalueelta puuttuneeksi koettua yhteisöllisyyttä pyritään herättämään henkiin yhteisen toiminnan kautta. Tämän rakentumista on tukemassa asukkaiden homogeeninen rakenne yhteiseen elämäntilanteeseen sekä sosioekonomiseen asemaan perustuen.

3.2.2 Kumpula

Kumpula on historiansa ja sijaintinsa osalta varsin erilainen kokonaisuus kuin metropolialueen laidalla sijaitseva uudisrakennusalue Sundsberg. Myöskään Kumpulan rajaaminen ei ole niin yksiselitteistä kuin Sundsbergin, eikä siitä siten ole saatavilla samankaltaista yksityiskohtaista ja tuoretta tutkimustietoa asukasrakenteen, muuttoliikkeen tai asumistyytyväisyyden osalta. Pyrin tässä käsittelemään tutkimusalueen rajaamista, Kumpulan imagon muutosta arvostetuksi kyläidylliksi sekä asunto- ja asukasrakennetta siltä osin, kuin siitä on tietoa saatavilla, ja katson sen tukevan tutkimusasetelman rakentumista.

Nykyisellään Kumpula on aluerajauksesta riippuen 3000–4000 asukkaan asuinalue, joka kuuluu Helsingin kaupungin piirijaossa Vanhankaupungin peruspiiriin naapureinaan Vallila, Käpylä, Pasila, Toukola, Koskela ja Vanhakaupunki. Tässä tutkimuksessa Kumpula on rajattu käsittämään pääosin Limingantien ja sen sivukatujen varsille muodostuva 1920- ja 30-luvuilla rakennettujen puisten omakoti- ja pienkerrostalojen hallitsema alue. Koska puu-Kumpulan sekä puu-Toukolan muodostama alue on yleensä mielletty asukkaidensa silmissä usein yhdeksi kokonaisuudeksi (Veijalainen 2010), on mukaan otettu myös osa Hämeentien toisella puolella sijaitsevaa puu-Toukolaa. Sen sijaan teknisesti Kumpulan alueeseen kuuluvat Väinö Auerin kadun Helsingin opiskelija-asuntosäätiön omistamat vuokra-

asunnot on jätetty tarkastelun ulkopuolelle (Kartta 2).

Kartta 2. Kumpula (© Timo Friman)

Opiskelijoiden muuttoliikettä ja sijoittumista opiskelija-asuntosäätiön asuntoihin ohjaavat tekijät, jotka eivät ole sidoksissa tämän tutkimuksen aihepiiriin tai kysymyksenasetteluun. Tästä rajauksesta huolimatta tässä tarkasteltavan Kumpulan

asunto- sekä asukasrakenne ovat melko monimuotoisia. Tästä esimerkkinä voidaan mainita kansalaisjärjestö Oranssi Ry:n 1990-luvun alussa kunnostaneen ja peruskorjanneen Kumpulan alueella muutamia Helsingin kaupungin omistamia vanhoja puisia pienkerrostaja kohtuuhintaisiksi nuorisoasunnoiksi. Lisäksi Helsingin kaupungin arava-vuokratyöyhtiö Kumpulan Kiinteistöt omistaa yhteensä Kymin ja Limingantiellä sijaitsevilla peruskorjatuissa kaksikerroksisissa puutaloissa yhteensä 72 asuinhuoneistoa. Näihin asuntoihin muuttavat osoitetaan Helsingin kaupungin asuntoasiainosaston toimesta, ja vuokra-asuntojen välitys perustuu tarveharkintaan: perusteina ovat asunnontarpeen kiireellisyys ja hakijoiden taloudellinen tarve. Pääosin Kumpulaa hallitsevat kuitenkin isoille puutarhatonteille rakennetut tilavat omakotitalot, puiset pienkerrostalot sekä puistomainen ja vihreä elinympäristö.

Johtuen Kumpulan asuntokannan melko vanhasta iästä sekä historiasta työväenluokan tiiviinä asuinalueena Kumpulassa asutaan keskimäärin ahtaammin kuin muualla Helsingissä. Kumpulan asuntojen keskipinta-ala on 54,7m² kun Helsingin asuntojen keskiarvo on 60,7m² (Kumpula 2011). Varsinkin lapsiperheet asuvat Kumpulassa keskimääräistä ahtaammin 26m²/henkilö, Helsingin keskiarvon ollessa 31m²/henkilö. Tässä tapauksessa tilastollinen mittari "keskiarvo" tuskin kuvaa tyypillistä Kumpulalaista asumismallia tai asuntoa: Limingantien katukuvaa hallitsevat suurilla puutarhatonteilla sijaitsevat omakotitalot kun taas esimerkiksi Kumpulan kiinteistön omistamat asunnot ovat kaikki pieniä kaksioita. Tämän asunto- ja siten asukaskannan monimuotoisuuden perusteella voidaan asettaa kyseenalaiseksi Kumpulan tarkastelu yhteisenä kokonaisuutena. On kuitenkin esitetty, että Kumpulan kyläidyllä koetaan asukkaita yhdistäväksi tekijäksi asumismuodosta riippumatta (mm. Veijalainen 2010: ja Kovanen 1999). Kysymystä tämän "Kumpulan hengen" olemassaolosta voidaan pyrkiä valottamaan alueen historian sekä väestörakenteen muutoksen ja sitä kautta alueen imagossa tapahtuneen muutoksen kautta.

Vaikka Kumpulalla on asuinalueena yli sadan vuoden taakse ulottuva pitkä historia, on se muodostunut nykyimagonsa kaltaiseksi arvostetuksi ja halutuksi asuinalueeksi

viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Kun Kumpulan aluetta alettiin kaavoittaa 1920-luvun puolivälissä alueen voimakkaan kasvun vuoksi, sille suunniteltiin rakennettavan pääosin halpoja puisia omakotitaloja sekä pienkerrostaloja (Neuvonen 1993). 1930-luvulta alkaen Kumpula sekä Toukola profiloituivat vahvasti työväen kaupunginosiksi, joita määrittelivät pientalovaltaisuus, vihreys, puistomaisuus, asukkaiden vasemmistolaisuus sekä aktiivinen asukastoiminta. Sotien jälkeen kiireellä rakennettujen puutaloparakkien huono kunto ja varustetaso pitivät yllä Kumpulan mainetta vähätuloisen väestönosan alueena usean vuosikymmenen ajan. Vielä 1970-luvulle saakka Kumpula sekä Toukola esiintyivät imagoltaan levottomina alueina, joilla liikkui epämääräisiä ihmisiä sekä alkoholia ja joissa asuinrakennusten kunto oli huono (Veijalainen 2010).

Varsinainen murros Kumpulan sosioekonomisessa rakenteessa ja siten myös imagossa ajoittuu pääosin 1980-luvulle. Kumpulaan muutti 1980- ja 1990-lukujen aikana paljon nuoria aikuisia ja lapsiperheitä, ja samalla korkeakoulutettujen osuus alueella nousi voimakkaasti (Kovanen 1999). Tätä muutosta on tulkittu siten, että näiden muutaman vuosikymmenen aikana Kumpula kävi läpi prosessin, jossa on tunnistettavissa gentrifikaatiokehitykselle ominaisia piirteitä.

Kaupunkitutkimuksessa gentrifikaation käsitteellä kuvataan ilmiötä, jossa jälkiteollisten kaupunkien ydinkeskustaa ympäröivillä alueilla uudet keskiluokat pyrkivät "valtaamaan" entisiä työväen asuinalueita. Gentrifikaatioprosessin etenemistä kuvataan yleensä siten, että työväenluokan alueen löytävät ensin taiteilijat sekä muu boheemi väestö, joka vetää perässään uutta keskiluokkaa, jota kiehtoo osaltaan alueen työläisyyden historia ja "nostalginen" rakennuskanta. Suomessa gentrifikaatiota on ilmennyt usein teollisuuden laajenemisen yhteydessä rakennetuissa työläiskaupunginosissa ja on esitetty, että gentrifikaatiolle erityisesti altistavia tekijöitä ovat vanhojen työväen asuinalueiden pientalovaltaisuus, vihreys sekä kylämäisyys (Lankinen 1994: 19). Tämän prosessin myötä yleensä alueen ilme siistyy. Samalla asuntojen sekä tonttien hinnat nousevat.

Tämän tyyppinen gentrifikaatioprosessi oli osaltaan tasoittamassa tietä 1990-luvulta alkaneelle Kumpulan varsinaiselle kukoistuskaudelle. Kumpulan ensimmäiset Kyläkarnevaalit järjestettiin vuonna 1991 asukkaiden ideoimana ei-kaupallisena tapahtumana, jonka yhtenä tarkoituksena sanottiin olevan "tartuttaa" alueelle muuttaneisiin uudisasukkaisiin aitoa kumpulalaisuutta (Veijalainen 2010:73). Nykyään Kumpulan kyläjuhlien nimellä järjestettävä kaikille avoin musiikkitapahtuma on kasvanut jo siihen pisteeseen, että asukkaat pyrkivät pienentämään juhlia. Kumpula valittiin myös vuonna 1993 vuoden uusmaalaiseksi kyläksi, jossa raadin mukaan uusi ja vanha lomittuivat sopusoinnussa toisiinsa. Tämä innosti Kumpulan paikallislehden Kumpostin päätoimittajan kuvailemaan kylän yhteishenkeä "ainutlaatuiseksi". Kumposti on Kumpulan oma paikallinen kaupunginosalehti, joka jaetaan kaikkiin Kumpulan ja puu-Toukolan alueen koteihin neljästi vuodessa.

Näiden lisäksi kumpulalaisen yhteisöllisyyden ja asukasaktiivisuuden ilmentymäksi voidaan lukea vuonna 2009 aloittanut Kumpulan vaihtopiiri. Siinä asukkaat voivat ostaa toisiltaan tai vaihtaa keskenään palveluja kumpenni-nimistä valuuttaa hyväksi käyttäen. Vaihtopiiritoiminnan pääperiaatteena on työtuntien vaihtaminen siten, että aikapankin kautta on mahdollista vaihtaa jäsenten kesken esimerkiksi tunti koiran ulkoilutusta remonttiapuun. Sittemmin toiminta on laajentunut, ja Kumpulan vaihtopiiristä on vuodessa kasvanut koko Helsingin kattava "Stadin aikapankki", jossa on yli 300 jäsentä.

Tämän kehityskaaren lopputuloksena voidaan esittää, että Kumpula näyttää nykyisellään muodostavan monimuotoisen, boheemin ja aktiiviseen vaikuttamiseen perustuvan kyläyhteisön. Tähän sisältyy myös vahvasti alueen työväenluokkainen menneisyys, joka kannattelee alueen identiteettiä ruokkivaa nostalgiaa. Kumpulassa asuminen edustaa siten vanhaan hyvään aikaan haikailevaa asumisen mallia, jossa alueen yhteisöllisyys, puutalomaisuus sekä vihreys yhdistyvät rosoiseen ja urbaaniin kaupunginosahistoriaan.

Tällaista mainetta ovat olleet rakentamassa asukkaiden aktiivisuus ja yhteinen ääni, mutta se on saanut myös vahvasti tukea median uutisoinnilta (Veijalainen 2010). Tämän mielikuvan ylläpitämisessä ovat toimineet alueen omaleimainen ja nostalginen maine sekä vahvasti "kumpulalaisuuden" ideaa ruokkinut aktiivinen paikallisyhteisö. On myös esitetty, että Kumpulan yhteisöllisen identiteetin rakentumista on edistänyt nimenomaan asukkaiden aktiivinen vastustus monia kaupunkirakentamisen toimia kohtaan, joiden on koettu uhkaavan sen olemassaoloa. Kumpulalaiset ovat esiintyneet mediassa yhtenä rintamana jo vastustaessaan 1960-luvun lopussa asumistehokkuuden nimissä suunniteltua alueen uudelleenrakentamista kerrostaloalueiksi. Myös 80-luvulla kaupunkisuunnittelussa esille nostetut suunnitelmat Pasilanväylän sekä myöhemmin Vallilanlaakson bussikadun rakentamisesta on jouduttu hautaamaan asukkaiden aktiivisen vastustamisen johdosta. Kumpulan imagon muutosta tutkineen Pauliina Veijalaisen (2010) mukaan *"jonkin asian vastustaminen on tarjonnut Kumpulan ja Toukolan asukkaille mahdollisuuden yhteiseen toimintaan ja vastustukseen, joka on edelleen muokannut alueen identiteettiä, vahvistaen itse yhteisöä ja sitoen alueen asukkaat vahvemmin asuinalueeseensa"*. Tämänkaltaisen analyysi saa tukea myös tieto- ja verkostoyhteiskunnasta kirjoittaneen Manuel Castellsin (1997) teorioista siitä, että paikallisen yhteisöllisyyden ja identiteetin muodostumista edistävät yhteiskunnallinen aktivismi, vastarintatoiminta sekä taistelu kaupunkitilasta. Allardt taas luokittelee tämän tyyppiset alueellista identiteettiä rakentavat tekijät "paikallisyhteisyyden" käsitteen alle.

Todennäköisesti tämänkaltaisen kuva sankarillisesti kaupunkisuunnittelun tehostamisideologiaa vastustavasta tiiviistä kyläyhteisöstä on jossain määrin romantisoitu kuva totuudesta. On myös muistettava, etteivät asukasaktiivit edusta koko asukasjoukkoa. Melko vaikeasti määriteltävissä olevan asukkaiden kollektiivisen jakaman "kylä"-identiteetin olemassaolosta on esitetty eriäviä mielipiteitä. Voidaan kuitenkin todeta, että ainakin ulkoisesti maineensa ja imagonsa perusteella Kumpulasta on viime vuosikymmenien aikana muodostunut

houkutteleva ja arvostettu kyläidylli. Sundsbergin olemassaolon taustalla oleva tarve yhteisöllisestä asuinalueesta on ollut vaikuttamassa myös Kumpulan identiteetin kehittymiseen. Yksilöllistyminen sekä alueellisten identiteettien rapistuminen näyttävät siis ennenkin ajaneen ihmisiä alueille, joilla koetaan olevan mahdollisuuksia elvyttää yhteisöllistä elämänmuotoa.

Tämän työn taustalla vaikuttavan asetelman mukaisesti on syytä olettaa, että näin muodostuvilla alueellisilla yhteisöillä on kuitenkin jossain määrin arvosidonnaisia eroja. Osuvalla tavalla Kumpulan muutosta kuvastaa ajatus gentrifikaatioprosessin mukaisesta kehityskaaresta, jonka myötä Kumpula on muuttunut työväenliikkeen tyyssijasta vihreäksi kyläksi (HS 6.2.1991). Tällä tarkoitetaan pääosin asukkaiden äänestämiskäyttäytymisessä tapahtunutta muutosta: ennen alueella äänestettiin sosiaalidemokraatteja mutta nykyään vihreitä. Vaikka tällaisesta arvomaailmaa ilmentämästä äänestyskäyttäytymisestä ei ole konkreettista näyttöä, voidaan sitä pitää myös osana tämän tutkimuksen kysymyksenasettelua. Samalla tämän tutkimuksen alueiden arvomaailmaa kartoittavan analyysin voidaan tulkitella pyrkivän selvittämään, onko Kumpulan osalta olemassa jonkinasteista yhtenäistä arvomaailmaa, joka voitaisiin määrittää kulttuurilliseksi tuotetuksi kumpulalaisuudeksi.

3.3 Kyselylomakkeen rakentaminen sekä tutkimuksen toteutus

Tutkimuksessa käytetty survey-lomake rakentui kolmeen osaan ja teemaan. Ensimmäinen osan pohjana oli Elinkeinoelämän valtuuskunnan EVA:n tuottama tutkimus suomalaisten subjektiivisesta hyvinvoinnista, onnellisuuden rakentumisesta sekä arvoista. Vuonna 2005 tehdyssä tutkimuksessa kysyttiin vastaajilta millaisina he näkivät kyselyn neljätoista eri osatekijää onnellisen elämän edellytyksinä. Tässä kyselyssä kahden tutkittavan alueen asukkaille esitettiin samassa muodossa kysymys näiden osatekijöiden merkityksestä. Tätä kautta oli mahdollista tarkastella eroavaisuuksia tutkittavien tapausten välillä sekä myös suhteessa vuonna 2005 saatuun kansalliseen keskiarvoon.

Toinen osa pyrki mittaamaan vastaajien subjektiivista hyvinvointia yksinkertaisesti kysymällä vastaajilta, kuinka onnelliseksi he kokevat oman elämänsä nykyisin. Onnellisuuden käsitettä pyrittiin lisäksi konkretisoimaan jakamalla se kahdeksaan osakysymykseen, joihin sisällytettiin positiivisen psykologian kehittäjän Ed Dienerin määrittelemiä subjektiivisen hyvinvoinnin osatekijöitä. Dienerin (2009) mukaan subjektiivinen hyvinvointi perustuu seuraavaan yhtälöön: universaalit elämäntilannearviot (global life judgements) + elämänpiirin tarpeiden tyydyttäminen (domain satisfaction) + paljon positiivisia tunteita (pleasant emotions) – vähän negatiivisia tunteita (unpleasant emotions) (Kaavio 1). Kysymykset pyrittiin valitsemaan niin, että ne sisältävät kaksi elementtiä kustakin subjektiivisen hyvinvoinnin neljästä osatekijästä.

Kaavio 1. Subjektiivinen hyvinvointi (SWB) Ed Dienerin (2009) mukaan.

Kolmas osa pyrki selvittämään onnellisuuden kokemisen yhteyttä asuinalueeseen ja asukkaiden tulkintoja onnellisuutta ruokkivan ja rakentavan asuin ympäristön ominaisuuksista. Vastaajia pyydettiin arvioimaan viittätoista erilaista omaa onnellisuuttansa edistävää sekä rakentavaa asuinalueen ominaisuutta. Nämä ominaisuudet pyrittiin kysymystenasettelussa valitsemaan siten, että ne linkittyvät tässä työssä kuvattuun Helsingin metropolialueen viimeaikaiseen kehitykseen, asumista ja muuttoliikettä ohjaaviin arvoihin sekä elämäntilanteisiin. Asuinalueen fyysisten ominaisuuksien lisäksi mukana tarkastelussa olivat siten myös alueen yhteisöllisyys, avoimuus sekä asukkaiden sosioekonominen monimuotoisuus. Tämän jälkeen pyydettiin vastaajia vielä arvioimaan arvotettujen ominaisuuksien tämänhetkistä toteutumista nykyisellä asuinalueella. Lisäksi avovastauskentässä oli mahdollista ottaa esille tärkeäksi koettu asuinalueen ominaisuus, jota ei kyselyssä mainittu.

Lopuksi kyselyssä pyydettiin vielä vastaamaan kysymyksiin vastaajien iästä, sukupuolesta, asumismuodosta sekä koulutusasteesta. Näillä kysymyksillä pyrittiin pääosin testaamaan tapausten valintaan vaikuttaneiden ennako-oletusten paikkansapitävyyttä. Sundsbergin asukkaiden oletettiin koostuvan lähes yksinomaan korkeasti koulutetuista omistusasunnossa asuvista lapsiperheistä, kun taas Kumpulan asukkaiden demografinen kuvan odotettiin muodostuvan monimuotoisemmaksi. Taustamuuttujien myötä oli myös mahdollista vakioda vastaajia niin, että on mahdollista vertailla esimerkiksi ainoastaan korkeasti koulutettujen lapsiperheiden muodostamia onnellisuutta rakentuvia arvoja eri alueiden välillä.

Näiden tekijöiden pohjalta rakennettu surveykysely toteutettiin Helsingin Yliopiston e-lomakepalvelun avulla. E-lomake on opiskelijoille, henkilökunnalle ja tutkijoille tarkoitettu verkkopohjainen palvelu, joka mahdollistaa verkkolomakkeiden rakentamisen ja julkaisun kautta tilastollisen informaation keräämisen. E-lomakkeen kautta saadut vastaukset voidaan siirtää omalle tietokoneelle jatkokäsittelyä varten esimerkiksi Excel- ja SPSS-formaatissa.

Tutkimusaluille jaettiin heinäkuussa 2010 kirjeet, jotka sisälsivät E-lomakkeen Internet-osoitteen, jossa kyselyyn vastaaminen oli mahdollista. Kumpulan alueelle jaettiin ensin 380 lomaketta, joihin saatiin ensin 41 vastausta. Sundsbergiin jaettiin 320 lomaketta joihin saatiin 25 vastausta. Kirjeet jaettiin uudelleen kolmen viikon kuluttua, minkä jälkeen vastauksia oli Kumpulasta 75 ja Sundsbergistä 45. Sundsbergin vastausprosentin parantamiseksi linkki kyselylomakkeeseen lähetettiin myös sähköpostin välityksellä asukasyhdistyksen postituslistan kautta. Tämän ei koettu heikentävän oleellisesti tulosten kredibiliteettiä, koska asukasyhdistykseen kuuluu suurin osa Sundsbergissä asuvista perheistä ja myös laajakaistayhteys kuuluu kiinteänä alueen taloihin. Kumpulan osalta vastaavaan ei ryhdytty, koska vastausprosentti koettiin jo riittäväksi, ja lisäksi Kumpulan asukasyhdistys ja siihen kuuluvien asukkaiden sijainti ei todennäköisesti ole täysin yhteneväinen tutkimusalueen rajauksen kanssa.

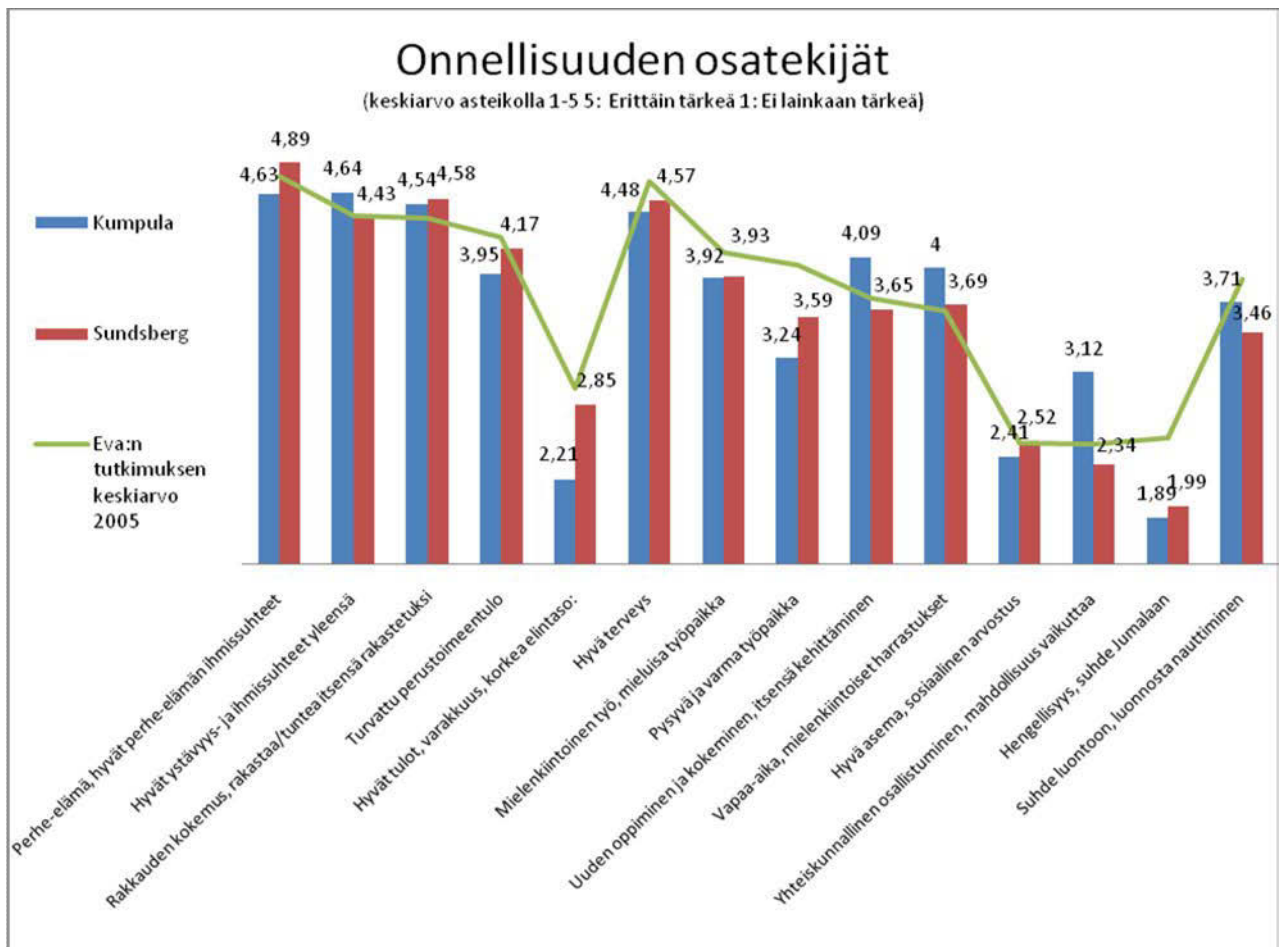
Lopulta vastauksia saatiin Kumpulasta 75 ja Sundsbergistä 101 kappaletta ja vastausprosentiksi muodostui siten Kumpulan osalta 19,7 % (N=380) ja Sundsbergin 31,6 % (N=320). Sundsbergin suurempi vastausprosentti perustuu siihen, että sähköpostitse tulleeseen kyselyyn on teknisesti helpompi vastata kuin kirjeitse tulleeseen. Tämä luonnollisesti myös jossain määrin heikentää Kumpulan osalta vastausten vertailtavuutta Sundsbergiin, koska Kumpulassa kysymyslomakkeet jaettiin ainoastaan paperimuodossa. Niinpä tässä esitetyt vastausprosentit ovat vain suuntaa-antavia siitäkin syystä, että lomakkeita jaettiin yksi/kotitalous ilman tietoa siitä, kuinka monta henkilöä missäkin taloudessa asuu.

4. Tulokset

4.1 Onnen osatekijät

Alla oleva kuvaaja (kuva 1) esittää 14 erilaista osatekijää sellaisina kuin kahden tutkittavan alueen asukkaat ne näkevät onnellisen elämän edellytyksinä.

Helpottamaan vastauksien suhteuttamista mukaan on otettu EVA:n tutkimuksen vuonna 2005 mittaama kansallinen keskiarvo. Ensimmäiseksi kuvaajasta voidaan todeta, että sekä Kumpulaa että Sundsbergin vastaukset seuraavat useimpien arvojen osalta seuraavat melko hyvin kansallista keskiarvoa. Kuitenkin *”hengellisyys, suhde Jumalaan”* koetaan molemmilla aluilla selvästi kansallista keskiarvoa merkityksellisemmäksi tekijäksi onnellisuuden kannalta. Myös *”pysyvä ja varma työpaikka”*, *”mielenkiintoinen työ, mieluisa työpaikka”* sekä *”hyvät tulot, varakkuus, korkea elintaso”* saivat kansallista keskiarvoa matalamman painoarvon.

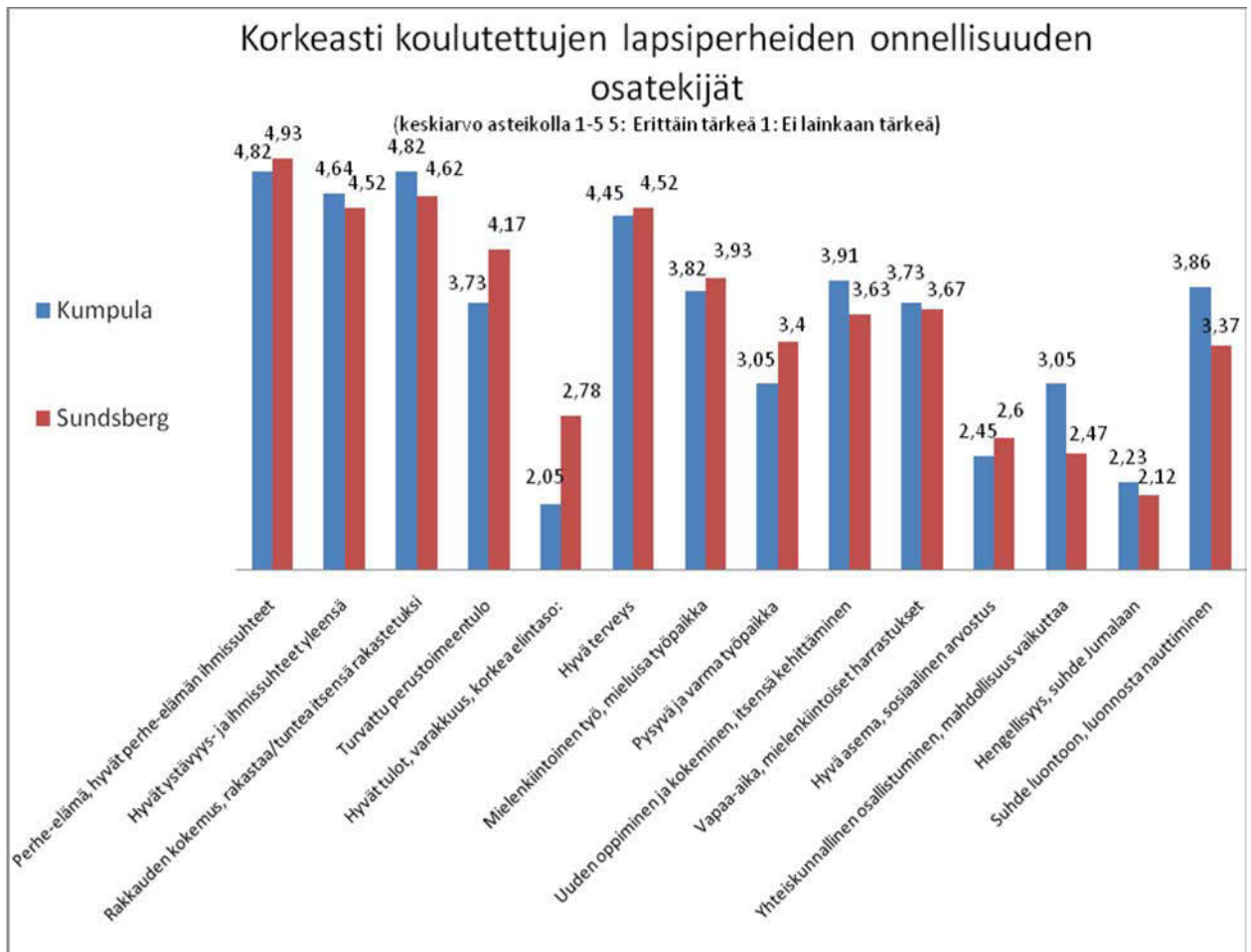
Kuva 1. Onnellisuuden osatekijät.

Alueiden keskinäisessä vertailussa suurimmat yksittäiset erot löytyvät *”hyvien tulojen, varakkuuden, korkean elintason”* sekä *”yhteiskunnallisen osallistumisen ja mahdollisuuden vaikuttaa”* väliltä. Etenkin yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja vaikutusmahdollisuuksien kokemisen osalta ero on huomattava. Kumpulalaisten antama arvo vaikutusmahdollisuuksille ylittää myös kansallisen keskiarvon selvästi. Tämän lisäksi myös *”vapaa-aika, mielenkiintoiset harrastukset”* sekä *”uuden oppiminen ja kokeminen, itsensä kehittäminen”* koetaan Kumpulassa selvästi tärkeämpinä onnellisen elämän edellytyksinä kuin Sundsbergissä. Mielenkiintoisen kuvan kumpulalaisesta onnesta antaa se, että näitä kahta tekijää pidetään jopa merkityksellisempinä kuin *”turvattua perustoimeentuloa”*. Kolmea ensimmäistä muuttujaa (perhe-elämä, ystävyysuhteet sekä rakkauden kokeminen) sekä myös hyvän terveyden merkitystä voidaan pitää hyvin pohjimmaisina inhimillisinä arvoina, joten ei ole yllättävää ettei niissä ole havaittavissa merkittäviä eroja alueiden välillä. Jossain määrin Sundsbergissä kuitenkin korostuu asukkaiden vahva perhekeskeisyys ja vain hyvin harva vastaaja antoi perhe-elämälle muun painoarvon kuin *”erittäin tärkeä”* onnellisen elämän edellytyksinä.

Pysyvän ja varman työpaikan merkityksen alhaista arvostusta on mahdollista pyrkiä selittämään vuoden 2005 jälkeen mitatun kansallisen keskiarvon jälkeen edelleen jatkuneella työelämän pirstaloitumisella sekä lyhyiden työsuhteiden lisääntymisellä. On myös mahdollista, että etenkin Sundsbergissä työskennellään paljon teknisillä it-aloilla, joilla työvoiman liikkuvuus sekä työpaikkojen vaihtaminen on keskimääräistä yleisempää. Ehkä hiukan yllättäen onnellisuuden osatekijää *”hyvät tulot, varakkuus, korkea elintaso”* arvostetaan myös Sundsbergissä kansallista keskiarvoa vähemmän, tosin Kumpulassa tämä saa vielä Sundbergiä jyrkemman tuomion.

Koska kuten aiemmin mainittiin Sundsbergin asukaskannan perustuvan pääosin korkeasti koulutettuihin ja melko hyvätuloisiin lapsiperheisiin on katsottu aiheellisesti esittää myös tämän yksittäisen ryhmän välisiä eroja muut muuttujat vakioimalla (kuva 2). Koska kyselyssä ei kuitenkaan kysytty erikseen vastaajien tulotasoa, sitä määritteleväksi kuvaajaksi otettiin vähintään alemman

korkeakoulututkinnon suorittaneet. Näiden ryhmien alueellisia eroja tarkastelleessa keskeisin huomio suhteessa koko asukkaiden kuvaajaan on se, että vaikka erot hieman tasoittuvat, eivät ne olennaisesti muutu. Myös korkeasti koulutettujen lapsiperheiden osalta yhteiskunnallinen vaikuttamisen merkitys on Kumpulassa Sundsbergiä selvästi suurempi. Samoin itsensä kehittämistä, uuden oppimista sekä mielekästä vapaa-aikaa pidettiin Kumpulassa edelleen suuremmassa arvossa. Sen sijaan osatekijöiden ”hyvät tulot, varakkuus, korkea elintaso” sekä ”turvattu perustoimeentulo” väliset erot kasvoivat entisestään tarkastellessa hyvätuloisten lapsiperheiden ryhmää. Tämä voidaan tulkita myös merkiksi siitä, että sundbergiläisen elämänmuodon kannalta erityisen tärkeää on pyrkiä takaamaan lapsille turvallinen ja vakaa kasvuympäristö myös taloudellisesti.

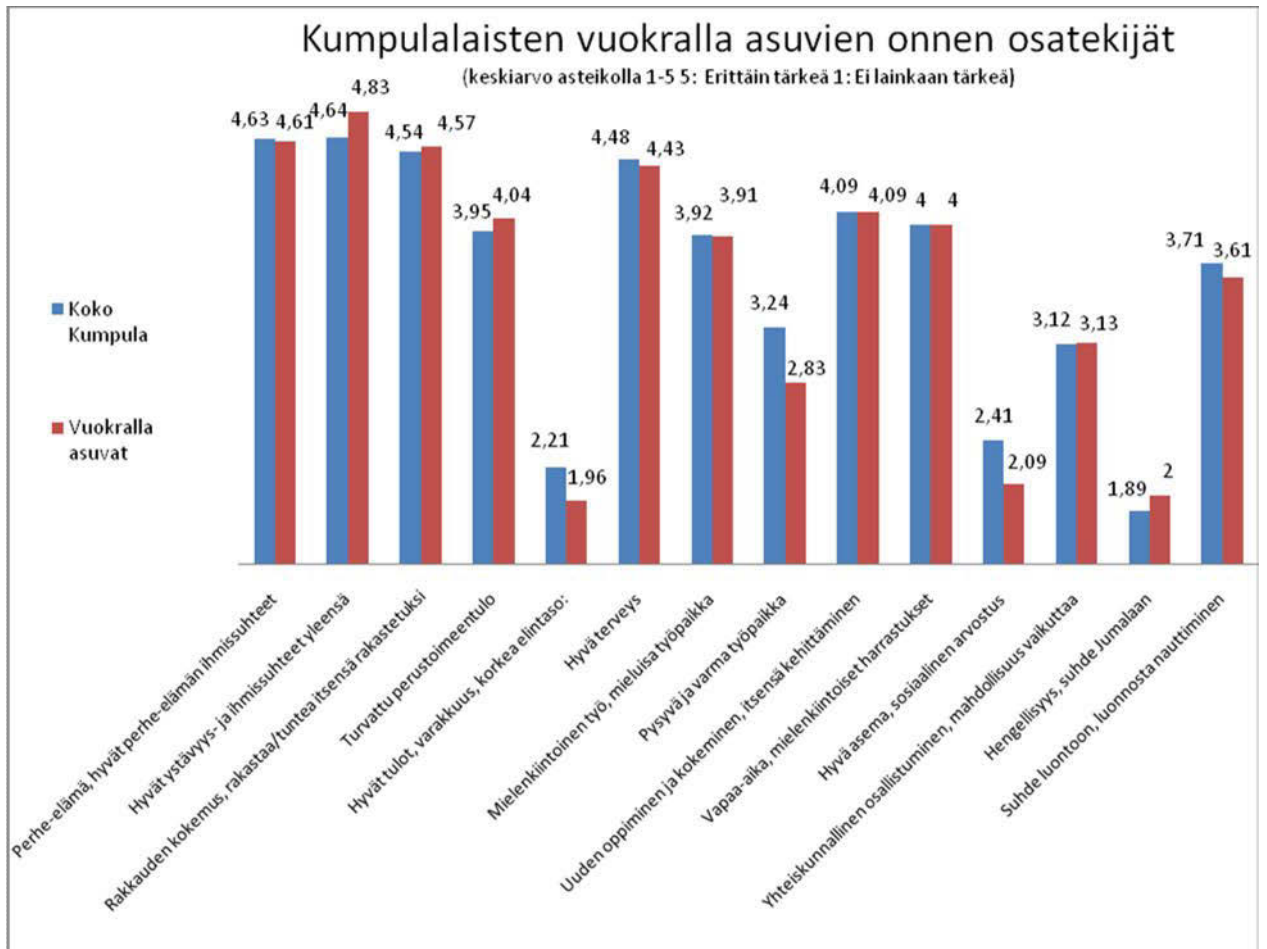

Kuva 2. Korkeasti koulutettujen lapsiperheiden onnellisuuden osatekijät.

Suuri yksittäinen muutos on myös tekijän ”suhde luontoon, luonnosta nauttiminen” korostuminen siten, että korkeastikoulutettujen lapsiperheiden osalta se saa

huomattavasti suuremman painoarvon Kumpulassa kuin Sundsbergissä. Tämä on mielenkiintoinen huomio sitä tietoa vasten, että Sundbergiin on sanottu muutetun juuri luonnonläheisen ympäristön perässä. Näiden erojen lisäksi esille voidaan nostaa havainto siitä, että korkeasti koulutettujen lapsiperheiden osalta *”Hengellisyys, suhde Jumalaan”* koetaan yleisesti jonkin verran tärkeämmäksi onnellisuuden osatekijäksi kuin alueilla keskimäärin. Kuitenkin myös tässä ryhmässä se jää selvästi alle kansallisen keskiarvon.

Koska aiemmin mainittiin Kumpulän asunto- ja asukaskannan olevan kuitenkin melko moninainen, katsottiin tarpeelliseksi tarkastella vielä erikseen vuokralla asuvaa asukasryhmää (kuva 3). Tämän katsottiin tuovan jossain määrin kontrastia sekä vertailtavuutta korkeasti koulutetun lapsiperheiden ryhmään. Sen sijaan Sundsbergin tapauksessa tämä ei ole tarpeellista, koska alueen kaikki vastaajat ilmoittivat asuvansa omistusasunnossa. Näin ollen alla olevasta kuvaajasta ilmenee vuokralla asuvien tulkintoja onnellisen elämän osatekijöistä suhteessa Kumpulän kaikkien vastaajien keskiarvoon.

Kuva 3. Kumpulalaisten vuokralla asuvien onnen osatekijät.

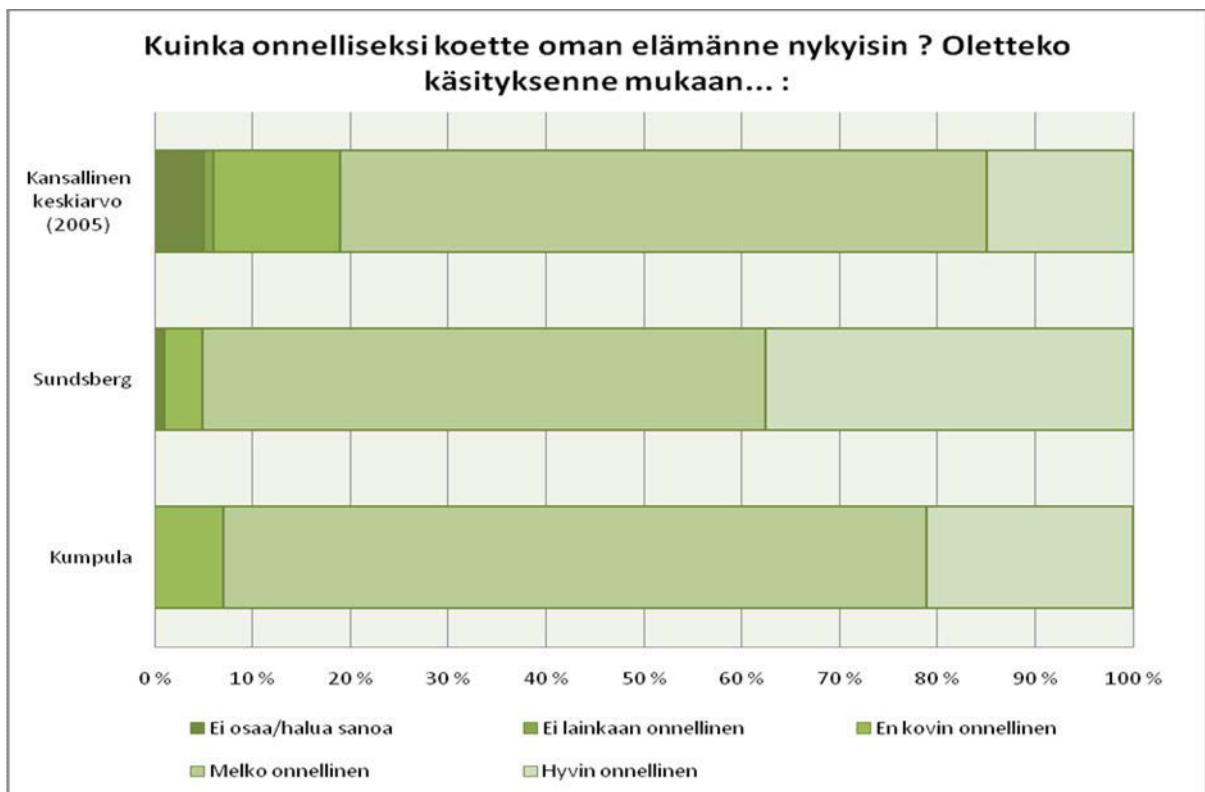
Myös tämän asukassegmentin erillisen tarkastelun osalta voidaan sanoa, että sen antama kuva kumpulalaisten onnellisuuden osatekijöistä ei olennaisesti muutu. *”Turvattua perustoimeentuloa”* arvostetaan vuokralla asujien keskuudessa hiukan alueen keskiarvoa enemmän ja samalla taas tekijät *”hyvät tulot, varakkuus, korkea elintaso”*, *”hyvä asema, sosiaalinen arvostus”* sekä *”pysyvä ja varma työpaikka”* saavat selvästi entistä vähäisemmän merkityksen onnellisen elämän osatekijöinä.

Lopulta kuitenkin havainto siitä, että onnellisuuden elämän osatekijöille annetut arvot eivät eri asukasryhmiä tarkastellessa oleellisesti muutu, antaa mahdollisuuden esittää, että Kumpulan alueella näyttäisi olevan ainakin jonkinasteinen yhteisiin arvoihin perustuva elämäntilanteen ja sosioekonomisen aseman läpäisevä yhtenäiskulttuuri. Ja jos näin on, näyttäytyy se Sundsbergiin verrattuna aktiivisempänä, dynaamisempänä ja useissa erilaisissa elämänvaiheissa vaikuttavana

sekä monimuotoisempaa ”kyläkulttuurina”, jonka keskeisinä elementteinä ovat yhteiskunnallinen vaikuttaminen, itsensä kehittäminen sekä uuden oppiminen. Sundbergiläinen onni taas näyttää pohjautuvan enemmän hyvien perhe-elämän ihmissuhteiden sekä hyvien tulojen, varakkuuden ja korkean elintason varaan.

4.2 Subjekttiivinen hyvinvointi

Tämän osan tarkoituksena oli selvittää sitä, millaisena oma hyvinvointi vastaajille näyttäytyy. Empiirisen onnellisuustutkimuksen metodologian mukaan ihmisten onnellisuudesta on mahdollista saada tietoa yksinkertaisesti kysymällä, kuinka onnelliseksi he itsensä kokevat. Myös tässä osassa käytettiin lomakkeessa samaa sanamuotoa sekä asteikkoa kuin EVA:n vuoden 2005 käyttämässä kyselyssä. Näin ollen kuvassa 4 on esitetty molempien alueiden asukkaiden arvioita omasta onnellisuudestaan sekä myös Evan tutkimuksessa saatu vuoden 2005 kansallinen keskiarvo.

Kuva 4. Onnellisuuden kokeminen.

Ensinnäkin kuvan perusteella voidaan sanoa, että alueiden asukkaat kokevat olevansa jonkin verran keskimääräistä onnellisempia. Tutkimuksen lähtökohtana oli tarkastella nimenomaan keskimääräistä paremmin hyvinvoivia väestönosia sekä alueita ja tämä oletus näyttää näin ollen pitävän paikkansa. Siinä mielessä voidaan siis sanoa olevan jossain määrin oikeutettua puhua "onnellisten kylistä". Molemmilla alueilla selvästi yli 90 % vastaajista ilmoittaa olevansa joko melko onnellinen tai hyvin onnellinen. Lisäksi kummallakaan alueella ei ollut vastaajia, jotka olisivat kokeneet itsensä "ei lainkaan onnelliseksi". Tässä kohtaa on syytä kuitenkin ottaa esille huomio siitä, että koska tämän tutkimuksen aineisto kerättiin internetpohjaisen lomakkeen kautta, heikentää se kuitenkin jossain määrin tietojen yleistettävyyttä sekä etenkin vertailtavuutta EVA:n tutkimukseen, jonka aineisto kerättiin postitse lähetettävien lomakkeiden kautta.

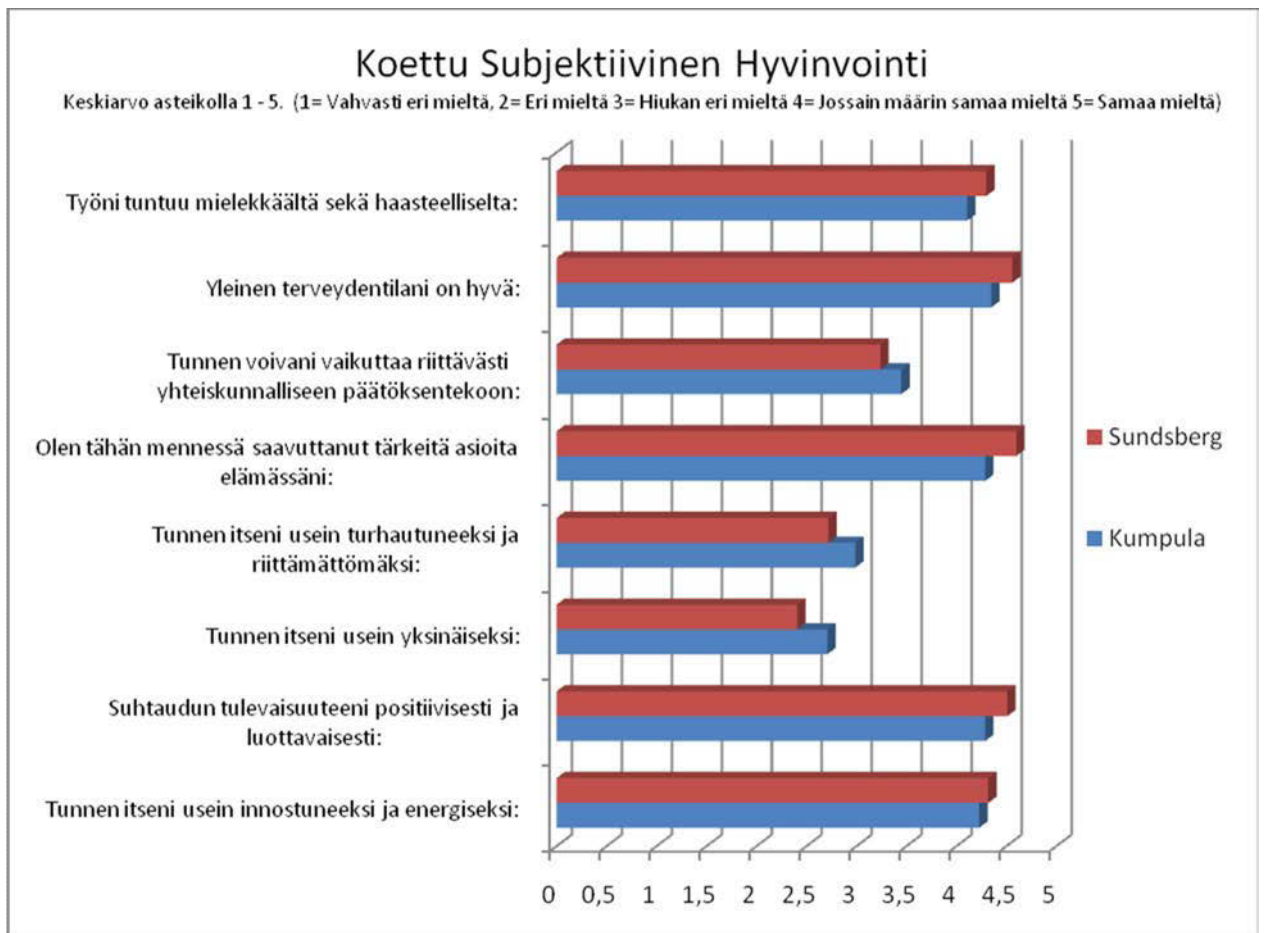
Alueiden keskinäisessä vertailussa näyttäisi kuitenkin tämän aineiston valossa siltä, että koettu onnellisuus on Sundbergissä hiukan Kumpulaa korkeampaa. Itsensä vähintään melko onnelliseksi kokevassa ryhmässä "hyvin onnellisten" osuus on Sundsbergissä selvästi Kumpulaa korkeampi. Hyvin onnelliseksi itsensä ilmoitti Kumpulassa 21 % vastaajista kun taas Sundsbergissä tämän ryhmän osuus oli jopa 38 % kaikista vastaajista. Tämän lisäksi "ei kovin onnellisten" osuus koko joukosta on Kumpulassa Sundsbergiä jonkin verran suurempi. Oman onnellisuutensa arvioinnin koki vaikeaksi vain yksi vastaaja Sundsbergissä. Myös alueiden keskinäisessä vertailussa on syytä ottaa esille aineiston keräämiseen liittyvä validiteettiongelma: Sundsbergissä kiinteä internetyhteys kuuluu periaatteessa jokaiseen talouteen, mutta Kumpulassa vastaajat edustavat todennäköisesti ryhmää, jolle on mahdollista lomakkeeseen vastaaminen kotitietokoneeltaan, vaikka teoriassa tämä onnistuu myös esimerkiksi kaupungin kirjaston internet-yhteydellä varustetuilla tietokoneilla. Tämä asetelma luonnollisesti heikentää sitä, että tulokset voitaisiin yleistää koko aluetta kuvaaviksi. Toisaalta sama ongelma on jossain määrin läsnä kaikissa survey-kyselyihin pohjaavissa tutkimuksissa. Onnellisuuskyselyihin vastaavat todennäköisesti pääosin ne ihmiset, jotka kokevat aiheen kiinnostavaksi ja

joilla on sosiaaliset – sekä tässä tapauksessa tietotekniset – valmiudet kyselyihin vastata.

Kuitenkin siis näiden tulosten perusteella yli 90 % alueiden asukkaista mieltää itsensä joko melko tai hyvin onnelliseksi. Melko onnellisen sekä hyvin onnellisen välinen ero voidaan kuitenkin mieltää jossain määrin vivahde-eroksi.

Lomakevastaamista käsittelevän psykologian pohjalta on syytä kysyä, kuinka luotettava mittari subjektiivisesta hyvinvoinnista on tällainen käsitteellinen ja kielellinen ero. Voidaanko lisäksi jopa esittää että ”melko onnellisena” olemisen tulisi olla jossain määrin riittävä ja kohtuullinen inhimillisen elämän onnellisuustaso?

Niinpä jo kysymyslomaketta laadittaessa katsottiin tarpeelliseksi testata subjektiivisia onnellisuusarvioita toisella kysymyspatteristolla, jossa on mukana aiemmin esitettyjen hyvinvointi- sekä onnellisuusteorioiden mukaisia subjektiivista hyvinvointia rakentavia komponentteja. Alla oleva kuva esittää vastaajien arvioita omasta elintilanteestaan vastaamalla esitettyihin väittämiin, joiden voidaan ajatella löyhästi kuvaavan Ed Dienerin SWB käsitettä. Ensimmäiset neljä kysymystä pyrkivät kartoittamaan yksilön subjektiivista hyvinvointia koetun terveydentilan, itsensä toteuttamisen ja elämän mielekkyyden osalta ja neljä viimeistä taas pyrkii kuvaamaan positiivisten sekä negatiivisten tunteiden yleisyyttä.

Kuva 5. Koettu subjektiivinen hyvinvointi.

Nämä tulokset näyttävät vahvistavan aiempaa tulkintaa siitä, että Sundsbergissä onnellisuus ja subjektiivinen hyvinvointi ovat hiukan korkeammalla tasolla kuin Kumpulassa. Samalla tulosten voidaan sanoa osoittavan sekä Dienerin subjektiivisen hyvinvoinnin käsitteen toimivuuden sekä siten myös osaltaan vahvistavan tämän kysymyspatteriston kysymysten validiteetin. Näyttäisi siis siltä, että ihmisten oma arvio omasta onnellisuudestaan on selvästi sidoksissa muihin tekijöihin, jotka yleensä mielletään hyvinvoinnin osatekijöiksi. Yleinen terveydentila sekä työn mielekkyys koetaan Sundsbergissä hiukan Kumpulaa paremmaksi ja samalla Kumpulassa taas koetaan hiukan enemmän turhautuneisuuden, riittämättömyyden sekä yksinäisyyden tunteita.

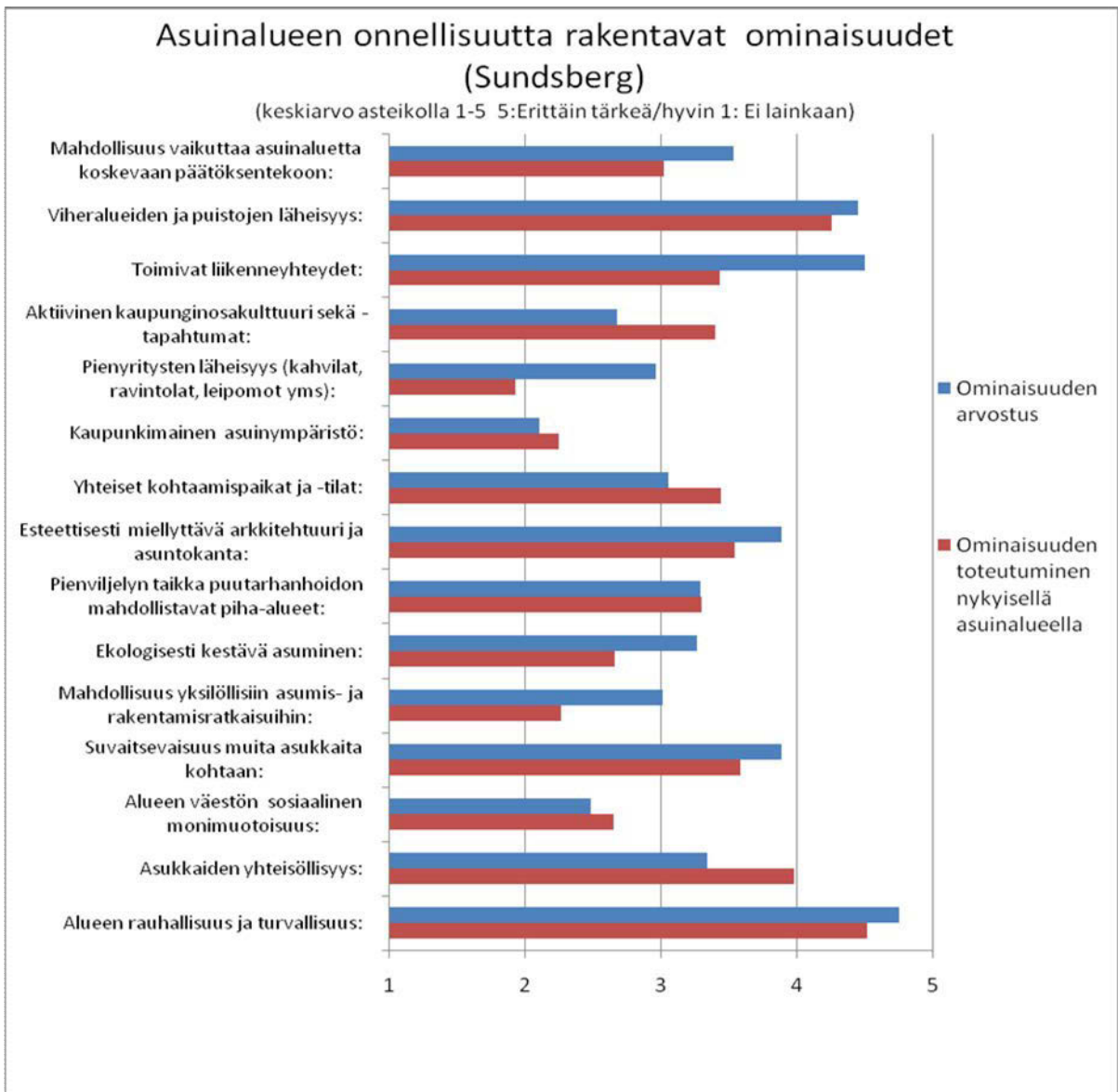
Ainut tekijä, jossa tämä asetelma kääntyy pääläelleen, on yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien kokeminen. Kumpulassa koetaan voivan vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon jonkun verran Sundsbergiä enemmän. Tälle

havainnolle voidaan löytää selitys siitä, että yhteiskunnalliset vaikutusmahdollisuudet koetaan Kumpulassa varsin tärkeäksi onnellisuuden osatekijäksi (kuva1). Näin ollen koska yhteiskunnallinen vaikuttaminen koetaan Kumpulassa tärkeäksi onnellisen elämän osatekijäksi, on sen toteutumista pyritty myös aktiivisesti parantamaan oman onnellisuutensa maksimoimiseksi. Sundsbergissä ei vaikutusmahdollisuuksien koeta toteutuvan samoin kuin Kumpulassa, mutta toisaalta myös niiden arvostus jäi onnellisuuden osatekijöitä arvoitettaessa keskimääräistä alhaisemmaksi. Kuitenkin tässä kysymyksessä sanamuoto oli asetettu siten, että vastaajia pyydettiin arvioimaan vaikutusmahdollisuuksien toteutumisesta nimenomaan suhteessa siihen, kuinka paljon siihen on halukkuutta. Voidaan siten myös olettaa että vastatessaan kysymykseen *”olen tähän mennessä saavuttanut tärkeitä asioita elämässäni”* sundsbergiläiset arvioivat näitä asioita lähtökohtaisesti tärkeimmiksi koettujen onnellisuuden osatekijöiden kuten erityisesti perhe-elämän, sosiaalisten suhteiden sekä varakkuuden kautta.

4.3 Onnellisuutta rakentava asuinalue

Seuraavissa kuvissa esitetään asukkaiden käsityksiä onnellisuutta rakentavan asuinalueen ominaisuuksista sekä arvioita niiden toteutumisesta nykyisellä asuinalueellaan. Kyselylomakkeessa pyydettiin vastaajia ensin arvioimaan viidentoista eri tekijän merkitystä asuinalueen onnellisuudelle ja seuraavassa osassa pyydettiin antamaan arvio samojen tekijöiden toteutumisesta omalla asuinalueellaan. Lomakekenttiä ei siis täytetty samaan aikaan rinnakkain, mutta lomakkeessa oli mahdollista halutessaan palata edelliseen osaan muokkaamaan antamia vastauksia. Tuloksia tarkastelleessa on hyvä kiinnittää huomiota siihen, että asuinalueen kokonaismerkitystä onnellisuuden kokemisessa ei pyydetty arvioimaan. Myös asuinalueen rooli onnellisuuden rakentumisessa voidaan ymmärtää monin eri tavoin. Kyselyn lopussa vastaajille annettiin mahdollisuus mainita avovastauskentässä asuinalueen ominaisuus, jota ei annetuissa vaihtoehdoissa ollut mukana.

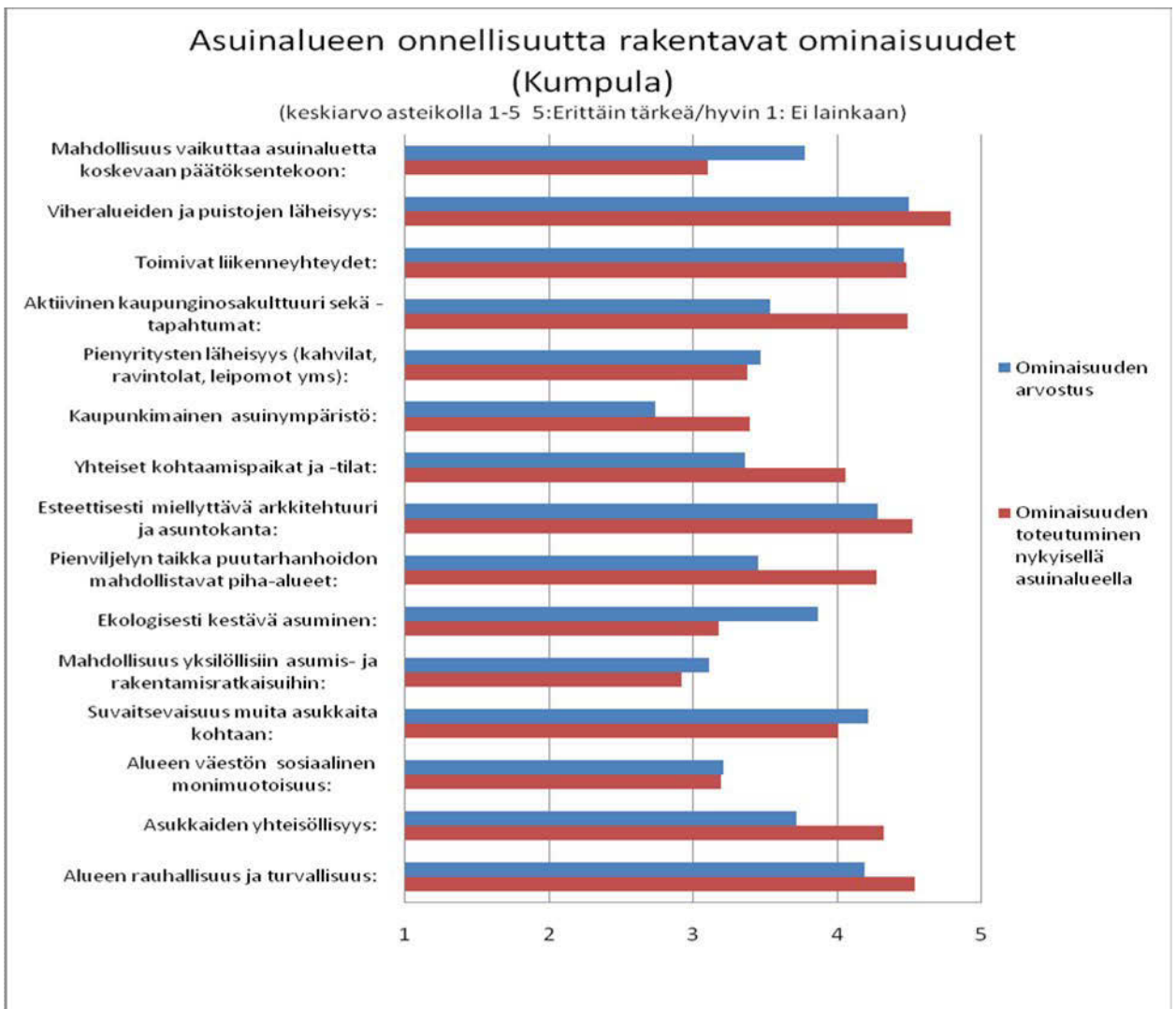
Sundbergin osalta (kuva 6) alueen tärkeimmiksi selvästi tärkeimmäksi onnellisuutta rakentavaksi asuinalueen ominaisuudeksi koettiin *"alueen turvallisuus ja rauhallisuus"*. Tämän myös koettiin myös toteutuvan alueella erittäin hyvin. Muita erityisen tärkeitä asuinalueen ominaisuuksia olivat *"toimivat liikenneyhteydet"* sekä *"viheralueiden ja puistojen läheisyys"*. *"Viheralueen ja puistojen läheisyyden"* osalta tämän tekijän koettiin myös toteutuvan varsin hyvin mutta sen sijaan *"toimivien liikenneyhteyksien"* toteutuminen suhteessa sen arvostukseen jäi melko alhaiseksi. Muita asuinalueen ominaisuuksia joiden ei koettu toteutuvan aivan toivotulla tavalla olivat osaltaan liikenneyhteyksiin liittyvä *"pienyrittysten läheisyys"*, *"mahdollisuus yksilöllisiin asumis- ja rakentamisratkaisuihin"* sekä *"ekologisesti kestävä asuminen"*. Kyselylomakkeessa *"pienyrittysten kuten kahviloiden, ravintoloiden sekä leipomoiden läheisyys"* liittyi osaltaan laajemmin palveluiden läheisyyteen, mutta se voidaan myös ymmärtää erityisesti nostalgiseen kyläkulttuuriin sekä pienpuoteihin liittyvänä kysymyksenä. Myös ekologisesti kestävä asuminen jättää vastaajalle tulkinnanvaraa, mutta Sundbergin asuntorakentamisen on kuitenkin tarkoitettu pyrkivän esimerkiksi keskimääräistä parempaan energiatehokkuuteen (Sundberg 2008). Vaikutusmahdollisuuksia omaa asuinaluetta koskevaan päätöksentekoon arvostettiin selvästi enemmän suhteessa siihen miten niiden koettiin toteutuvan.

Kuva 6. Onnellisuutta rakentavan asuinalueen ominaisuudet (Sundsberg).

Erityisen hyvin onnellisuutta rakentavien asuinalueen ominaisuuksien koettiin toteutuvan *”asukkaiden yhteisöllisyyden”, ”yhteisten kohtaamispaikkojen ja tilojen”* sekä *”aktiivisen kaupunginosakulttuurin sekä tapahtumien osalta”*. Yhteiseen tekemiseen sekä keskinäiseen kanssakäymiseen perustuvan kyläyhteisön voidaan siten sanoa toteutuvan Sundsbergissä varsin hyvin. Itse asiassa kaikkien näiden kolmen tekijän koettiin toteutuvan selvästi paremmin suhteessa siihen, kuinka tärkeinä niitä alun perin pidettiin. Sen sijaan tekijöitä, joiden merkitystä tai niiden toteutumista ei pidetty kovinkaan tärkeinä, olivat *”alueen väestön sosiaalinen monimuotoisuus”* sekä *”kaupunkimainen asuinympäristö”*.

Kumpulan osalta (kuva 7) kaikkein tärkeimmäksi asuinalueen ominaisuudeksi onnellisuuden kokemisen kannalta nousee *"viheralueiden ja puistojen läheisyys"*. Vain hyvin harva vastaaja antoi sille muun painoarvon kuin *"erittäin tärkeä"* tai sen toteutuvan muutoin kuin erittäin hyvin. Muita erityisen hyvin (keskiarvo>4,5) toteutuvia tekijöitä olivat *"toimivat liikenneyhteydet"*, *"aktiivinen kaupunginosakulttuuri sekä tapahtumat"*, *"esteettisesti miellyttävä arkkitehtuuri ja asuntokanta"* sekä *"alueen rauhallisuus ja turvallisuus"*.

Kuva 7. Onnellisuutta rakentavan asuinalueen ominaisuudet (Kumpula).

Asuinalueen ominaisuuksia joiden koettiin toteutuvan paremmin kuin *"melko hyvin"* (keskiarvo > 4) olivat *"asukkaiden yhteisöllisyys"*, *"suvaitsevaisuus muita asukkaita kohtaan"*, *"pienviljelyn ja puutarhanhoidon mahdollistavat piha-alueet"*

sekä *"yhteiset kohtaamispaikat ja tilat"*. Ainut tekijä, jonka toteutuminen suhteessa sen arvostukseen oli heikkoa, oli *"mahdollisuus vaikuttaa asuinaluetta koskevaan päätöksentekoon"*. Vaikka siis kumpulalaisten kokevat vaikutusmahdollisuudet tärkeiksi sekä yhteiskunnallisella ja alueellisella tasolla, he näkevät niiden toteutumisessa kuitenkin puutteita.

Alueiden keskinäisen vertailun perusteella voidaan sanoa, että kumpulalaiset ovat pääosin tyytyväisempiä asuinalueeseensa kuin sundsbergiläiset. Lähes kaikkien asuinalueen ominaisuuksien yleisempi merkitys arvostetaan korkeammalle Kumpulassa ja samalla niiden myös koetaan toteutuvan paremmin. Tämä voidaan tulkita osaksi kumpulalaisten vaikutushalukkuuden näyttäytymistä myös aluetasolla, mutta myös siten että asuinalueen merkitys identiteetille ja sitä kautta subjektiiviselle hyvinvoinnille koetaan Kumpulassa tärkeämmäksi.

Alueita rinnakkain tarkastellessa näyttäisi siltä, että yleisesti ottaen keskeisimmät onnellisuutta rakentavat asuinalueen ominaisuudet ovat *"toimivat liikenneyhteydet, alueen rauhallisuus ja turvallisuus"* sekä *"viheralueiden ja puistojen läheisyys"*. Suuri osa vastaajista molemmilla alueilla piti näitä tekijöitä tärkeinä asuinalueen ominaisuuksina. Näiden koettiin myös pääosin toteutuvan varsin hyvin sillä poikkeuksella, että Sundsbergissä jossain määrin odotetusti *"hyvien liikenneyhteyksien"* toteutuminen on heikompaa. Näiden kolmen molemmissa tärkeiksi koettujen tekijöiden lisäksi Kumpulassa nousee esille kuitenkin myös monia alueen sosiaaliseen, toiminnalliseen ja yhteisölliseen puoleen liittyvää tekijää. Näyttäisi siis siltä, että ihmisten tapaaminen sekä yhdessä tekeminen ovat Kumpulassa varsin keskeisiä tekijöitä onnellisuuden kokemisen kannalta. Sen sijaan aktiivinen *"kaupunginosakulttuuri sekä -tapahtumat"*, joka voidaan liittää yhdessä tekemiseen sekä aktiiviseen yhteisöllisyyteen, saa Sundsbergissä yllättävänkin alhaisen painoarvon. Sen tosin koetaan toteutuvan melko hyvin, mutta tekijän arvostus jää kuitenkin selvästi tätä vähäisemmäksi.

Asuinalueen fyysisiin ominaisuuksiin liittyviä tekijöitä *"esteettisesti miellyttävä asuntokanta ja arkkitehtuuri"*, *"ekologisesti kestävä asuminen"* sekä *"mahdollisuus yksilöllisiin asumis- ja rakentamisratkaisuihin"* tarkastellessa näyttäisi molemmilla alueilla siltä, että ensiksi mainittu alueen fyysiseen kauneuteen ja rakennuskantaan liittyvä ominaisuus koetaan näistä tärkeimmäksi. Kumpulassa tämä koetaan jopa yhtä tärkeäksi kuin alueen *"turvallisuus ja rauhallisuus"*. Keskinäisessä vertailussa paljastuu kaikkien osalta se, että ne ovat sekä arvostuksen että toteutumisen suhteen Kumpulassa Sundsbergiä korkeammalla.

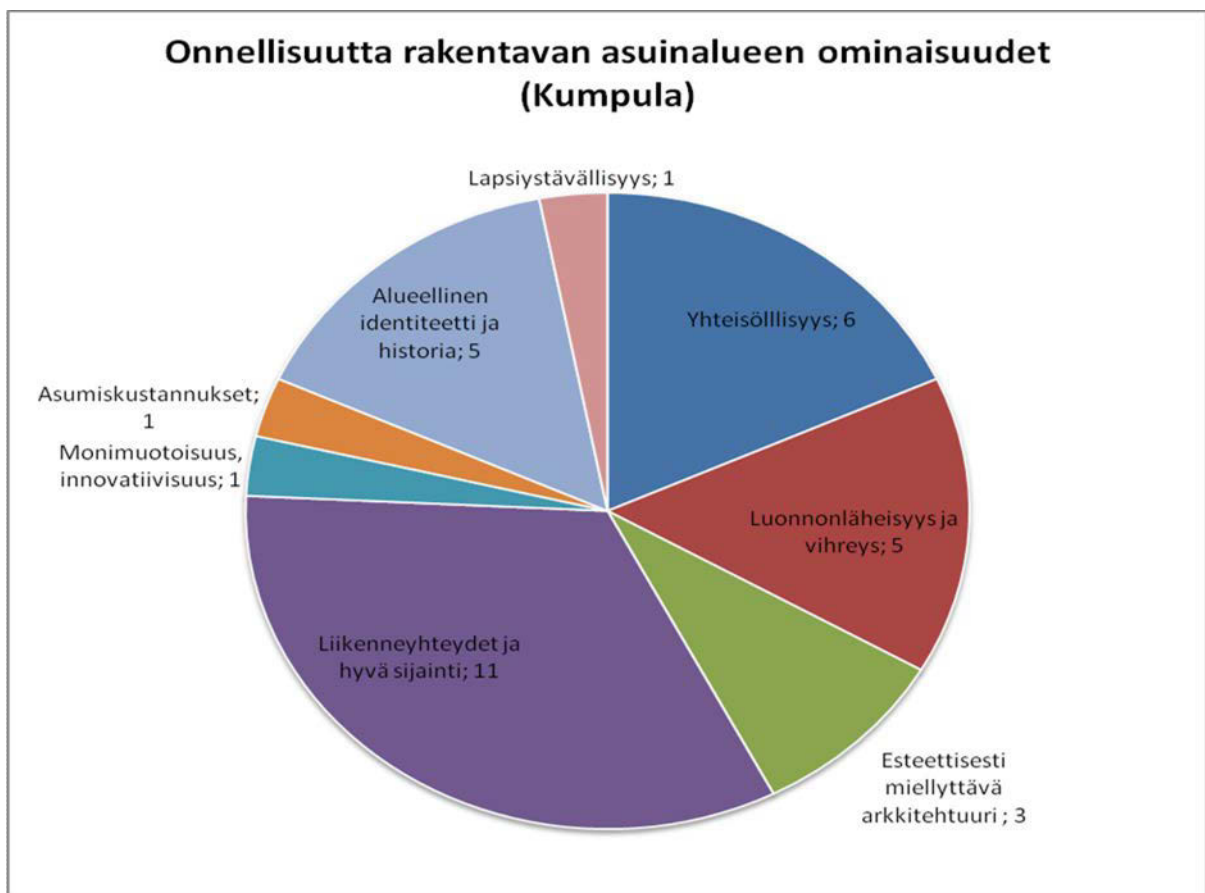
Näitä tuloksia voidaan myös tarkastella rinnakkain niiden havaintojen kanssa, joita Richard Florida (Florida 2008: 163 – 183) esitti asuinalueen ominaisuuksien ja onnellisuuden kokemisen suhteesta. Floridan mukaan onnellisuuden kannalta kaikkein keskeisimmät asuinalueen ominaisuudet ovat 1) fyysinen ja taloudellinen turvallisuus 2) peruspalvelut 3) vaikutusmahdollisuuksien kokeminen 4) avoimuus ja toleranssi 5) esteettiset arvot. Ja näistä tekijöistä kahdeksi tärkeimmäksi nousevat esteettiset arvot sekä peruspalvelut ja kolmannelle sijalle sijoittuu avoimuus sekä toleranssi. Vaikka keskinäinen vertailu Floridan erilaisessa kulttuurillisessa kontekstissa tehtyyn ja pääosin kaupunkialueita käsitelleeseen tutkimukseen ei ole täysin ongelmaton, voidaan sanoa, että aiemmin mainitut alueen tärkeimmät ominaisuudet ovat melko yhteneväisiä tämän tutkimuksen tulosten kanssa. Tämän perusteella voidaan esittää, että asuinalueen onnellisuutta rakentavat ominaisuudet toteutuvat monen tekijän osalta Kumpulassa Sundsbergiä paremmin. Sundsbergin ongelmiksi nousevat etenkin peruspalveluiden saavutettavuus sekä liikenneyhteydet. Vaikutusmahdollisuuksissa omaa asuinalueita koskevan päätöksenteon suhteen koetaan sen sijaan puutteita molemmilla alueilla. Turvallisuuden kokeminen sen sijaan toteutuu molemmilla alueilla varsin hyvin. Lisäksi voidaan sanoa, että Floridan korostamien avoimuuden, toleranssin ja esteettisten arvojen osalta Kumpula näyttäisi tarjoavan alueena paremman asuinympäristön näiden onnellisuuden osatekijöiden konkretisoimiseksi.

Tämän tutkimuksen kysymyksenasettelun – sekä aiemmin mainittujen turvallisuuden kokemiseen liittyvien seikkojen – kannalta, esille voidaan nostaa vielä eräs havainto ”*alueen rauhallisuuden ja turvallisuuden*” käsitteen alueiden välisistä eroista. Molemmilla alueilla tätä tekijää pidetään varsin merkittävänä ominaisuutena, mutta Sundbergissä sen merkitys arvostettiin hiukan korkeammalle suhteessa sen toteutumiseen kun taas Kumpulassa se toteutuu ikään kuin ”huomaamatta” paremmin verrattuna siihen, kuinka tärkeänä sitä oli alun perin pidetty. Tässä vaiheessa on syytä kiinnittää huomiota siihen, että vastaajia pyydettiin ensin yhdellä sivulla arviomaan tekijöiden merkitystä yleisesti onnellisuuden rakentumisen kannalta, minkä jälkeen seuraavalla sivulla heitä pyydettiin arvioimaan näiden tekijöiden toteutumista omalla alueellaan. Voidaan siis esittää, että ensimmäisessä osassa arvotettiin nimenomaan turvallisuuden tunteen kokemisen merkitystä ja toisessa vastaaja joutui enemmän pohtimaan omalla alueella esiintyviä tätä tunteen kokemista heikentäviä tapahtumia ja toimintoja. Siten tavallaan ensimmäinen vastaus määrittää jossain määrin alueen ”*rauhallisuutta*” ja toinen taas ”*turvallisuutta*”. Tällainen analyysi ei kuitenkaan pyri objektiiviseen määritelmään siitä, kumpi alueista on lopulta rauhallisempi tai turvallisempi, vaan sen sijaan sillä on tarkoitus havainnollistaa osaltaan vaihtoehtoisia ajatusprosesseja turvallisuuden tunteen kokemisessa.

Onnellisuutta rakentavien asuinalueiden ominaisuuksia kartoittavan osan jälkeen vastaajille annettiin myös mahdollisuus kertoa avovastauskentässä asuinalueen ominaisuuksista, joita ei ollut mainittu annetuissa vaihtoehdoissa. Näitä vastauksia tuli Sundsbergin osalta 27 kappaletta ja Kumpulasta taas avovastauskohtaan vastasi 23 henkilöä. Koska tämä oli kyselyn ainut avovastauksen mahdollistava kenttä, vastattiin kohtaan melko vapaasti, ja samalla kommentoitiin yleisesti asuinalueen merkitystä onnellisuuden kokemisen kannalta. Monessa vastauksessa mainittiin myös samoja ominaisuuksia, jotka olivat mukana myös ennalta annetuissa vaihtoehdoissa, mutta vastaajat halusivat ottaa ne esille vielä omin sanoin kuvattuna.

Näiden vastausten pohjalta aineistolle suoritettiin sisällönanalyysi jakamalla ne eri kategorioihin laajempien sisältöluokkien mukaisesti. Luokittelu tehtiin yksittäisten sanojen sijasta vastausten sisältämän ajatuskokonaisuuksien perusteella.

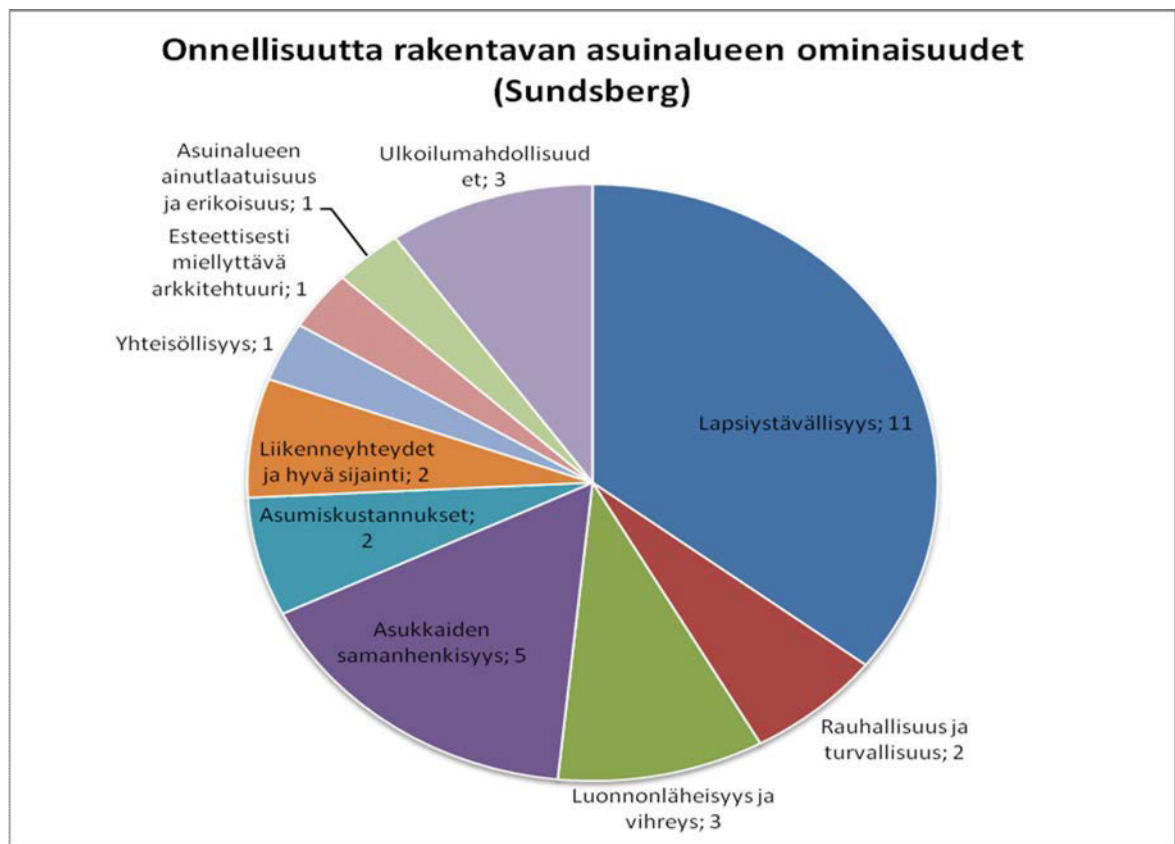
Tämän tyyppisessä aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä samaa asiaa tarkoittavat lauseet ja ajatuskokonaisuudet ryhmitellään, yhdistetään uudeksi luokaksi joka nimetään luokan sisältöä kuvaavalla nimikkeellä (Tuomi & Sarajarvi 2004). Tämä edellyttää vastausten sisällön analyttistä tulkintaa ja siten esimerkiksi Sundbergistä tullut vastaus " Alueella ei häiritseviä ja sottaavia ravintoloita, toivottavasti ei koskaan tulekaan" sijoitettiin sisällöltään luokkaan "rauhallisuus ja turvallisuus". Monet vastaukset sisälsivät myös viittauksia useampaan ominaisuuteen ja siten esimerkiksi vastaus: " Vihreys vaikka ollaankin kaupungissa. Puutalot on ihania! Kumpula on ihana paikka asua!" tuotti merkinnän sisältöluokkiin "luonnonläheisyys ja vihreys" sekä "esteettisesti miellyttävä arkkitehtuuri".

Kuva 8. Onnellisuutta rakentavan asuinalueen ominaisuudet (Kumpula).

Kuva 8 esittää Kumpulan osalta kuhunkin sisältöluokkaan kuuluvien mainintojen lukumäärää ja lisäksi niiden osuutta kokonaisuudesta. Kumpulan vastauksissa selvästi suurin sisältöluokka on *"liikenneyhteydet sekä sijainti"*, joka sai yhteensä 11 mainintaa. Tähän luokkaan sijoitettiin kaikki vastaukset, jotka voidaan tulkita kuvaavan omien päivittäisten toimintojen saavutettavuutta. Näin ollen tähän luokkaan sisältyi mainintoja Kumpulan hyvästä sijainnista työhön, opiskeluun sekä Helsingin keskustaan nähden.

Yhteisöllisyyden alle taas luokiteltiin kaikki vastaukset, jotka sisältävät maininnan asukkaiden keskinäisestä alueellisesta kanssakäymisestä ja yhdessä tekemisestä. Siten tämän sisältöluokan vastauksiin kuuluvat alueen ominaisuudet kuten: *"naapureiden tunteminen"*, *"tutut ihmiset"*, *"naapuritalojen välinen ystävällisyys"* sekä *"naapurisuhteet"*. *"Alueellinen identiteetti ja historia"* luokka taas kokosi alleen vastauksia, joiden tulkittiin liittyvän ylpeyteen omasta alueesta, siihen kiinnittymistä sekä kyläidyllin ja historian merkitystä. Tämän luokan vastauksista löytyy mainintoja kulttuuriympäristöstä, kylämäisyydestä sekä asukkaiden ylpeydestä ja asuinalueensa koetusta omalaatuisuudesta. Erään vastaajan mukaan keskeinen onnellisuutta rakentava asuinalueen ominaisuus on *"tuttuus, oman elämänhistorian kautta koettu tuttu ympäristö ja ihmiset"*. *"Esteettisesti miellyttävän arkkitehtuurin"* sisältöluokan kolme vastausta taas liittyivät kaikki vanhoihin puutaloihin sekä puutaloarkkitehtuuriin.

Kuva 9. Onnellisuutta rakentavan asuinalueen ominaisuudet (Sundsberg).

Sundbergin vastausten sisällönanalyysi ja -luokittelu on esitetty yllä olevassa kuvassa 9. Sundbergin osalta ylivoimaisesti suurin sisältöluokka on *"lapsiystävällisyys"*, joka sai yhteensä 11 mainintaa. Luokkaan sijoitettiin kaikki vastaukset, joiden voidaan tulkita kuvaavan lapsiystävällistä asuin- ja toimintaympäristöä, vaikkei kaikissa vastauksissa suoranaista mainintaa lapsista ollutkaan. Luokkaan siis sijoitettiin myös vastaukset *"koulu ja päiväkoti lähellä"*, *"päiväkoti ja koulu kävelyetäisyydellä"* sekä *"lapsiperheystävällisyys ja leikkipaikkojen läheisyys"*. Toiseksi suurimmaksi sisältöluokaksi muodostui *"asukkaiden samanhenkisyys"*, joka keräsi viisi mainintaa. Vastauksissa samanhenkisyys miellettiin yleensä samankaltaiseen elämäntilanteeseen liittyväksi. Samanhenkisyyttä tulkittiin kuvaavan vastaukset kuten *"mukavat naapurit, joiden seurassa viihtyy"*, *"Paljon lapsiperheitä, samanhenkisyys"* sekä *"paljon samanhenkisiä samassa elämäntilanteessa olevia"*

ihmisiä". Samanhenkisyys olisi mahdollista luokitella myös yhteisöllisyyttä kuvaavaksi, mutta koska nimenomaan termit "*samanhenkisyys*" sekä "*samanmielisyys*" esiintyivät vastauksissa varsin usein, päätettiin se erottaa omaksi sisältöluokakseen. Lisäksi voidaan ajatella että samanhenkisyystä puuttuu yhteisöllisyyteen yleensä liitettävä aktiivinen sekä toiminnallinen elementti.

Sundsbergin vastauksissa korostuvat siis vahvasti aiemminkin esille tullut lapsiystävällisyys ja perhekeskeisyys sekä niihin liittyvät elämäntilanteeseen perustuva samanhenkisyys sekä alueen rauhallisuus ja turvallisuus. Kumpulan osalta taas keskeisimmäksi nousevat toimivat liikenneyhteydet sekä hyvä sijainti. Tämän lisäksi muita tärkeitä tekijöitä kumpulalaisten onnellisuuden kannalta ovat asuinalueen identiteetti, koettu historia sekä yhteisöllisyys sekä alueen vihreys. Alueiden keskinäisen vertailun perusteella voidaan tästä aineistosta sanoa, että jonkin verran sisällöllistä eroa löytyy yhteisöllisyyden käsitteestä. Kumpulalainen yhteisöllisyys ilmenee hiukan aktiivisempänä ja monimuotoisempänä kun taas Sundsbergin malli perustuu enemmän samanhenkisyyteen, jossa yhteisöllisyyden tunnetta rakentaa se, että alueella koetaan asuvan samanhenkisiä ja samalla tavalla ajattelevia ihmisiä.

Eräs Kumpulan avovastauksissa esitetty kommentti kuvaa mielenkiintoisella tavalla alueiden välisiä eroja turvallisuuden tunteen kokemisessa. Vastauksessa kritisoitiin sitä, että turvallisuus ja rauhallisuus on yhdistetty saman kysymyksen alle. Kuten tässäkin aiemmin todettiin, ovat ne eri asioita, joiden eroa voidaan määritellä siten, että turvallisuus on subjektiivinen koettu tunne, kun taas rauhallisuus on jossain määrin helpommin mitattavissa oleva alueen fyysisiin ominaisuuksiin kuten esimerkiksi liikenteeseen, meluun ja rikollisuuteen liittyvä tekijä. Näiden tekijöiden yhteen liittämistä kritisoineen kumpulalaisen vastaajan mukaan "*tuskin kukaan haluaa asua turvattomasti mutta liika rauhallisuus voi masentaa*". Vaikka kumpulalaisten asukkaiden muuttoliikkeestä, asumisuralla etenemisestä tai muuttohalukkuudesta ei ole juurikaan olemassa tutkittua tietoa, voidaan olettaa, ettei tämä vastaaja pidä Sundsbergin "*onnellisten kylän*" tarjoamaa mallia vaihtoehtona oman

onnellisuutensa maksimoivan sijaintikysymyksen ratkaisemiseksi. Sundsbergissä viihtymisen ehtona näyttäisi siten olevan ymmärrys siitä, että alueen turvallisuuden rakentumiseen riittää tunne siitä että naapurissa tiedetään asuvan samanhenkisiä ja samassa elämäntilanteessa eläviä ihmisiä.

4.4 Aineiston rakenteesta sekä luotettavuudesta

Tässä tutkimuksessa kerätyn tilastollisen aineiston käsittely perustuu pääosin kuvailevaan analyysiin. Kuvaileva analyysi pyrkii esittelemään tietoa aineistosta erilaisten graafisten esitysten ja tunnuslukujen sekä taulukoiden avulla (Metsämuuronen 2002). Tässä esitetyn kuvailevan ja siten melko pinnallisen analyysin käyttöä on pyritty perustelemaan sillä, että tämän työn tapaustutkimukseen perustuva lähtöasetelma pyrkii tapausten laajempaan ymmärtämiseen, selittämiseen sekä upottamiseen osaksi kulttuurillista kontekstia. Tällaisena se edustaa hiukan toisenlaista lähestymistapaa kuin yleensä laajoihin tilastollisiin aineistoihin ja puhtaasti kvalitatiiviseen metodiin perustuva empiirinen onnellisuustutkimus. Aineiston rakennetta sekä siitä johdettujen analyysien validiteettia on kuitenkin myös tässä syytä pyrkiä valottamaan aineiston taustamuuttujien, joidenkin keskeisten tilastollisten tunnuslukujen sekä aineiston ominaisuuksia kuvaavien käsitteiden kautta.

Kaksi keskeistä kvantitatiiviseen aineistoihin ja mittaamiseen liittyvää termiä ovat mittausvirheisiin liittyvät *reliabiliteetti* sekä *validiteetti*. Tutkimuksen reliabiliteetti ilmaisee sen, miten luotettavasti ja toistettavasti käytetty mittaus- tai tutkimusmenetelmä mittaa haluttua ilmiötä. Validiteetti taas ilmaisee sen, miten hyvin tutkimuksessa käytetty mittaus- tai tutkimusmenetelmä mittaa juuri sitä tutkittavan ilmiön ominaisuutta, mitä on tarkoituskin mitata. Yleisesti ottaen kyselyhaastattelujen reliabiliteettia voi heikentää se, että vastaaja muistaa jonkin asian väärin tai ymmärtää kysymyksen toisin kuin tutkija on ajatellut. Lisäksi vastaaja saattaa merkitä vastauksen väärin tai tallennettaessa vastauksia tietokoneen muistiin saattaa tapahtua virheitä (Metsämuuronen 2006). Voidaan olettaa, että

yleisesti ottaen tämän tutkimukseen reliabiliteettiin liittyvä ajallinen toistettavuus on tämän aineiston osalta melko hyvä. Kysymykset on pyritty rakentamaan niin, että vastaamiseen ei todennäköisesti vaikuta oleellisesti esimerkiksi vastaushetken säätö tai vastaajan mieliala. Kyselyn saatekirjeiden sisältämän html-osoitteen melko pitkä kirjoitusmuoto (elomake.helsinki.fi/lomakkeet/22110) on saattanut osaltaan laskea vastausprosenttia, minkä ei kuitenkaan uskota heikentävän ratkaisevasti otannan yleistettävyyttä.

Riski siitä, että vastaaja ymmärtää kysymyksen toisin kuin tutkija on ajatellut, on yhteinen kaikelle lomakevastaamiseen perustuvalla tutkimuksella. Koska subjektiivista hyvinvointia käsitteleviin kysymyksiin vastaaminen edellyttää jonkinasteista itsereflektiota, pyrittiin lomakkeen kysymykset asettamaan niin, että ne ymmärretään erityisesti laajemmin elämään tyytyväisyyden kautta. Vaikka tutkimuskohteena oleva vastaajien arvomaailma on kuitenkin ajan myötä muuttuva ominaisuus, on tämän tarkastelun tarkoituksena olla nimenomaan staattinen läpileikkaus alueellisesti jakautumisesta pääkaupunkiseudulla.

Tämän tutkimuksen *validiteetin* ongelmallisuus taas on pohjimmiltaan yhteinen kaiken empiirisen onnellisuustutkimuksen kanssa. Sen perimmäinen kysymys on se, että korreloiko kyselylomakkeessa annettu arvio omasta onnellisuudesta esimerkiksi psykologiseen metodologiaan perustuvien arvioiden kanssa. Entä onko muiden ihmisten havainnoima kuva yksilön onnellisuudesta linjassa yksilön omien arvioiden kanssa? Empiirinen onnellisuustutkimus on kuitenkin todistanut näiden tekijöiden yhteneväisyyden siinä määrin, että tällaisen epistemologisen subjektivismiin uskottavuus tieteellisen tiedon tuottamismetodina on riittävää (esim. Diener 2009; Argyle 1987). Tämän lisäksi tutkimuksen validiteettia pyrittiin parantamaan sillä, että puhtaasti koettua onnellisuutta mittaavan kysymyksen lisäksi vastaajia pyydettiin antamaan arvioita omasta elämästään sellaisten väittämien pohjalta, jotka on yleisesti hyvinvointitutkimuksessa määritetty subjektiivisen hyvinvoinnin komponenteiksi. Näiden kahden kysymyksenasettelun tuottamat tulokset tuntuvat olevan pääosin yhteneväiset. Tällöin puhutaan määrällisen analyysin kannalta

konvergenssivaliditeetista, jolla pyritään tarkastelemaan sitä, osoittavatko useammat mittarit, joilla on tarkoitus kuvata samaa ilmiötä, kaikki samaan suuntaan (Metsämuuronen 2006). Mitä useampaa mittaria on mahdollista käyttää, sitä vakuuttavammaksi tieto tulee.

Yksiulotteisen aineiston erilaisten tunnuslukujen avulla pyritään kuvaamaan mitattavan muuttujan jakaumaa muuttujan arvoista lasketulla luvulla (Metsämuuronen 2006). Näillä jakauman sijaintia kuvaavilla tunnusluvuilla mitataan muuttujan arvojen "keskimääräistä" suuruutta tai laatua ja näistä keskiluvuista yleisin on tässäkin tutkimuksella käytetty *keskiarvo*. Keskiarvo on kuitenkin erityisesti pienissä aineistoissa herkkä poikkeaville arvoille. Niinpä keskiarvon kykyä kuvata aineiston jakautumista voidaan testata määrittelemällä keskiarvoina kuvatuille mitattaville muuttujille niiden keskihajonta. *Keskihajonta* eli standardipoikkeama kuvaa havaintoarvojen poikkeamaa keskiarvosta ja se on yleisin aineiston hajontaa kuvaavaa luku. Keskihajonnaksi saatava hajontaluku on reaalityyppinen, joka saa suuren arvon silloin, kun aineistossa on paljon vaihtelua. Jos aineistossa ei ole vaihtelua eli kaikki havainnot ovat samoja, saa keskihajonta (s) arvon nolla. Tämän tutkimuksen kannalta aineiston hajonnan tarkastelu on keskeistä erityisesti sen kysymyksen kannalta, voidaanko puhua kollektiivisesti jaettuihin arvomaailmoihin perustuvista alueista.

Tarkastellessa onnellisen elämän osatekijöitä kuvaavia arvoja on tekijöiden hajonnassa selviä eroja muuttujien välillä. Etenkin Sundsbergin vastausten osalta tulee esille (osaltaan odotettu) havainto siitä, että yleisinhimillisiksi arvoiksi määriteltujen perhe-elämän, ystävyysuhteiden, ja rakkauden kokemisen osalta hajonta on varsin pientä ($s=0,39 - 0,60$). Tämän lisäksi on luonnollista, että tekijän "*hengellisyys, suhde Jumalaan*" painoarvo sen sijaan vaihtelee onnellisuuden osatekijöistä kaikkein eniten ($s=1,15$) todennäköisesti sen mukaan, onko vastaajalla uskonnollinen tai hengellinen vakaumus. Sen sijaan on hiukan yllättävää että tekijöiden "*hyvät tulot, varakkuus, korkea elintaso*", "*pysyvä ja varma työpaikka*" osalta aineisto oli myös Sundsbergissä niinkin hajanaista ($s=0,85 / 0,90$). Käytännössä tämä

ilmeni siten, että Sundsbergin aineistossa oli lukuisia vastauksia, joissa *"hyville tuloille, varakkuudelle ja korkealle elintasolle"* annettiin joko painoarvo *"ei lainkaan tärkeä"* tai *"erittäin tärkeä"*.

Subjektiiivisen hyvinvoinnin osalta Sundsbergistä kerätty aineisto oli muuten melko tasaisesti jakautunutta, mutta väitteiden *"tunnen itseni usein yksinäiseksi"* sekä *"tunnen itseni usein turhautuneeksi ja riittämättömäksi"* hajonta oli jonkin verran suurempaa ($s=1,03 / 1,13$). Tätä on mahdollista selittää sillä, että erityisesti näiden kysymysten henkilökohtaisuuden vuoksi vastaamiseen liittyvän onnellisuusmuurin voidaan olettaa olevan jonkin verran korkeampi kuin elämäntilannetta yleisemmin kuvaavien väittämien osalta. Hajontaa siten selittäisi se, pyrittiinkö kysymykseen vastaamaan mahdollisimman rehellisesti vai sen mukaan, mitä oletettiin siitä miten kysymykseen tulisi vastata. Myös väittämän *"tunnen voivani vaikuttaa riittävästi yhteiskunnalliseen päätöksentekoon"* osalta hajonta oli keskimääräistä suurempaa ($s=0,95$)

Kumpulasta kerätyn aineiston osalta perhe-elämän, ystävyysuhteiden, ja rakkauden kokemisen osalta aineiston hajonta on melko pientä ($s=0,53 - 0,65$). Eniten hajontaa sisälsi *"hengellisyys, suhde jumalaan"* tekijän merkitys onnellisen elämän osatekijänä ($s=1,18$). *"Hyvien tulojen ja varakkuuden"* osalta vastaukset olivat Sundsbergiä tasaisemmin jakautuneet ($s=0,79$), mutta *"pysyvän ja varman työpaikan"* osalta hajonta oli hiukan suurempaa ($s=0,99$). Tekijän *"yhteiskunnallisen osallistumisen, mahdollisuus vaikuttaa"* osalta vastausten keskihajonta oli Kumpulassa $s=0,95$. Subjektiiivisen hyvinvoinnin osalta Kumpulassa suurin hajonta oli kysymysten *"tunnen itseni usein yksinäiseksi"* ($s=1,08$) sekä *"tunnen voivani vaikuttaa riittävästi yhteiskunnalliseen päätöksentekoon"* ($s=1,06$). Toisien sanoen yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien toteutuminen jakaa Kumpulassa hiukan enemmän mielipiteitä kuin kysymys niiden merkityksellisyydestä. Tosin tällä aineistolla tuotetut erot eivät ole kovinkaan merkittäviä.

Koska tämän tutkimuksen kohteeksi oli määritelty erityisesti *"yhteiskunnallisen onnen"* kokeminen, katsottiin aiheelliseksi testata yhteiskunnallisten

vaikutusmahdollisuuksien käyttäytymistä – eli korrelaatiota (r) – koetun onnellisuuden kanssa. Aineistosta voidaan havaita että Sundsbergissä tällaista korrelaatiota ei ollut löydettävissä ($r = -0,06$), mutta sen sijaan Kumpulassa yhteiskunnallisten vaikuttamismahdollisuuksien kokemisella oli positiivinen korrelaatio ($r = 0,307^3$) onnellisuuden kokemisen kanssa. Yhteiskunnallista onnea voidaan samalla pyrkiä määrittämään myös turhautuneisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kokemisen kautta. Väittämien *”tunnen voivani vaikuttaa riittävästi yhteiskunnalliseen päätöksentekoon”* ja *”tunnen itseni usein turhautuneeksi ja riittämättömäksi”* välille havaittiin Kumpulan osalta selvä negatiivinen korrelaation ($r = -0,36$). Sundsbergin osalta tällaista ei sen sijaan ollut havaittavissa ($r = 0,03$).

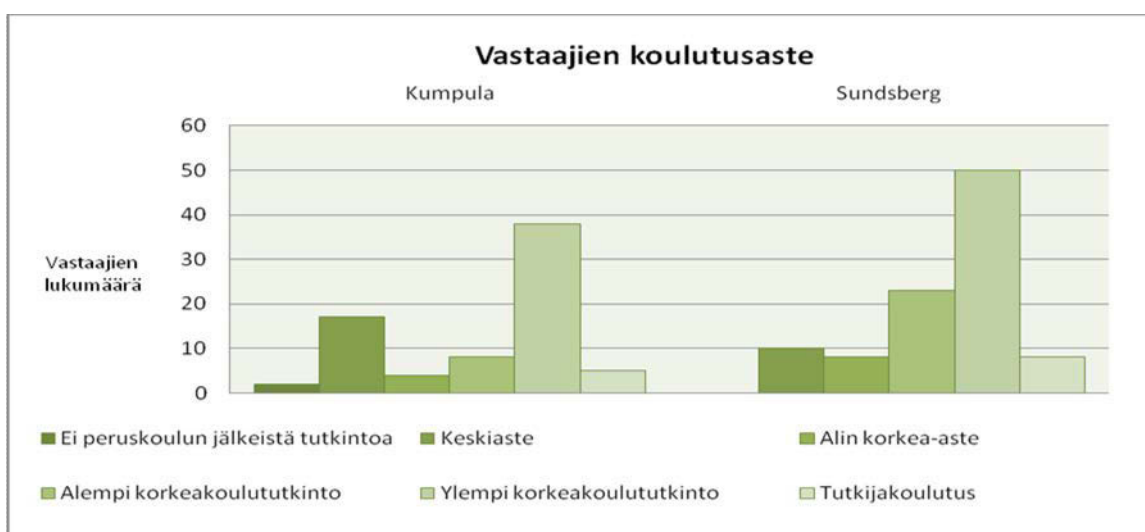
Korrelaation kautta oli mahdollista tarkastella jossain määrin myös tutkimuksen *validiteettia* eli sitä mittaako tutkimus lopulta sitä, mitä sen on ajateltu tutkimuskysymyksiä muodostettaessa pyrkivänkin mittaamaan. Tätä validiteettia pyrittiin havainnollistamaan yleisesti hyvinvoinnin vajeiksi miellettyjen yksinäisyyden, turhautuneisuuden ja riittämättömyyden tunteiden käyttäytymistä onnellisuuden kokemisen kanssa. Aineistosta onkin siten odotetusti havaittavissa negatiivinen korrelaatio väitteiden *”tunnen itseni usein turhautuneeksi ja riittämättömäksi”* ($r = -0,18$) ja *”tunnen itseni usein yksinäiseksi”* ($r = -0,49$) suhteessa siihen, miten vastaajat arvioivat omaa subjektiivista hyvinvointiaan (kuinka onnelliseksi koette oman elämäne nykyisin?).

Aineistossa johdettavassa analyysissä on myös syytä kiinnittää huomiota niihin taustamuuttajiin, joita kerättiin vastaajien sukupuolesta, koulutustasosta, iästä, asumismuodosta sekä siitä, asuuko taloudessa lapsia. Vastauksista voidaan nostaa esille niiden melko voimakas sukupuolijakauma. Naiset vastasivat kyselyyn molemmilla alueilla huomattavasti miehiä useammin. Sundsbergissä vastaajista naisia oli 67 % ($N = 102$) ja Kumpulassa naisten osuus oli peräti 76 % ($N = 72$). Tästä jakaumasta on tämän tutkimuksen aihepiirin perusteella vaikea tehdä kovinkaan pitkälle meneviä tulkintoja.

³ Pearsonin korrelaatio kertoimella merkittävä **

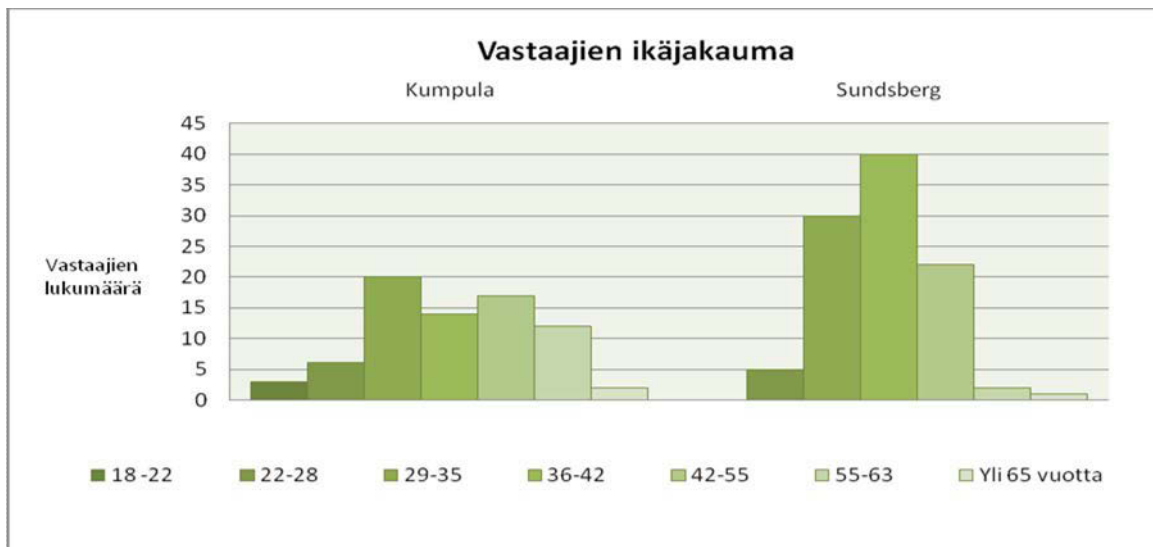
Lapsiperheisiin jakautumisen osalta aineistosta voidaan todeta, että Kumpulassa vastaajista 34 % ilmoitti taloudessaan olevan lapsia ja Sundsbergissä tämä osuus oli huomattavasti suurempi eli 73 %. Tämän voidaan sanoa vastaavan alueiden asukasrakenteesta tehtyjä ennakkokäsitystä, samoin kuin myös asumismuotoa koskevan kysymyksen jakauma; asumismuodon suhteen Sundsbergissä kaikki vastaajat odotetusti ilmoittivat asuvansa omistusasunnoissa. Myös Kumpulassa omistusasuminen oli vastaajien keskuudessa hallitseva asumismuoto, mutta kuitenkin noin kolmannes (31 %) vastaajista asui vuokra-asunnossa.

Vastaajien koulutusaste sekä ikäjakauma on esitetty erikseen omilla kuvaajillaan. Koulutusrakennetta tarkasteltaessa (kuva 10), voidaan havaita, että vastaajien koulutustaso oli Sundsbergissä korkeampi. Sundsbergissä ei ollut yhtään vain peruskoulun suorittanutta vastaajaa, ja lisäksi suurin osa (73 %) vastaajista oli suorittanut jonkinasteisen korkeakoulututkinnon. Kumpulassa sen sijaan suurimmat yksittäiset ryhmät olivat ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet tai keskiasteen tutkinnon suorittaneet. Koulutustasoa mittaava kysymys perustui sanamuodoltaan kuvaajassa esitettyyn tilastokeskuksessa yleisesti käytettyihin luokituksiin, ja on siten mahdollista, että vastaaminen etenkin keskiasteen ja alimman korkea-asteen luokkiin sijoittumisen suhteen ei ollut täysin yksiselitteistä.

Kuva 10. Vastaajien koulutusaste.

Vastaajien sijoittuminen eri ikäryhmiin on esitetty kuvassa 11. Myös tämän taustamuuttujan osalta voidaan ikäjakauman sanoa olevan molempien alueiden osalta melko odotettu. Kumpulassa vastaajien ikärakenne on selvästi tasaisemmin jakautunut kun taas Sundsbergissä esimerkiksi iältään 29 – 42 -vuotiaita oli 69 % vastaajista.

Kuva 11. Vastaajien ikäjakauma.

Tässä kappaleessa esitettyjen aineiston rakennetta sekä sen sisältöä kuvaavien tilastollisten analyysien kautta on pyritty esittelemään alueiden asukasrakennetta suhteessa niistä tehtyihin ennakko-oletuksiin. Samalla näiden sosiaalisten taustamuuttujien merkitys on syytä ottaa huomioon, jotta alueeseen perustuva analyysi yleensä on mahdollista. Vaikka aineisto on suhteellisen pieni ja siinä on joitain teknisiä tiedon keräämiseen ja luokitteluun liittyviä puutteita, on sen perusteella mahdollista esittää tapaustutkimuksen kannalta riittävän validi analyysi alueiden luonteista sekä niiden välisistä eroista. Keskeinen huomio tältä kannalta on se, että vaikka Kumpula on asumismuodon, ikä- ja koulutusrakenteen osalta heterogeenisempi kokonaisuus, ei se ole onnellisuutta rakentavan arvomaailman suhteen Sundsbergiä hajanaisempi. Esimerkiksi - ehkä hieman yllättäen - *"Hyvien tulojen ja varakkuuden"* merkitys onnellisuuden osatekijänä aiheuttaa Sundsbergissä suurempaa erimielisyyttä kuin Kumpulassa. Ainakin tämän tekijän suhteen Sundsbergin samanhenkisyys ei toteudu niin hyvin kuin yleisesti ajatellaan. Voidaan

siten edelleen olettaa, että sundbergiläinen samanhenkisyys perustuu enemmän kaikkein tärkeimmäksi koettuun arvoihin kuten perhekeskeisyyteen, alueen turvallisuuteen sekä lapsiystävällisyyteen.

Toinen havainto, joka tässä kappaleesta esitetystä analyysistä voidaan nostaa esille, on se, että Kumpulassa yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien kokemisella on positiivinen yhteys onnellisuuden kokemiseen, mutta Sundsbergissä tällaista korrelaatiota ei ollut havaittavissa. Samalla puutteet yhteiskunnallisen vaikutushalukkuuden konkretisoitumisessa voidaan Kumpulana osalta kytkeä turhautuneisuuden ja riittämättömyyden kokemiseen.

5. Yhteenveto

5.1 Tulosten yhteenveto sekä johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli hakea vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1) Onko tarkasteltavien alueiden välillä eroavaisuuksia sen osalta, kuinka tärkeiksi niillä koetaan esitetyt onnellisuuden osatekijät mahdollisina onnellisen elämän edellytyksinä?

2) Onko alueiden asukkaiden subjektiivisessa hyvinvoinnissa sekä onnellisuuden kokemisessa eroavaisuuksia kahden asuinalueen välillä? Voidaanko onnellisuuden osatekijöiden painottumisessa havaita alueiden välisiä eroja sen suhteen, miten ne sijoittuvat Allardtin "having", "loving" ja "being" käsitteiden sisälle?

3) Minkälaiset ovat asukkaiden mielestä onnellisuuden rakentumista tukevan asuinalueen ominaisuudet? Miten ne tutkittavilla asuinalueilla toteutuvat ja painottuvatko nämä ominaisuudet eri tavoin alueiden välillä?

Tulosten perusteella voidaan sanoa, että subjektiivista hyvinvointia rakentavissa arvoissa on jonkin verran eroavaisuuksia tarkasteltujen alueiden välillä. Kumpulaan verrattuna Sundsbergin arvomaailmassa korostuu vahva perhekeskeisyys, jonka toteutumisen aineelliset ja taloudelliset edellytykset pyritään turvaamaan korkeilla tuloilla, varakkuudella sekä turvatulla ja varmalla työpaikalla. Kumpulalaisen onnen osatekijöinä taas ovat enemmän uuden oppiminen sekä itsensä kehittäminen, mielenkiintoinen vapaa-aika ja harrastukset sekä yhteiskunnallinen osallistuminen ja mahdollisuus vaikuttaa. Näistä tekijöistä suurin yksittäinen ero aluiden välillä löytyy yhteiskunnallisen osallistumisen sekä vaikutusmahdollisuuksien merkityksestä. Molemmilla alueilla hengellisyyden ja suhteen Jumalaan koettiin olevan selvästi vähemmän merkityksellinen tekijä onnellisen elämän edellytyksenä kuin kansallisesti keskimäärin.

Alueiden välillä näyttäisi olevan myös eroja subjektiivisen hyvinvoinnin eli onnellisuuden kokemisen osalta: oma elämä koetaan Sundbergissä hiukan onnellisemmaksi kuin Kumpulassa. Tällainen ero on tuloksista havaittavissa kun vastaajia pyydettiin antamaan arvio omasta onnellisuudestaan, sekä myös silloin kun tätä arviota pyrittiin testaamaan kysymyksillä, jotka sisälsivät väittämiä tekijöistä, joiden yleisten hyvinvointiteorioiden mukaan mielletään kuvaavan subjektiivista hyvinvointia. Tästä asetelmasta voidaan nostaa esille poikkeus sen suhteen, että yhteiskunnalliseen päätöksentekoon kohdistuvan vaikutushalukkuuden koetaan realisoituvan Kumpulassa jonkin verran Sundbergiä paremmin. Muiden subjektiivista hyvinvointia mittaavien tekijöiden osalta näyttäisi sen sijaan siltä, että Sundsbergissä ollaan hiukan Kumpulaa tyytyväisempiä koettuun työn mielekkyyteen sekä haasteellisuuteen, omaan terveydentilaan sekä saavutuksiin omassa elämässä. Sundsbergissä koetaan myös hiukan vähemmän turhautuneisuuden sekä yksinäisyyden tunteita. Puhtaasti onnellisuuden kokemisen perusteella näyttäisi kuitenkin siltä että alueiden asukkaat ovat onnellisempia kuin Suomessa keskimäärin, joten siinä mielessä voidaan katsoa olevan oikeutettua puhua niistä "onnellisten kylinä".

Tarkasteltaessa alueiden välisiä subjektiivisia hyvinvointieroja Allardtin "having", "loving" ja "being" käsitteiden kautta, näyttäisi siltä että sundbergiläinen hyvinvointi on painottunut Kumpulaa enemmän "having"-käsitteen sisällön suuntaan (tulot, asumistaso, työllisyys, koulutus ja terveys). Kumpulalaisen onnen osatekijät taas tuntuvat olevan enemmän sidoksissa "being"-käsitteeseen (arvonanto, korvaamattomuus, poliittiset resurssit sekä vaikuttaminen, mielenkiintoinen vapaa-ajan toiminta). "Loving" käsitteen eli yhteisyyssuhteiden osalta on tulosten perusteella vaikea havaita absoluuttisia eroavaisuuksia alueiden välillä. Voidaan kuitenkin olettaa, että koska Allardtin mukaan ihminen voi tyydyttää yhteisyystarpeensa eli tavoin ja eri areenoilla, painottuvat Sundsbergin yhteisyyssuhteet keskimääräistä enemmän perheyhteisyyden alueelle. Kumpulassa näitä tarpeita tyydytetään hiukan monimuotoisemmin perheyhteisyyden lisäksi

myös paikallisyhteisyyden (kyläidentiteetti) sekä aktiivisen sekä toiminnallisen yhteisöllisyyden (alueellinen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen) kautta. Tällainen tulkinta saa tukea tutkimuksen tuloksista, joiden mukaan subjektiivisen hyvinvointi on Kumpulassa yhteydessä yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien kokemiseen kun taas Sundsbergissä tällaista korrelaatiota ei ollut havaittavissa. Tällä tavoin yhteisyyssuhteet sekä itsensä toteuttamisen ja vuorovaikuttamisen tarpeet myös kytkeytyvät toisiinsa hyvinvointiresurssien keskinäisen muunnettavuuden kautta.

Onnellisuutta rakentavia asuinalueen ominaisuuksia kartoittaneen kyselyn mukaan keskeisimmät hyvinvointia ruokkivat tekijät näyttäisivät olevan alueen rauhallisuus ja turvallisuus, toimivat liikenneyhteydet ja keskeinen sijainti sekä viheralueiden ja puistojen läheisyys. Näiden kolmen tekijän arvostus oli erityisen korkealla molempien alueiden asukkaiden keskuudessa. Yleisesti ottaen kuitenkin lähes kaikki ehdotetut asuinalueen ominaisuudet arvotettiin Kumpulassa Sundsbergiä korkeammalle ja lisäksi niiden myös katsottiin toteutuvan paremmin. Erityisesti sundsbergiläistä asuinalueen ominaisuuksiin kytkeytyvää onnellisuutta heikentävät asukkaiden kokemat huonot liikenneyhteydet sekä palveluiden puute. Tulokset päätyvät myös osaltaan tukemaan Richard Floridan esittämiä tulkintoja siitä, että asuinalueen keskeisimmät onnellisuutta ruokkivat ominaisuudet ovat peruspalveluiden saavutettavuus, esteettiset arvot sekä avoimuus ja toleranssi. Kumpula näyttää siis olevan kaikkein näiden suhteen Sundsbergiä edellä. Kumpulalaisten mielestä tärkeiksi asuinalueen ominaisuuksiksi nouseekin hyvän sijainnin lisäksi monia alueen sosiaaliseen, toiminnalliseen ja yhteisölliseen puoleen liittyviä niin sanottuja pehmeämpiä tekijöitä. Kumpulassa käsitys onnellisuutta rakentavasta asuinalueesta on Sundsbergiin verrattuna siten moniulotteisempi sekä hiukan aktiivisempaan yhteisöllisyyteen perustuva. Sundsbergiläisten kannalta onnellisuutta rakentava asuinalue on lapsiperheystävällinen, turvallinen sekä rauhallinen yhteisö, jossa turvallisuuden tunnetta rakentaa tieto siitä, että alueella asuu samassa elämäntilanteessa eläviä samanhenkisiä ja -mielisiä ihmisiä.

5.2 Pohdintaa tuloksista

Tämän tutkimuksessa esitelty aineisto on melko suppea, ja lisäksi se sisältää joitain sen yleistettävyyttä heikentäviä teknisiä virheitä. Tästä huolimatta pyrin esittämään sen perusteella tässä pohdintaa, joka kytkee tarkasteltavat asuinalueet takaisin niihin laajempiin kokonaisuuksiin ja konteksteihin, joista niiden alun perin katsottiin olevan erilaisia *tapauksia*. Tällöin tarkastelun kohteeksi nousevat yhteiskunnallinen koheesio ja kaupunkialueen sisäisen eriytymisen prosessit sekä myös kaupunkialueen innovatiivisuuden alueelliset ulottuvuudet ja sen rakentuminen. Tutkimuksen tulokset voidaan palauttaa myös osaksi sitä keskustelua, minkälaisia arvoihin kytkeytyviä valintoja ihmiset voivat nyky-yhteiskunnassa oman onnellisuutensa maksimoimiseksi tehdä alueellisten sijaintipäätösten lisäksi.

Ensimmäiseksi onnellisuutta rakentavien alueellisten arvoerojen tunnistamisen jälkeen voidaan esittää radikaali kysymys siitä, onko toisen väestöryhmän onnellisuus arvokkaampaa tai parempaa kuin jonkun toisen. Tällaiseen kysymykseen on luonnollisesti hyvin vaikea vastata, mutta sitä voidaan yrittää avata yhteiskunnallisen onnen käsitteen kautta. Toisin sanoen voidaanko jonkinlaisen onnen lajin olevan enemmän sellaista jonka rakentumisen voidaan ajatella parhaiten sopivan yleiseksi säännöksi ja koko yhteiskunnan onnen ideaaliksi? Minkälainen onni on siis omiaan edistämään benthamilaista ajatusta siitä, miten yhteiskunta voi pyrkiä takaamaan mahdollisimman suuren onnellisuuden mahdollisimman monelle? Tuntuu luonnolliselta, että tällainen pohjautuisi onnellisuuteen, jonka keskeisenä elementteinä ovat monimuotoisuus, aktiivisuus ja ulospäinsuuntautuneisuus sekä väestöryhmien välinen vuorovaikuttaminen. Tällaisella onnellisuudella on luonnollisesti myös alueellinen ulottuvuus. Toimivan yhdyskuntarakenteen kannalta ei pidemmän päälle siten voi olla toivottavaa, että samassa elämäntilanteessa elävät samanhenkisesti ajattelevat ihmiset ryhmittyvät kaikki omille alueilleen. Mutta samalla ei kuitenkaan voida olettaa, että yhteiskunnan tulisi ryhtyä rajoittamaan ihmisten asumisurallaan etenemistä ja omien asumispreferenssiensä toteuttamista. Voidaan kuitenkin sanoa, että jälkiesikaupungilliselle asuinalueelle muutettaessa

tulisi selvästi tiedostaa sen osaltaan edustavan irtisanoutumista urbaanista elämästä sekä kaupungin ideologiasta.

Tällainen kehitys voidaan siis jossain määrin tunnistaa väestöryhmien sosiaalisen etäisyyden alueellisesta ilmentymiseksi. Siten niiden ihmisryhmien välinen etääntyminen, jotka jakavat erilaiset käsitykset hyvinvointia rakentavista arvoista – ilman suoranaista poliittisten ideologioiden vastakkainasettelua – voidaan siis nähdä epätoivottavana kehityksenä myös koko yhteiskunnan sosiaalisen koheesion kannalta. Oikeudenmukaisuuden kokemisen ja yhteisen toiminnan voidaan sanoa synnyttävän ihmisissä luottamusta sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yhteiskunta jossa ihmiset luottavat toisiinsa siis synnyttää ihmisille onnellisuutta mutta johtaa myös siihen, että tällaisen vakaan yhteiskunnan yleinen toimintaympäristö on paremmin ennustettavissa. Tästä seuraava myös taloudellinen toimintakentän ennustettavuus taas voidaan nähdä investoineihin kannustavana kilpailukykytekijänä sekä kansallisella että metropolialueen tasolla.

Kaupunkialueiden alueellista eriytymistä on yleensä tarkasteltu pääosin huono-osaisuuden keskittymisen sekä siitä johdetun kaupunkialueen segregatio-käsitteen kautta. Kuitenkin myös pääsääntöisesti hyväosaisiin luettavien ihmisryhmien alueellisesti eriytyminen voidaan kytkeä osaksi metropolialueiden menestymisen kannalta toivottavaa kehitystä erityisesti innovatiivisuus- ja kilpailukykykeskustelun kautta. Tämän kautta voidaan pyrkiä selittämään sitä, miksi uuden oppiminen ja itsensä kehittäminen, mielenkiintoiset harrastukset sekä yhteiskunnallinen vaikuttaminen nähdään Sundsbergissä merkityksettömämpänä onnellisuuden osatekijänä kuin matalammin koulutetussa ja sosioekonomisesti hajanaisemmassa Kumpulassa. On kuitenkin syytä pyrkiä pidättäytymään tekemästä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä tämän tutkimuksen vajavaisen aineiston pohjalta ja lisäksi on oikeutettua kysyä, ymmärrettiinkö innovatiivisuuteen tässä kytketyt kysymykset ja tekijät vastaajien osalta samalla tavalla.

Joka tapauksessa kilpailukyky, luovuus ja innovatiivisuus ovat keskeisessä osassa siinä keskustelussa, jota käydään suomalaisen hyvinvointivaltion turvaamisesta sekä uudistamisesta. Tasa-arvoisissa yhteiskunnissa ja metropoleissa ihmiset siis luottavat toisiinsa ja synnyttävät uusia ideoita, kun yksilöiden erilaiset ideat törmäävät vapaasti toisiinsa ja synnyttävät uusia. Tästä ajatuksesta ei sosiaalipsykologian tai kaupunkisosiologian piirissä juurikaan ole eriäviä käsityksiä. Vaikka nykyisenkaltainen innovaatio- ja kilpailukykykeskustelu ei ollut vielä silloin alkanut hallita hyvinvointia määrittelevää koskevaa keskustelua, samasta ilmiöstä puhui jo aikanaan Georg Simmel määritellessään suurkaupungin ilmapiirin itsensä toteuttamista, vapaata liikkuvuutta ja suvaitsevaisuutta korostavana sosiaalisena toimintakenttänä. Richard Florida taas linkittää toleranssin – sekä samalla urbaanin elämän perimmäisen olemuksen – kaupunkialueen innovatiivisuuteen esimerkillä ”luovalla” alalla työskentelevästä tuttavastaan, joka *”haluaa asua asuinalueella jolla on mahdollista nähdä joka päivä ihmisiä jotka eivät ajattele samalla tavalla kuin hän”*. Lisäksi myös Kumpulun vapaaehtoiseen palveluiden vaihtoon perustuvaa vaihtopiiriä ja sen näennäistä valuuttaa ”kumpenniä” voidaan pitää eräänlaisina sosiaalisina innovaatioina, ja sellaisina ne tukevat tunnetun kaupunkitutkijan Jane Jacobsin ajatusta siitä miten *”uudet ideat vaativat vanhoja rakennuksia”*. Sundsbergin onni sen sijaan voidaan määrittää enemmän sisäsyntyisemmäksi onneksi, joka pohjautuu asukasyhteisön samanhenkisyyteen, sosio-ekonomiseen asemaan ja turvattuihin elinoloihin.

Tällainen havainto on kuitenkin – etenkin vaikutusmahdollisuuksien merkityksellisyyden osalta – ristiriitainen niiden aiemmin mainittujen tutkimusten kanssa siitä, millaisissa väestöosissa ja alueilla osallistumisaktiivisuus on suurinta. Sundsbergin asukkaat voidaan laskea siihen perheelliseen, hyvin koulutettuun ja toimeentulevaan haja-asutusalueella asuvaan väestöryhmään, jossa yhteiskunnallinen vaikuttamisen on sanottu olevan kaikkein aktiivisinta. Kumpulalaisten keskimääräistä osallistumisaktiivisuutta olisi voinut olettaa vähentävän asukkaiden hajanaisempi sosioekonominen rakenne ja alueen yhden asukkaan taloudet. Kumpulun vaikuttamiseen pohjautuvan yhteisöllisyyden

syntymistä on todennäköisesti osaltaan edesauttanut sen ulkoisia muutosvoimia vastustamisen myötä muodostunut eri ihmisryhmiä yhteen ajautunut kansalaisaktiivisuuden kulttuuri. Tällaisena siitä voidaan tunnistaa myös urbaanissa "kylässä" asumiseen ja alueelliseen identiteettiin liittyviä piirteitä. Samalla voidaan ajatella että Kumpulassa tapahtunutta ihmisiä yhteen ajanutta kyläidentiteetin muodostumista ei ole Sundsbergissä tapahtunut koska sundsbergiläistä kyläidentiteettiä ei ole vielä "testattu" sen olemassaoloa uhkaavia ulkoisia muutosvoimia vastaan.

Sundsbergin voidaan siten sanoa edustavan sellaista alueellisen hyvinvoinnin mallia, jolta pimentoon jäävät sellaiset ominaisuudet kuten kaupunkikulttuurin rikkaus, monipuolisuus, yllättävyys ja uusiutumiskyky. On myös mahdollista, että asukkaat eivät välttämättä näiden tekijöiden perään myöskään haikaile. Ehkä ei siis edelleenkään tulisi pitää yllätyksellisenä sitä, että lähempänä keskustaa asuu enemmän urbaania elämänmuotoa arvostavia ihmisiä. Sundsbergiin muutto on tämän sekä aiempien tutkimusten perusteella pohjautunut siihen, että sillä pyritään osaltaan ratkaisemaan urbaaniin – erityisesti kerrostaloasumiseen – liitetyt haittatekijät. Jälkiesikaupungillista elämänmuotoa edustavissa uusiokylissä on sen sijaan mahdollisuus toteuttaa saman arvomaailman jakavien ja samassa elämäntilanteessa elävien ihmisten kesken yhteisiä intressejä. Tämä toiminta näyttäisi siis tuottavan tämän tutkimuksen perusteella tälle ihmisryhmälle keskimääräistä korkeamman subjektiivisen hyvinvoinnin eli onnellisuuden.

Sundsbergiläistä onnellisuutta voidaan pyrkiä tulkitsemaan myös laajemmin omistusasumisen ja siihen liittyvien kulttuurillisesti tuotettujen merkitysten kautta. Sundsbergin kaikki asunnot ovat omistusasuntoja, joten tämä voidaan nähdä yhtenä asukkaiden samanmielisyyden ilmentymänä. Talouden sosiaalisia rakenteita analysoineen ranskalaisen sosiologin Pierre Bourdieun mukaan (Bourdieu 2005) asuntomarkkinoita analysoitaessa tuli kiinnittää enemmän huomiota omistusasunnon hankkimiseen liittyvään kulttuurillisiin merkityksiin sekä sen symboliikkaan taloudellisten ja materiaalistien resurssien lisäksi. Bourdieun mukaan

omistusasunnon hankkiminen linkittyy erottamattomasti perheeseen sosiaalisena yksikkönä ja siihen liittyvään uusintamisstrategiaan. Siinä kodin hankkiminen – yleensä asuntolainan mahdollistama – tulisi nähdä myös sosiaalisena investointina, jossa talon hankinta ja ylläpito edustavat lupausta sosiaalisesta siteestä ja jatkuvuudesta.

Tällöin omistusasunnon hankkiminen kytkeytyy taas Allardtin mainitsemiin institutionaalisesti tuotettuihin areenoihin, joilla hyvinvointiresursseja on mahdollista vaihtaa erilaisiksi hyvinvointituotoksiksi. Tässä tapauksessa tämän vaihdantaprosessin voi esittää toimivan siten, että korkea koulutus realisoituvana toimivien työmarkkinoiden kautta johtaa korkeisiin tuloihin, joita taas voidaan hyödyntää asuntomarkkinoilla siten, että hankitaan korkealaatuinen omistusasunto samanhenkiseltä ja sitä kautta turvalliseksi koetulta alueelta. Samalla siis omistusasunnon hankkiminen sitouttaa ihmistä perheinstituutiota laajemmin myös yleisemmin osaksi yhteiskunnallista normia. Nyky-yhteiskunnassa varsin keskeiseksi yhteiskuntaan ja varsinkin palkkatyöhön sitouttavaksi tekijäksi kuluttajan näkökulmasta voidaan määritellä asuntolaina. Tällöin Helsingissä sijaitsevan vuokra-asunnon kautta kaupunkialueen laidalle omistusasuntoon asumisurallaan etenevä kuluttaja toteuttaa yhteiskunnallista normia monella eri tasolla ja samalla hallinnassa oleviksi koettujen elämän osa-alueiden määrä lisääntyy.

Lopulta onnellisuuden tunteen kokeminen voidaan siten yhdistää laajemmin elämänhallinnan sekä kontrollin tunteeseen. On helppo ymmärtää, että ihmistä onnellistuttaa kaikki se, mikä tuntuu olevan hallinnassa ja mihin voi omilla toimillaan vaikuttaa. Sen sijaan turhautumista sekä epävarmuutta ruokkii tunne siitä, että omien elämäntapahtumien sekä elinolojen taustalla vaikuttaa suurempi voima, jota ei voi juurikaan ohjailla. Jos tämä ajatus liitetään Allardtin mainitsemien yhteiskunnallisten areenoiden viimeaikaiseen kehitykseen, tuntuu nimenomaan "having" käsitteen hyvinvointiresursseihin painottuvien tekijöiden korostaminen nimenomaan yksilön kannalta edelleenärkevimmältä. Kun otetaan huomioon aiemmin mainitut tutkimukset siitä, millaisiksi nykyään koetaan

yhteiskunnalliset vaikutusmahdollisuudet sekä luottamus politiikkaan kunnallisella että yleisellä tasolla, ei yhteiskunnalliseen vaikutusmahdollisuuksiin kytkeytyvä onnellisuuden tunne vaikuta yksilön kannalta parhaimmalta vaihtoehdolta oman onnellisuutensa maksimoimiseksi. Tätä kautta selittyy myös se, miksi vaikutusmahdollisuuksien puutteiden kokeminen kytkeytyy Kumpulassa turhautuneisuuden kokemiseen. Sundsbergissä tällaista turhautumista ei ollut havaittavissa osaltaan varmaankin sen vuoksi, että pääsääntöisesti kuluttamisen kautta rakentuvia vaikutusareenoita on selvästi enemmän tarjolla kuin esimerkiksi suoraan tai alueelliseen demokratiaan perustuvia.

Tämän analyysin lopuksi voidaan esittää kysymys siitä, onko suomalaisen hyvinvoinnin nopean kehityksen sekä siihen osaltaan liittyvän kaupungistumisen johdosta urbaanin asumisen tuoma lisäarvon ja sen ymmärtäminen sekä tutkiminen meillä vasta kehityksessä. Pyrittäessä analysoimaan pääkaupunkiseudun muuttoliikettä on syytä kuitenkin pitää mielessä havainto siitä, miten nykytilanteessa laajemmat kansalliset asumispreferenssit törmäävät Helsingissä alueen kaupunkirakenteeseen. Lopulta siis kaupunkialueen asuntotarjonta ja -rakentaminen muodostavat sen toimintakentän ja realiteetit, joiden mukaan asumispreferenssejä toteutetaan. Tässä tutkimuksessa ei ole käsitelty juurikaan sellaisia yleisellä tasolla muuttoliikettä vahvasti ohjaavia tekijöitä kuten asuntojen tai tonttien hintakehitystä tai laajemmin pääkaupunkiseudun asuntorakentamisen kehitystä. Näistä tekijöistä on kuitenkin katsottu olevan jo riittävästi tutkimustietoa, ja siksi työssä on haluttu keskittyä näiden realiteettien mukaisesti muuttopäätöksiä tekeviin yksikköihin eli ihmisiin ja näiden päätösten taustalla vaikuttaviin arvomaailmoihin.

Lopulta tämän työn viesti tulisi siis ymmärtää siten, että muuttoliikkeitä ja asuinalueita tarkasteltaessa tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota asumispreferenssien esiintymiseen osana laajempaa elämänorientaatiota. Näiden elämänorientaatioiden sekä niitä rakentavien arvomaailmoiden tunnistaminen edellyttää ymmärrystä siitä yhteiskunnallisesta sekä metropolialueen sisäisestä

kontekstista, jossa näitä muuttopäätöksiä tehdään. Niinpä pääkaupunkiseudun ja kaupunkisuunnittelun yhdeksi suureksi haasteeksi tulevaisuudessa voidaan nostaa eri väestöryhmiä sekä omistus- ja asumismuotoja yhdistävän asuinalueiden rakentamisen. Tässä prosessissa on kuitenkin syytä muistaa myös tämän työn tuloksista esille nouseva havainto siitä, miten aktiivinen ja vaikuttamiseen pohjautuva kyläidentiteetti *rakentuu* eikä sitä siten voida aluesuunnittelun kautta täysin *rakentaa*.

5.3 Onnellisuustutkimuksen tulosten hyödynnettävyys sekä yleistettävyys ja jatkotutkimuksen aiheita

Nykyinen empiirinen onnellisuustutkimus voidaan yleisesti määrittää perustutkimukseksi sen uusien teorioiden muodostamiseen pyrkivän luonteensa vuoksi. Sellaiseksi voidaan tunnistaa jossain määrin myös tämä tutkimus sen aineistollisista puutteista huolimatta. Vaikka hyvinvointitutkimuksen ja –politiikan piirissä tunnistetaankin tarve uutta tietoa sisältävästä subjektiivisesta hyvinvointitutkimuksesta, voidaan kuitenkin edelleen sanoa Suomessa yleisesti vallalla olevan, hyvinvoinnin käsitettä resurssien ja puutteiden kautta lähestyvä tutkimus. Hyvinvointipolitiikan kannalta hyödyllisimmäksi mielletään siten pääosin hyvinvointiresurssien tehostamiseen tähtäävä soveltava tutkimus. Tällaisessa asetelmassa hyvinvointi kuitenkin ymmärretään tavallaan läpipureskeltuna ja ennalta määrättyinä käsitteenä. Soveltavan tutkimuksen kautta voidaankin analysoida sen edistämistä yhteiskunnallisten instituutioiden kautta tai linkittämällä onnellisuuden käsite alueellisiin konkreettisesti mitattaviin tekijöihin kuten asumistehokkuuteen tai -tiiviyyteen.

Tässä esitetty empiirinen tutkimus edustaa lähestymistapaa, joka pyrkii ottamaan huomioon myös niukkuuden jälkeisen ajan elintasosairauksien vaikutuksen hyvinvoinnin kokemisessa, väestöryhmien hyvinvointiehtojen moninaistumisen sekä niiden taustalla vaikuttavat yhteiskunnalliset muutosvoimat. Tämän alueellisesti vertailevan hyvinvointitutkimuksen tulokset olisivat olleet todennäköisesti varsin

erilaisia, jos tarkastelussa olisi ollut subjektiivisen hyvinvoinnin sijasta esimerkiksi alueiden varallisuus, koulutustaso tai terveyserot. Vaikka tämän tutkimuksen tuloksista johdetuista analyyseistä voi luonnollisesti eri mieltä, edustavat ne kuitenkin sellaista tietoa hyvinvoinnin luonteesta mikä ei resurssipohjaisen hyvinvointianalyysin kautta paljastu. Vaikka onnellisuutta ei voida edelleenkään jakaa palveluseteleinä, voidaan onnellisuustutkimus nähdä yrityksenä määrittää kaikissa ihmisissä sosioekonomisesta tai kulttuurillisesta taustasta riippumattomia tarpeita joita voidaan pitää kaikille ihmisille yhteisinä. Samalla se toimii kuitenkin osaltaan myös esimerkkinä kulttuurillisten ryhmien välisestä onnellisuuden ehtojen eriytymisestä. Tällaista kehitystä analysoivan tiedon tuottamisen voisi olettaa olevan myös hyvinvointivaltion ja siinä harjoitettavan hyvinvointipolitiikan intressien mukaista.

Kuitenkin kuten aikaisemmin mainittiin, on empiirisen onnellisuustutkimuksen tulosten tuominen mukaan poliittiseen päätöksentekoon haasteellista. Onnellisuustutkimuksen yleistettävyydestä ja tarpeellisuudesta kiistellään myös tiedeyhteisön sisällä. Niinpä vaikka onnellisuus on noussut pinnalle viimeaikoina myös poliittisena teemana, ajatus onnellisten puolueesta, joka edistäisi kansakunnan onnellisuutta, tuntuu tänä päivänä vielä varsin kaukaiselta. EVA:n raportin laatijan Pentti Kiljunen (Torvi & Kiljunen 2005) määritteli onnellisuuspolitiikan ongelmallisuutta seuraavasti: *"onnellisuusteema olisi hankala valjastaa ja viedä läpi poliittisena päämääränä. Se olisi riskaabeli myös siksi että media iskisi siihen kiinni kuin hömppään. Puolueet haluavat pelata varman päälle ja siksi ne pyrkivät olemaan mahdollisimman samanlaisia"*. Saman poliitikkojen varmaan päälle pelaamisen on havainnut myös onnellisuudesta kirjoittanut kansantaloustieteilijä Kari Nars (2006: 232). Nars määrittelee *julkiseksi toimintahalvaukseksi* sen, että demokratioita on vaikea kehittää ja ohjata eteenpäin. Narsin mukaan suomalaiset ammattipoliitikot ovat tehneet johtopäätöksen, että turvallisin tapa varmistaa oma asema on olla tekemättä yhtään mitään merkittävää.

Kuitenkin jos ajatellaan, että arvo- ja asennetutkimukseen pohjaavan subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimuksella olevan jotain annettavaa hyvinvoinnin käsitteeseen, voidaan tämänkin tutkimuksen tuloksista johtaa joitain huomioita tarpeesta mahdolliselle jatkotutkimukselle. Eräs tällainen jatkotutkimusaihe voidaan nostaa esille siitä havainnosta, että *”hengellisyys ja suhde Jumalaan”* koetaan yhtenä onnellisen elämänä osatekijä molemmilla alueille selvästi vuoden 2005 mitattua keskiarvoa vähäisemmäksi. Tätä eroa voidaan pyrkiä selittämään ensinnäkin siten, että nyky-yhteiskunnassa tapahtuva elämän ja sen arvojen maallistuminen on jatkunut vuonna 2005 tehdyn EVA:n tutkimuksen jälkeen. Mutta samalla tälle havainnolle voidaan myös antaa alueellinen luonne sijoittamalla se osaksi kaupunkiyhteisöjen ja ”kylä” muodostumista. Väestön muuttamisen kasvukeskuksiin on sanottu heijastuvan elinoloihin monilla eri tavoilla kuten perheen ja ystävien avun puutteena, yksinäisyytenä ja juurettomuutena. Tätä kautta voidaan esittää, että riippumatta siitä, mikä arvo uskonnollisissa yhteisöissä toimimiselle annetaan, voidaan kuitenkin sanoa sen toimivan yhtenä mahdollisena tekijänä edistämässä ihmisten keskinäistä kanssakäymistä ja elämän merkityksellisyyden kokemista. Koska hyvinvointiteoriat korostavat ihmisen tarvetta kuulua johonkin yhteisöön, voidaan kysyä, onko uskonnon merkityksen väheneminen yksi esimerkki siitä perinteisten sosiaalisten siteiden purkautumista, joka johtaa arvomaailman maallistumiseen, elämän yksilöllistymiseen ja juurettomuuden tunteeseen. Tämän pohjalta voidaan kysyä, onko tätä tarvetta tyydyttämään tullut muita yhteisöllisyyden muotoja kuten esimerkiksi alueellinen kyläyhteisö ja -identiteetti.

Voidaanko siis puhua jonkin tyyppisestä maallisesta ”kylä”-uskonnosta sosiaalisena konstruktiona? Voidaan sanoa, että nyky-yhteiskunnassa henkisyys ja yhteisöllisyys ovat muotia, mutta uskonnollisuutta sen sijaan pidetään vanhoillisena, konservatiivisena sekä sulkeutuneena. Monien ”vanhojen” sosiaalisten instituutioiden merkitykseen nyky-yhteiskunnassa pätee samanlainen muutos, joka on tapahtunut muillakin elämänalueilla: omaa elämää ei ajatella niinkään yhteisöllisyydestä tai velvollisuudesta käsin, vaan henkilökohtaisten tarpeiden kautta. Vaikka uusi urbaani elämänmuoto onkin siten vahvasti sitoutumatonta ja

yksilöllistä, on kuitenkin vaikea kuvitella että se eliminoisi täysin ihmisten yhteenkuuluvuuden sekä yhteisöllisyyden tarpeet.

Niinpä tässä tutkimuksessa käsiteltyjä alueita yhdistäväksi tekijäksi voidaan tunnistaa asukkaiden tarve määritellä itsensä jonkin tyyppiseen kyläkulttuuriin tai -identiteettiin kuuluvaksi. "Onnellisten kylässä" asuminen tarjoaa hyväksytyn sekä modernimman ja muodikkaamman tavan toteuttaa yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden tarpeita kuin vanhoilliset yhteisöt, joiksi voidaan lukea myös uskonnolliset yhteisöt. Tällaisen kyläyhteisön identiteetin laajempi analysointi voisi pyrkiä tunnistamaan alueellisen identiteetin yhteyttä subjektiiviseen hyvinvointiin sekä yhteenkuuluvuuden tarpeisiin kaupunkialuekontekstissa. Tällaisena se kuitenkin soveltuisi parhaiten kaupunkisosiologian piiriin, jossa maantieteellinen lähestymistapa ei toisi siihen enää konkreettista lisäarvoa.

Toinen esille nouseva mahdollinen jatkotutkimuksen aihe liittyy hyvinvointia rakentavien arvomaailmojen alueelliseen eriytymisen kysymykseen. "Yhteiskunnallisen onnen" käsite voidaan liittää kysymykseen siitä, onko hyvinvointia rakentavien arvomaailmojen alueellisella eriytymisellä yhteyttä poliittiseen äänestyskäyttäytymiseen. Kuten tutkimuksen tuloksissa mainittiin, herättää yhteiskunnallisen vaikutusmahdollisuuksien kokeminen Kumpulassa enemmän hajontaa vastaajissa kuin kysymys niiden merkityksestä. Kumpulan aineistossa oli havaittavissa myös turhautumisen tunteen – subjektiivisen hyvinvoinnin osana – yhteys siihen kuinka hyvin yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien koetaan toteutuvan.

Tämä antaa mahdollisuuden esittää, että kumpulalaisten onnellisuutta paradoksaalisesti myös vähentää sen yhteiskunnalliseen osallistumiseen liittyvä puoli. Tämän tulkintaa voidaan yrittää havainnollistaa Allardtin äänestyskäyttämistä sekä subjektiivista hyvinvointia yhdistävän esimerkin kautta (Allardt 1976: 314 - 320). Hyvinvoinnin kokemista vähentää osaltaan myös yhteiskunnallisen tyytymättömyyden tunteen kokeminen. Niinpä esimerkiksi poliittisen vasemmiston

onnellisuuden tunnetta heikentää tunne siitä, että maailmassa on sosiaaliluokkiin ja tulotasoon kytkeytyvien ryhmien välisiä sovittamattomia vastakohtaisuuksia. Oikeistolaista onnen tunnetta taas ylläpitää käsitys siitä, että maailma on suurin piirtein rakentunut kuten pitääkin ja erot ihmisten henkilökohtaisissa ominaisuuksissa näyttävät oikeudenmukaisina eroina yksilöiden aineellisessa hyvinvoinnissa. Vaikka tämän tutkimuksen aihepiiri ei liittynyt suoranaisesti asukkaiden äänestyskäyttäytymiseen, voidaan edellisen esimerkin pohjalta esittää kysymys siitä, näyttävätkö Kumpulän vihervasemmistolainen historia muutoinkin kuin asuinalueen vihreyden ja puutarhanhoidon arvostuksena.

Tätä työtä kirjoitettaessa valmistaudutaan Suomessa vuoden 2011 eduskuntavaaleihin, jonka seurauksena on mahdollista että maan suurimmiksi puolueiksi nousevat Kokoomus sekä Perussuomalaiset. On perusteltua ajatella, että näiden puolueiden äänestäjät eroavat toisistaan vahvasti myös sosioekonomisen rakenteensa mutta myös äänestyskäyttäytymisen taustalla vaikuttavan subjektiivista hyvinvointia rakentavan arvomaailman osalta. Samalla kuitenkin EVA:n tuoreimman arvo- ja asennetutkimuksen (Haavisto & Kiljunen 2011) mukaan suomalaisessa yhteiskunnassa ei ole tällä hetkellä havaittavissa ikäryhmien, sukupuolten ja sosioekonomisten aseman mukaisten arvomaailmojen merkittävää erkaantumista toisistaan. Tätä väitettä olisi kuitenkin mielenkiintoista testata upottamalla se kaupunkialuekontekstiin. Tarkastelun lähtökohtana voisi tällöin olla näiden kahden puolueen vahvimpien kannatusalueiden erot subjektiivisen hyvinvoinnin, sitä rakentavien arvomaailmojen ja yhteiskunnallisen osallistumisen sekä -onnen osalta. Samalla voitaisiin analysoida sitä, onko tälle erolle mahdollista tunnistaa alueellisenä eriytymisenä näyttävää vaikutusta asukkaiden päivittäisten aktiviteettien sekä toimintojen osalta.

Kirjallisuus:

Airaksinen, Timo (2006). *Onnellisuuden opas*. Johnny Kniga. Helsinki.

Alanen, Olli & Tuuli Kaskinen ym. (2010). *Onnellisuuspoliittinen manifesti*. Demos Helsinki / WWF Suomi. 8.1.2011
<http://www.demos.fi/files/onnellisuusmanifesti_NEW.pdf>

Alanen, Olli & Antti Hautamäki et al. (2010). *Metropolin hyvinvointi*. Erweko Painotuote Oy. Helsinki.

Allardt, Erik (1976). *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. WSOY. Porvoo.

Allardt, Erik (2000). *Kolmas kulttuuri: hedelmällistä tiedemiesten mystiikkaa?* Tieteessä tapahtuu 18. Tieteellisten seurain valtuuskunta. Helsinki.

Anttonen, Anneli & Jorma Sipilä (2000). *Suomalaista sosiaalipolitiikkaa*. Vastapaino. Jyväskylä.

Argyle, Michael (1987). *The Psychology of Happiness*. Routledge. Lontoo.

Broberg, Anna & Marketta Kyttä (2010). *SoftGis on planning for the ecosocially sustainable environment*.

Bourdieu, Pierre (2005): *The Social Structures of the Economy*. Polity Press. Cambridge.

Castells, Manuel (1997). *The power of identity. The information age: economy, society and culture*. Vol. III. Blackwell Publishers. Oxford.

Diener, Ed (2009). *Assessing well being –Collected works of Ed Diener*. Springer Press. New York.

Easterlin, Richard (1974). Does Economic Growth Improve the Human Lot? Teoksessa Paul A. David and Melvin W. Reder, (toim). *Nations and Households in Economic Growth: Essays in Honor of Moses Abramovitz*. Academic Press. New York.

Florida, Richard (2005). *Luovan luokan esiinmarssi*. Talentum. Tampere.

Florida, Richard (2006). *Luovan luokan pako: uusi globaali kilpailu kyvyistä*. Talentum. Tampere.

Florida, Richard (2008). *Who is your city?* Basic Books. New York

Frey, Bruno & Alois Stutzer (2002). *Happiness & Economics*. Princeton University Press, Princeton.

Frey, Bruno (2006). *Happiness – A Revolution in Economics*. MIT Press, Cambridge.

Giddens, Anthony (2007). *Europe in a global age*, Polity Press, Cambridge.

Haavisto, Ilkka & Pentti Kiljunen (2011). *Maailman paras maa*. EVA:n kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2011. Helsinki.

Harvey, David (2008). *Uusliberalismin lyhyt historia*. Vastapaino. Tampere

Heiskala, Risto (2010). *Poliittinen kulttuuri suosii perussuomalaisia*. Vieraskynä. Helsingin sanomat. 15.11.2010.

Helsingin Sanomat (1991). *Työväenaatteen tyyssija muuttui vihreäksi*. HS. 6.2.1991.

Hoffren, Jukka (2011). Todellisen hyvinvoinnin seurantavälineen kehittäminen. Teoksessa Ylikahri, Ville (toim.) *Onnellisuustalous*. Vihreä sivistysliitto. Helsinki.

Julkunen, Raija (2007). *Sitran hyvinvointihautomosta*. Yhteiskuntapolitiikka 71,1: 72-79.

Kajanoja, Jouko (2005). *Mitä on hyvinvointi?* 25.8.2005. 25.11.2010.
http://www.stat.fi/tup/kuntapuntari/kuntap_3_2005_hyvinvointi.html

Kanninen Vesa & Bäcklund Pia: "Metropolin reunalla - havaintoja jälkiesikaupungillisesta elämästä." Teoksessa Keskinen, Vesa & ym. (toim.) *Helsinki - pohjoinen metropoli*. Helsingin kaupungin tietokeskus 2002.

Karisto, Antti (2004). Maakuntasarjan hyvinvointivertailuja. Teoksessa Alapuro, Risto & Ilkka Arminen (toim). *Vertailevan tutkimuksen ulottuvuuksia* (2004). WSOY. Porvoo

Kortteinen, Matti & Martti Tuominen & Mari Vaattovaara (2005). *Asumistoiveet, sosiaalinen epäjärjestys ja kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla*. Yhteiskuntapolitiikka 2/2005.

Kortteinen, Matti & Mari Vaattovaara (2007). *Miten Helsingin käykään?* Yhteiskuntapolitiikka 5/2007.

Kovanen, Laura (1999). *Gentrifikaatio Helsingissä 1980-luvulta 1990-luvun puoliväliin*. Julkaisematon pro gradu -tutkielma. Maantieteen laitos, Helsingin yliopisto.

Kotkavirta, Jussi (1995). " Moderni hyvä elämä", teoksessa Pitkänen, Pirkko & Telaranta, Mikko (toim.): *Ovi parempaan maailmaan: Hyvän elämän avaimet eri kulttuureissa*, Helsinki- Painatuskeskus.

Kuntaliitto (2009). *Edustuksellinen demokratia: kuntalaisten osallistuminen ja vaikuttaminen*. Kuntaliitto. Helsinki.

Kuusi, Pekka (1961). *60-luvun sosiaalipolitiikka*. WSOY. Porvoo

Kumpula (2011). Kumpulan kaupunginosayhdistyksen verkkosivut. 22.2.2011.

<<http://www.kumpula.info>>

Kytö, Hannu & Jenni Väliniemi (2009). *Pääkaupunkiseudun muuttovirrat muutoksessa*. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 3/2009. Helsinki

Laakso, Seppo & Timo Halme & Päivi Kilpeläinen & Heikki Loikkanen & Mari Vaattovaara (2005). *Kirkkonummen kunnan muuttoliiketutkimus*. Helsingin Yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja, Dark Oy, Vantaa

Laine, Markus & Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) (2007). *Tapaustutkimuksen taito*. Yliopistokustannus. Helsinki

Lane, Robert (2000). *The loss of happiness in market economy*. Yale University Press. Lontoo.

Lankinen, Markku (1994). *Taantuvatko lähiöt? Pääkaupunkiseudun kerrostalolähiöt sosiaalisen segregaaation valossa*. Ympäristöministeriö, julkaisu 1994:3.

Layard, Richard (2005). *Happiness. Lessons from a new science*. Allen Lane. Lontoo.

Löytönen, Markku (1999). *Virkaanastujaisesityelmä 13.10.1999*. 13.6.2010.

<http://www.helsinki.fi/maantiede/arkisto/MLvirkaan.html>

Maslow, Abraham (1970). *Motivation and Personality*. Harper press. New York.

Metsämuuronen, Jari (2002). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. International Methelp Ky. Helsinki.

Moisio, Pasi & S. Karvonen & J. Simpura & M. Heikkilä (2008). *Suomalaisten hyvinvointi*. Stakes. Helsinki.

Mokka, Roope & A. Neuvonen (2006). *Yksilön ääni. Hyvinvointivaltio yhteisöjen ajalla*. Sitra. Helsinki.

Mustonen, Pekka (2009) *Some central aspects affecting citizens' happiness in the Helsinki Metropolitan Area*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkolehti Kvartti. 4/2009.

- Nars, Kari (2006). *Raha ja onni*, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Neuvonen, Aleks (1993). *Kronikka Kumpulasta*. Kumpula Seura Ry. Helsinki.
- Ojanen, Markku (2001). *Ilo, onni, hyvinvointi*. Kirjapaja. Helsinki
- Paasi, Anssi (1982). *A geography of mental health in Chicago* (Arvostelu teoksesta Daiches, S.:People in Distress. A Geographical Perspective on Psychological Well-being) Terra, vol. 94
- Pahkasalo, K. & M. Suoniemi (2005). *Sundsberg – yhteisöllisyyttä ja luonnonrauhaa*. Raportteja Espoosta 2/2005, 36–41.
- Pulkkinen Liisa (2002). *Mukavaa yhdessä*. MS-kustannus. Helsinki
- Rauhala, Pirkko-Liisa & Jussi Simpura & Hannu Uusitalo: *Hyvinvoinnin tutkimusperinteet, hyvinvointipolitiikka ja 1990-luvun uudet avaukset*. Yhteiskuntapolitiikka 3/2000
- Raunio, Mika. (2002). *Suomi globaalitalouden osajien valintojen kentällä. Ulkomaalaisten huippuosaajien mielikuvat ja todellisuudet suomalaisessa työ- ja kaupunkiympäristössä*. Tampereen yliopisto. Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö .SENTE-julkaisu 15/2002. Tampere.
- Sassen, Saskia (2006). *Cities in a world economy*. Pine Forge Press.
- Selkälä, Arto (2011). Yhteiskunnallisten hallintamekanismien tiedostaminen henkilökohtaisen onnellisuuden ehtona. Teoksessa Ylikahri, Ville (toim.) *Onnellisuustalous*. Vihreä sivistysliitto. Helsinki.
- Sennett , Richard (2008). *The Craftsman*. Allen Lane, London.
- Sihvola, Juha. (2004) *Maailmankansalaisen etiikka*. Otava. Helsinki.
- Siltala, Juha (2004). *Työelämän huonontumisen lyhyt historia*. Otava. Helsinki.
- Siltaniemi, Aki & A. Perälähti & A. Eronen & R. Särkelä & P. Londén (2009). *Kansalaisbarometri 2009*. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, Helsinki.
- Simmel, Georg (2005). *Suurkaupunki ja moderni elämä*. Gaudeamus. Helsinki.
- Simpura, Jussi (2009). *Stiglitzin komissio paaluttaa yhteiskuntien edistyksen ja hyvinvoinnin mittaamisen tämän päivän maailmaan*. Yhteiskuntapolitiikka 74 (2009):5
- Simpura, Jussi & H. Uusitalo (2008). *Indikaattorimaailma liikkeessä - mitä uutta syntymässä?* Hyvinvointikatsaus 1/2008. Tilastokeskus. Helsinki.

Stiglitz, J. & A. Sen & J-P Fitoussi (2009). *Report by the Commission on Measurement of Economic Performance and Social Progress*. 2009. Julkaistu 14.9.2009. 9.12.2010
www.stiglitz-sen-fitoussi.fr

Sundsberg (2011). Sundsbergin kartanoalueen verkkosivut. 17.1.2011
<http://www.sundsberg.fi/fi_FI/>

Stjernberg, Mats (2010). *Muuttoliike ja vetovoimatekijät Helsingissä – Kyselyaineiston analyysi*. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Maantieteen laitos.

Torvi, Kai & Pentti Kiljunen (2005): *Onnellisuuden vaikea yhtälö*. EVA:n kansallinen arvo- ja asennetutkimus. Yliopistopaino. Helsinki.

Tuomi, J. & A. Sarajärvi 2004. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Vaarama, Marja & Pasi Moisio & Sakari Karvonen (2010). *Suomalaisten hyvinvointi 2010*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Vaattovaara, Mari & Jani Vuolteenaho (toim.) (2005). *Asumisen uudet onnelat – tapaustutkimuksia asumismielityksistä Espoossa ja lähikunnissa*. Raportteja Espoosta 1/2005. Espoon kaupunki. Tutkimus ja kehittämissryhmä.

Vaattovaara, Mari & Kaisa Kepsu & Venla Bernellius & Mikko Itälähti (2011). *Vetävä Helsinki. – Luovien ja tietointensiivisten alojen osaajien näkemyksiä seudusta – kotimainen ja kansainvälinen näkökulma*. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Veijalainen Pauliina (2010). *Slummiparakeista kyläkarnevaaleihin Kumpulan ja Toukolan imagonmuutos sanomalehdissä 1963–1999*. Pro Gradu tutkielma. Helsingin Yliopisto. Maantieteen laitos.
<<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23878/slummipa.pdf?sequence=1>>